15 Haziran 1957 Sene : 4, Cilt : X, Sayı : 162

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Fiatı 60 Kuruş

AKİS'in Yazı Müsabakası

Okuyuculardan gördüğü alâkaya ufak bir mukabelede bulunmak isteyen AKİS, bir yazı müsabakası tertiplemiştir.

Müsabakanın şartları şudur:

1 —AKİS'in bu seneki yazı müsabakası için seçilen mevzu şudur: Demokratik rejim içinde yaşamağa azimli milletler ne şekilde hareket etmelidirler?

2 — Müsabakaya katılmak için gönderilen yazılar kâğıdın bir yüzüne makinayla ve orta aralıkta yazılacak, uzunluğu da 23x30 eb'adındaki kâğıtlarla iki sayfayı tecavüz etmiyecektir.

3 — Gelen yazılar önce AKİS'in yazı işleri kadrosundan kurulacak bir küçük jüri tarafından incelenecek, uygun görülen AKİS'te neşredilecektir.

4 — Yazıların neşrine 1 Temmuz 1957'de başlanacak ve 30 Nisan 1958 den sonra gelen yazılar müsabaka dışında bırakılacaktır.

5 — AKİS'te neşredilen yazılar 1958 Mayıs başında toplanacak olan selâhiyetli bir jüri tarafından incelenecek, Birinciliği kazanan yazının sahibine 1.000; İkinciliği kazanan yazının sahibine 500 ve Üçüncülüğü kazanan yazının sahibine de 250 lira telif hakkı ödenecektir. Bundan başka birinciliği kazanan yazının muharririnin resmi 1958 Mayısının ortasında çıkacak olan Beşinci yılımızın ilk sayısının kapağını süsliyecektir.

6 — Müsabakaya katılacak yazıların "AKİS Mecmuası, yazı müsabakası servisi P. K. 582 - Ankara" adresine postalanması lâzımdır.

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 4, Cilt: X, Sayı: 162

Rüzgârlı Sok. Ovehan
Kat: 3 Daire: 7
P. K. 582 — Ankara
18992 (Yazı İşleri)
15221 (İdare)

Fiatı 60 Kuruş

★

Müessisi:

Metin TOKER

★

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına İmtiyaz Sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden Mes'ul Müdür:

Tarık HALULU

★

Umumî Neşriyat Müdürü

Hamdi AVCIOĞLU

★

Teknik Sekreter :

İlhami SOYSAL

★

Karikatür :

TURHAN

★

Fotoğraf :

Hüseyin EZER
Osman ÖZCAN
ASSOCIATED PRESS
TÜRK HABERLER AJANSI

★

Klişe :

Desen Klişe ATELYESİ

★

Müessese Müdürü :

Mübin TOKER

★

Abone Şartları :

3 aylık	(12 nüsha) :	6 lira
6 aylık	(25 nüsha) :	12 lira
1 senelik	(52 nüsha) :	24 lira

★

İlân Şartları :

3 renkli arka kapak (Tam Sayfa : 350 Lira

Kapak içi 300 lira, metin sayfaları Santimi 4 lira.

★

Dizildiği ve Basıldığı Yer :

Rüzgârlı Matbaa — ANKARA
Tel : 15221
Basıldığı tarih: 13.6.1957

Kapak resmimiz:

Hâmit Kaplan

Er meydanında

Kendi Aramızda

Basın hakkında

7 Haziranın ilk yıldönümünü de gördük. Şeriatin derinden kestiği parmak yüzünden Toker'ler, Hanhan'lar, Burak'lar ve Ademhan'lar içerdeyken biz gene de Cenap Şahabettinin tabiriyle "en geveze kuş" olan ümidi öttürdük ve bu yıldönümünün sonuncu olmasını diledik. Temennimiz 7 Haziranları değil, bu sene yan çizilen 14 Mayısları tes'it etmektir.

Nuri İmamoğlu - Kayseri

★

AKİS'in basın kanunundan neden bu kadar şikâyetçi olduğunu, diğer gazetelerin haline bakınca doğrusu anlamıyorum. Hadiseleri bu dar çerçeve içinde bile lâyıkiyle aksettiren mecmuanızın yanında diğerleri mahut kuru fasulyenin beş buçuk liraya yükseldiğini, İstanbul halkının aylardan beri yiyecek et bulamadığını ve nihayet meskenleri, ticarethaneleri yıkılan binlerce vatandaşın ne sıkıntılar içinde bulunduğunu bile yazmıyorlar. Böyle basına serbestlik verilse ne olur, verilmese ne olur? Baksanıza, bir meşhur yazar, şu sırada sanki yazacak bir şey kalmamış gibi hatıratını neşrediyor. Onun bu halini evinin saçağı tutuşan bir şaşkının söndürmeye gayret edeceği yerde oturup dua etmeğe başlamasına benzetiyorum da büsbütün ümitsizleniyorum.

Rıza Çınarlı - İstanbul

★

İnsan bazı gazetelere bakıp bakıp da üstadların âdeta basın kanunundaki son tadillerden memnun oldukları kanaatına varıyor. Doğrusu birkaç soyunuk kadın resmi basıp bir iki cinayetten bahsederek ellerindeki kâğıt kadar satış yapmak imkânını bulduktan sonra, bir takım "netameli" işlerle tabii kimse uğraşmıyor! Ama 1946-1950 basınının D. P. yi iktidara getiren en ehemmiyetli unsurlardan biri olduğu unutulmamalı.. Bir de bu millet kendisine hizmet edenleri asla unutmaz.

Mustafa Karaca - İstanbul

★

Hür. P. hakkında

161 sayılı AKİS'te Kayseriden Cemal Çeltikçi, Hür. P. nin memleketin bir çok yerlerinde henüz teşkilât kurmadığını yazıyor. Eh, yeni kurulmuş bir partinin elbette birçok noksanları olabilir. Buna mukabil C.H.P. nin memleketin en sapa köyünde bile teşkilâtı olduğu malûm. Acaba C.H.P. bu kadar geniş teşkilâta sahip olduğu için mi yan gelip muhalefet vazifesini yapamaz oldu? Cemal Çeltikçi, bir de Hür. P. nin İnönü gibi bir liderden mahrum olduğunu yazıyor. Ama Hür. P. liler liderlerin değil fikirlerin arkasından giden adamlardır. Aradaki fark esasen budur.

İ. Karabudak - İzmir

C.H.P. hakkında

AKİS'in 160 ncı sayısında "Muhalefet ne âlemde" başlıklı yazıyı okudum. Diğerlerini bilmem ama, mensup olduğum C.H.P. kim olduğunu araştırmaksızın harıl harıl üye kaydetmek peşinde.. Siz, "Atatürk inkılâplarına herkes bağlıdır. Fikir partisi adına lâyık olmanın ilk şartı, mütenakız fikirlere sahip olmamaktır" diyorsunuz. Ama partilerin hepsinde Atatürk inkılâplarına ulu orta dil uzatanlar var. Mensupları arasında umdelere inanış ve siyasî terbiye gibi ana vasıflardan mahrum partizanlar yaşadıkça, partilerin sosyal reformlar mevzuunda ortaya atacakları fikir ve girişecekleri hareketler daima akamete mahkûm kalacaktır.

C. Murathanoğlu - İstanbul

★

İnönünün artık Muhalefet liderliği vasfını kaybettiğini iddia eden Elâzığlı okuyucunuz Nafiz Baydur acaba mevcut şartlar dahilinde İnönü'nün bugün takip ettiği politikadan daha hayırlı bir politikanın mevcut olup olmadığını araştırmış mıdır? Hele ana muhalefet partisinin artık Hür. P. olduğu iddiası ise çok gülünçtür. Meclisteki kadrosu ne kadar kifayetsizse, C.H. P. nin vatan sathındaki teşkilâtı da o kadar kuvvetlidir. Hem bakalım Hür. P., C.H.P. nin 7 seneden beri yaptığı mücadelenin onda birini yapabilecek mi? Tenkidlerimizde hislerimize kapılarak hareket etmeyelim, hakikatleri de görelim, olmaz mı?

Fevzi Sanlı - Tefenni

★

Muhalefet arasında bir işbirliği zaruretinin her gün biraz daha kuvvetle hissedilmesine rağmen, "en büyük muhalefet partisi" olduğunu her vesileyle ve iftiharla ifade eden C.H.P. nin halen teşebbüse girişmemesi hazin ve ümit kırıcı oluyor. İşbirliğinden kaçan siyasi partilerin sonunda kader birliğinde karar kılacaklarını tahmin ediyorum. Hem bu sefer, bu kaderi değiştirmeye de muktedir olamıyacaklar...

Naci Güçlü - Adana

★

Patrik hakkında

Rum Ortodoks cemaatının ruhanî reisi Athenagoras, kendini memleketimizin nizamlarıyla mukayyed görmiyerek topladığı ianenin çekini İstanbul Valisine uzatırken, hiç şüphe yok, yüksek hedefli siyasî bir gösteriş yapıyordu. Sevimli valinin çeki kabul etmesiyle Patrik hedefine varmıştır. Ama İstanbul Valiliği gibi siyasî ehemmiyeti olan mevkilerde vazife alacak olan idare amirlerinin son 150 senelik siyasî tarihimizden sıkı bir imtihana tabi tutulmaları zarureti ortaya çıkmıştır.

Hilmi Altındağ - Söke

Demokrasi

Çiçekler açarken

Yaz başında bereketli yağmurlar vatan sathına yeşil bir renk kazandırmış, fakat vatandaşa hasretini çektiği ferahlığı getirememişti. Bu haftanın başında milletin gözü ve kulağı İktidarı elinde tutan D.P. nin en yüksek şahsiyetlerine çevrik bulunuyordu. Herkes seçimlerin yaklaşmakta olduğunu muhtelif vesilelerle farkediyordu. Seçim bahçesinin ilk çiçeği şüphesiz buğday fiatlarına yapılan zamlardı. Bir çiçekle elbette yaz olmazdı. Bunu herkes biliyordu. Ama seçim bahçesinde her gün bir çiçek açmağa başlamıştı. Seçimlerin öne alınacağına bir türlü inanmıyanlar bile fikirlerini değiştirmişlerdi. Bereketli yağmurlardan bu yana her gün bir yeni alâmet boy gösteriyordu. Kırşehirin yeniden vilâyet olmasını takiben, muhtemelen Eylül başında, 20 köy ve nahiye kaza haline getirilecekti. Halbuki bu iş için düşünülen tarih, evvelce 1 Nisandı. Bu acelenin her halde bir mânası olmalıydı.

Diğer taraftan B.M.M. Tali Komisyonunda, Seçim Kanunu tekliflerinin görüşülmesinin Kasıma tehiri isteniyordu! Hele "kalkınma" ya yeni bir hız verilmisti. "İktidarın başı" İstanbuldaki yol inşaatının "mutlaka" 22 Eylülden evvel bitirilmesini istiyordu. Karaşiden döner dönmez ilk işi İstanbulun imarını teftiş etmek olmuştu. İnşaat halinde bulunan üç çimento fabrikasının da Eylülde bitirilmesi için emir verilmişti. Sıcak yaz ayları hararetli bir kalkınma faaliyetine sahne olacaktı.

Bu alâmetlerden gereken neticeyi çıkaran muhalefet ileri gelenleri yurdun dört köşesine, şimdiye kadar görülmemiş bir gayretle dağılmışlar, partileri ve şahısları hesabına seçim faaliyetine koyulmuşlardı. Zira İktidar partisi de boş durmuyordu. Geride kalanın yarışı kaybetmesi daima mümkündü. "İktidarın başı" nın siyasî ehliyetlerine itimat beslediği bakanlar bir D.P. kongresinden diğerine koşuyorlar, İktidarın medhini yapıyorlardı. Muhalefet kuşkulanmakta haklıydı.

Cumhurbaşkanının yurt gezileri de Muhalefet çevrelerinde seçimin eli kulağında olduğuna bir delil sayılıyordu. Devlet başkanı kısa bir zaman içinde Bursa, Zonguldak ve Ege havalilerini dolaşmıştı. Devlet başkanı bu seyahatlarında halkla yaptığı konuşmalarda mesuliyet taşıyan bir siyasetçi gibi davranıyordu. Bu, seçim sathı mailine girildiğinin belki de en kuvvetli bir nişanesiydi.

Cumhurbaşkanının bu haftanın başında İzmirde Hava Harp Okulunu ziyareti sırasında Atatürk inkılâpları hakkındaki sözleri, irtica tehlikesi karşısında irkilen gönüllere ne kadar su serptiyse, Tiredeki hitabelerinde hükümetin icraatının mesuliyetini paylaşırcasına bir ifadeyle irad buyurdukları cümleler de o kadar düşündürücüydü. Cumhurbaşkanı bu haftanın başında Salı günü Tirede kalkınmayı övüyor ve "İktidarda bulunan ideal arkadaşlarımın size her şeyi vermek yolunda bulunduklarını görmekle müftehirim" diyordu.

Her şeyi vermek yolunda bulunan ideal arkadaşlarının yeni prensiplerinden - 1954 ten sonraki prensiplerden - biri de her halde Devlet Başkanının taraflılığı olmalıydı. Zira D.P., pek parlak muhalefet yılları sırasında, "Devlet Başkanının tarafsızlığı" prensibini de büyük bir isabetle savunan partiydi.

B. M. M.

İsmet İnönü

Şekeri arttı

Bardağı taşıran damla

Geçen haftanın sonunda Cuma günü, İstanbulda şehirlerarası telefon merkezinde heyecanlı bir hava hüküm sürüyordu. Vakit akşam üzeriydi. Ankaradan Başbakan Adnan Menderes aranıyordu. Hükümet başkanı daha o sabah Karaşiden dönmüştü ve Ankaradan kendisini arayan zat nerede olduğunu bilmiyordu. Ancak şu kadarı vardı ki Başbakan Türkiye Büyük Millet Meclisinden aranıyordu. Meselenin "son derece mühim" olduğu muhakkaktı. Telefon merkezindeki çırpınışların sebebi buydu.

O gün Büyük Mecliste Demokratlar kararsızlık içindeydiler. Hiç beklemedikleri bir hadise kopmuş, taktik hatası olarak Meclise getirilen bir af teklifi süratle "siyasî mesele" halini almıştı. "Siyasî mesele" leri ise Adnan Menderesin fikri alınmadan halletmek gibi bir âdet D.P. içinde mevcut değildi. Bunu Meclisin Başkan Vekili Agâh Erozan da gayet iyi biliyordu ve bildiği içindir ki salonda gürültü kopar kopmaz celseyi tam bir saat tatil etmişti. Bir saat içinde "İktidarın başı" ele geçirilebilirdi.

Bir saat sonra celse açıldığında hemen bütün muhalif milletvekilleri yerlerinde olduğu halde demokratların içeri girmemiş bulundukları görüldü. Ekseriyet yoktu, demek ki celseyi pazartesiye bırakmak lâzımdı. Pazartesiye... Pazartesiye Adnan Menderes Ankarada olacaktı.

O gün Meclisi böylesine bulandıran ve üç aydan beri süregelen bahar havasını yok eden mesele Hacıbayram Camiinin eski vaizi Ankara Milletvekili Ömer Bilen Hocanın yaptığı bir konuşmadan çıkmıştı.. Kürsüye çıkan Hacıbayram Camii vaizi 1954 seçimlerinde dini siyasete alet eden ve D. P. etrafında toplanmayan müminlerin muhaliflerin kâfir sayılacağını söylediği için mahkemeye verilip on ay hapse mahkûm olan meslekdaşı Ödemiş vaizi Fevzi Boyarı müdafaa ediyor ve Adalet Komisyonunun af talebinin kabul edilmesini istiyordu. Hacıbayram camii vaizi Ömer Bilen Hoca Meclis kürsüsünü Hacıbayram camii minberi sanmış olacak ki söze bir âyet okuyarak ve vaaz verir bir eda ile başladı. Bu arada gelecek seçimler için de hazırlık yapıyordu: C. H.P. ye şiddetle hücum ediyordu. Bir ara eski iktidarı telmihen: "Seleflerinin din adamlarına yaptığı mezalimi düşünselerdi, böyle konuşmazlardı" diyerek af aleyhinde konuşan C. H. P. hatiplerine tarizde bulunmuştu. Ama işte bu söz bardağı taşırmış, hemen bütün muhalefet ayağa kalkmıştı. Ömer Bilene göre, Ödemiş vaizi Fevzi Boyarın 1954 seçimlerinin arifesinde söylediği "Yarın D.P. mitingine gitmeyenler münafıktır, hattâ kâfirdir" gibi sözleri bir müslümanın, İslâmiyet lehinde söylediği sözlerdi ve bu kadar da izam edilmemeliydi! Af dileyeni af etmek büyüklüğün şanındandı.. Yalnız Hacıbayram Camii sabık vaizinin unuttuğu bir nokta vardı. Bundan evvel gene bu Mecliste pek çok vatandaşın af dilekleri görüşülmüştü. Hem öyle vatandaşlar ki bunların bir çoğu mahkûm oldukları cezaları bile çekmişler, ondan sonra Meclise baş vurmuşlardı. Ama mecliste o zamanlar Ömer Bilenin yerinden bile kıpırdadığını gören olmamıştı. Bu af dilekleri Mecliste "hakkı kazaya müdahale etmemek" kaydıyla reddedilmişti. Ortada her şeyden ve her şeyden önce bir prensip meselesi vardı. Bundan sonra dinin siyasete âlet edilmesi mübah görülecek miydi, yoksa görülmiyecek

miydi? İşte muhalefet hatipleri dinin siyasete âlet edilmesine cevaz verebilecek olan bu affın aleyhinde, bunun için bu kadar şiddetle konuşuyorlardı. Yoksa mesele bir Fevzi Boyar, bir Ömer Bilen Hoca meselesi değildi. Ama Hacıbayram camiinin sabık vaizi bunu bir türlü anlamak istemiyor ve Meclis kürsüsünden vaaz veriyordu. "Seleflerinin din adamlarına yaptıkları mezalimi düşünseler böyle konuşmazlardı" cümlesi üzerine artık C.H.P. Genel Başkanı İnönünün sabrının da son haddine geldiği görüldü? Elini kaldırmış, başkandan söz istiyordu. Ama Ömer Bilen Hocadan sonra da İnönüye konuşmak fırsatı düşmedi. Sırada af talebinin kabulü lehinde konuşacak olan komisyon sözcüsü vardı. O da konuştu ve vaiz Fevzi Boyarın "içtimaî fayda" mülâhazasıyla af edilmesi talebini tekrarladı. Nihayet sıra İsmet İnönüye gelmişti.

İnönü kürsüde

İsmet İnönü kürsüye yürürken sapsarıydı ve heyecandan titriyordu. Muhalefet liderini şimdiye kadar hiç kimse böyle görmemişti. O her zaman sakin, soğukkanlı adam büyük bir hiddet içindeydi. Bunun sebebi şuydu: O anda koca Meclisin çatısı altında aziz Atatürkün ruhu onun hakikî ideal arkadaşı İnönünün benliğinde temsil ediliyor, İnönüyü kürsüye itiyordu. Ve İnönü siyasi hayatının en takdire lâyık konuşmalarından birini o gün, orada yaptı. Ertesi gün bu konuşmayı gazetelerde okuyacak milyonlar ve milyonlarca Türk hiç bir tereddüde mahal bırakmıyacak şekilde anlıyacaklardı ki, hakikî Atatürkçülük, Atatürk gibi giyinmeye çalışmak, onun kendine mahsus hareketlerini taklit etmek değildir. Hele Atatürkün şahsı hakkında gösterişli bir bağlılık pozu takınmak hiç değildir. O gün orada konuşan harf inkılâbından beri bir tek eski harf yazmamış olan Atatürkün hakikî fikir arkadaşı ve Atatürk inkılâplarının ciddî mümini İsmet İnönüydü. Bütün Atatürk çocuklarını kendisine bir defa daha bağlayan bu konuşmasında İnönü:

"Muhterem arkadaşlar, dinî siyasete âlet etmeye misal gösterilen bir vakıanın mütalâasındayız. Bizim mevzuatımız dini siyasete alet etmeyi men eden hüküm nereden ve niçin gelmiştir? Bunun menbaı Millî Mücadeleye gider. Millî Mücadele galip devletleri, Türkiye devletinin yer yüzünden kalkmasına karar verdi ve bunun için halifeyi, padişahı ve ulemasını vasıta ittihaz ettiler. Anadoluda yalnız başına kalan Türk milleti eline ne geçerse, sopa, balta, yumruk, tırnak, bununla hayatını ve istiklâlini kurtarmağa çalışıyordu. Buna halife en tesirli mukabele ve mani olarak şu tedbiri buldu. Ulema toplandı, şeyhülislâm bunların başına geçti. Anadoluda mücadele edenler kâfirdir fetvasını verdi. Huzurunuzda konuşmak şerefine nail bulunan

Samed Ağaoğlu
"Baş aktör"

bu arkadaşınız onların içinden seçilen beş altı idam mahkûmundan biridir." İnönü sözlerine devam ediyor ve Meclis sessiz dinliyordu. Ama biraz sonra İnönü sözü o günden bu güne getirdi ve bir takım D.P. milletvekilleri gürültü çıkarmak için yapmadıklarını bırakmadılar. İnönü devam ediyordu: "Anadolu büyük bir harpten çıkmış, yorgun, vasıtasız, Türk Milleti mücadelenin neticesinin ne olacağını zaten endişe ile düşünürken,

Prof. H. A. Göktürk
Gülümseyen Bakan

bütün gayretini vatanperverliğ toplamışken Yunan tayyareleri gün avuç avuç Şeyhülislâm Dürr fendinin fetvasını bizim saflarır atardı. Ne derlerdi bunlar? Anad da mücadele edenler münafıktı Bu adamlar kâfirdirler, derlerdi. kı Fevzi Boyarın dediği gibi, Fevzi Boyarı müdafaa edenlerin diği gibi". İnönünün bu sözleri liste gürültüler koparıyor, hükü ayrılan sıraların hemen yakınlar mevzi almayı kendileri için vazi dinmiş bazı milletvekilleri İnö lâf atıyor, gürültü çıkarmağa ça yorlardı. Ama ne yapsalar boştu ra İnönü her şeyden ve her şe önce Atatürkle beraber kendi ell le kurdukları inkılâpları müdafa diyordu. Nitekim bütün tecavüz saldırışlara rağmen İnönü devar diyordu. Fevzi Boyar hadisesin bunun arkasında yatan hadisele nine boyuna inceleyen İnönü, yet okların ucunu bir buçuk yıl ce kesinleşmiş olan bir mahkûn kararını tatbik ettirmemiş olar dalet Bakanı Hüseyin Avni Göktü çeviriyor ve hükümet koltuğund turup hakkında edilen bütün lâ gülümsiyerek dinleyen Adalet B nını göstererek "Arkadaşlar, diyo insaf ile düşününün Osmanlı tarih Türk tarihinde böyle bir adalet zı ve böyle Büyük Millet Meclisi şısında, milleti temsil eden B Millet Meclisi karşısında, mesul ten bu kadar uzak ve âzade bir let Bakanı görülmemiştir. Arka lar emin olunuz Boncuklu İbrah kadısı bu adamdan, bu Fevzi Bo dan, onu müdafaa edenlerden değerli idi."

Yaylada olanlar

İnönünün gürültülerle kesilmeğ lışılan bu konuşması sırasınd P. ve C.H.P. milletvekilleri ara da münakaşalar başlamıştı. Bir şöyle lâflar işitildi:

"— Dinsizler..."

"— Dinsiz sizlersiniz.."

Bu arada Başkan Agâh Er da İnönüye müdahale ediyor v adamlar, demekle kimi kasdett izah etmesini istiyordu. İnönü iz deceğini söylüyor, fakat gürült konuşamıyor ve elini kürsüye rak "Dinleyin, dinleyin!" diyordı arada hadisenin en alâka çekici fı Meclisin arkasında, D.P. y Yaylada cereyan ediyordu. Ya lar Adalet Bakanına fena halde yorlardı. Bunun sebebi Prof. türk'ün en ağır hücumlar karşı dahi kendisini müdafaa etmeme söylenilirse söylenilsin mütebe Bakanlar sırasında oturmasıydı. ideallerine hakikaten bağlı olan lacılar, Bakanın çıkıp kendisini dafaa etmesini istiyorlardı. Ni o gün de Konya Milletvekilleri ammer Obuz ve Sebahattin Sö Bakandan İnönüye karşı ken müdafaa etmesini, haklı ise hak duğunu belirtmesini istediler.

bu söz, Samsunun genç demokrat Milletvekili Muhiddin Özkefeliyi nedense fena halde kızdırdı. Milletvekili olmadan evvel Samsun plâjının idaresiyle meşgul olan Özkefeli, Muammer Obuza hiddetle karısının "gâvur" olduğunu haykırdı. Muammer Obuz geçenlerde Refik Koraltanın şahit olduğu bir nikâh töreniyle evlenmiş ve bir Finli kız almıştı. Finli gelin müslüman olmuştu ve artık Lâle diye çağrılıyordu. Zaten müslüman olmasa ne lâzım gelirdi ki... Meselâ bizzat Refik Koraltanın bir gelini hristiyan değil miydi ki?.. Böyle şeylerin Mecliste taarruz silâhı olarak kullanılması "hususî hayatlara hürmet" diye bağıran D.P. nin yeni prensiplerinden - 1954 sonrası prensiplerinden - acaba hangisine uyuyordu? Obuz ile Özkefeli arasındaki münakaşa güç önlendi ve döğüşe inkilâp etmeden kapandı.

D.P. nin gafı

Esasen vaizin affı için zaman iyi seçilmiş değildi. Bu meseleyi Meclise ve umumî efkârın önüne getirmek D.P. için görülmemiş bir gafti. Bir çok gazeteci ve fikir adamı hapishanelerde yatarken dini siyasete âlet eden bir hocanın affını, sırf bu hoca D.P. ye çalıştığı için istemek elbette ki patırdı koparacak ve D.P. nin bir büyük yara daha almasını intaç edecekti. Bunu çocuklar dahi düşünebilirdi; ama galiba Cihad Babanın dediği gibi gider ayak her İktidar partisinin olduğu şekilde D.P. nin de basireti bağlanmıştı.

Teklif reddediliyor

Bu haftanın başında Pazartesi günü B. M. M. nin önü mutad olmayan bir kalabalıkla dolmuştu. Bu, halkın dini siyasete alet edenlere karşı bir nevi sessiz protestosuydu. Meclisin dinleyici locaları bakan ve milletvekili hanımları tarafından doldurulmuştu. Cuma günü Meclisi bırakıp giden D.P. milletvekilleri de yerlerini almışlardı. Herkes merak içindeydi. D.P. ile C.H.P. arasındaki bahar havasının kaderi bugün kati olarak belli olacaktı. Dinleyici sıraları arasında bilhassa biri, müzakerelerin nasıl bir hava içinde geçeceğini ve işin nereye varacağını merakla bekliyordu. Bu adam, bir buçuk yıldır cezası bir türlü infaz edilemiyen ve Meclisteki gürültülerin kopmasına sebep olan Ödemiş vaizi Fevzi Boyardı. Elinde bir tesbih, sağ ayağını koltukta hafifce altına almış, mırıldanır gibi kendi kendine bir şeyler söylüyor ve aşağıda milletvekilleri arasındaki kıpırdanışları en ince teferruatına kadar takip ediyordu. Sıcak havaya rağmen siyahlar giymişti. Ceketi ceketten çok lataya benziyordu. Nihayet oturum açıldı. Ama "iktidarın başı" ortalarda görülmüyordu. Meclisin bu toplantısı için Adnan Menderesin şöyle bir formül bulduğu anlaşılıyordu: Kendisi Mecliste bulunmıyacak, böylece İnönüyle çatışmış olmıyacaktı. Vaiz Boyar affedilmiyecekti de... Ama D.P. nin prestijini kurtarmak için silâhendazlardan biri İnönüye yüklenecekti. Böylece ne şiş yanacaktı, ne de kebap ve bahar havası resmen bozulmamış olacaktı. Genel Başkan asıl, mânasız sözleriyle her işi bozan Ömer Bilene kızmıştı. Nitekim bu

Din veya Devrim Meselesi

Doğan AVCIOĞLU

«C. H. P. din düşmanıdır." Bu lâkırdı mahalle politikacılarının ağzından sık sık işitilmektedir. B.M.M. nin affına sığınan vaiz Feyzi Boyar için, dinimizi baltalayanları - yani C.H.P. yi - destekliyenler münafıktır. Vaizin imdadına gelen eski vaiz D.P. milletvekili daha farklı düşünmemektedir. Halk Partisinin dindarlara yaptığı mezalimden Meclis kürsüsünde bahsetmek cesaretini kendinde bulmaktadır. Misalleri çoğaltmak kolaydır. C.H.P. devrimleri yapan partidir. Devrimci parti, devrim aleyhtarları tarafından din düşmanlığı ile itham edilmektedir. Yapılan hücumlar aslında bir siyasî teşekküle değil devrimlere yöneltilmiştir. Devrim düşmanlığının D. P. ye bir çok rey kazandırdığı, C. H.P. ye kaybettirdiği de bir hakikattir.

C.H.P. Genel Başkanı bütün bunları çok iyi bilmektedir. Fakat rey kaybetmek pahasına bile olsa, devrim meselesini küçük parti oyunlarının üstünde tutmaktadır. İnönünün Meclisteki sert olduğu kadar asil müdahalesi bu bakımdan ferahlık verici bir hâdisedir.

Bir an için maziye dönelim: Dine sadece hürmeti olan İstiklâl Harbi kahramanları karşılarında sadece Yunanlıları bulmadılar. Padişah, Halife ve ulema, Anadoluda mücadele edenleri kâfir ilân ediyordu. Vahdettine ve Şeyhülislâm Dürri Efendiye rağmen vatan kurtarıldı. Yeni hedef Türkiyeyi Batı Dünyası ile eşit bir duruma kavuşturmaktı. Bu, ancak eski çağların dar ve mutaassıp zihniyetini ve sosyal düzenini değiştirmekle mümkündü. Mukavemetlerle karşılaşmamak imkânsızdı. Babalarından gördüğü şekilde yaşamak, insan topluluklarının kuvvetli bir temayülü idi. Her devrimci karşısına dikilen en büyük mania anan-eler olduğunu tecrübeyle öğrenmişti. Mekkelilere yeni bir inanç, yeni bir sosyal düzen getirmek isteyen Hazreti Muhammed bile aynı güçlüklerin önünde dikildiğini görmemiş miydi? Kendi kabilesine karşı harplere girişmemiş miydi? Devrimciler de aynı durumla karşılaştılar. En eski topluluğun hakim sınıfı ulema, mevcut düzeni savunmada elebaşılık yaptılar. Ancak pek az din adamı dinin, dört kadın almak, çarşaf ve fes giymekten daha başka bir şey olduğunu idrak edebildiler. Çoğunluk, din ve geri sosyal düzeni ayni şey zannettiler. Onlar için her sosyal değişiklik dine indirilmiş bir darbe idi. Bu mukavemet kısa vadede ancak zorla yenilebilirdi. Çok partili hayata geçilince, bir çok kilitli ağzın devrim aleyhtarı düşüncelerini açığa vurmasına pek şaşılmamalıydı. Devrimler ancak çok uzun vadede gerçekleşebilirdi. Bu o kadar korkulacak bir hadise değildi. XX. Asırda dünya çok ufalmıştı. Dinin siyasete hakim olduğu topluluklar bile islahat fikrini ister istemez kabul ediyorlardı. Eski düzeni hiç değilse kısmen terk zorunda kalıyorlardı. Hele NATO memleketi Türkiye, Batıya sıkı sıkıya bağlıdır: Kusurları ne olursa olsun girişilen iktisadi kalkınma, her halde eski düzenin lehine çalışmamaktadır. İnönü gibi, Celâl Bayar da devrimleri bizzat yapan kimselerdendir. Her şeyden mühimi devrimlere candan bağlı bir gençlik yetişmiştir. İrtica bu memlekette hiç bir zaman muzaffer olamıyacaktır.

Fakat bu demek değildir ki hiç bir tehlike yoktur. İrtica kuvvetleri bu gün mevcuttur. Bu kuvvetlerin teşviki veya hiç değilse faaliyetlerine göz yumulması zararlı neticeler verebilir. Bütün siyasî partiler Batılılaşma yolunda devama taraftar olmasına rağmen, mürteci temayüller devrimleri baltalıyabilir. Başlı başına büyük bir kuvvet ifade etmiyen irtica rey avcılığı dolayısiyle mühim bir tehlike haline gelebilir.

İnönü, Meclisteki konuşması ile takip edilecek yolu göstermiştir. Dini hisler rey mevzuu yapılmamalıdır. Başbakan Menderes de bir zamanlar "Dini siyasete âlet edenlerin müslümanlıkla en küçük alâkası olmadığını" söylemişti. Bu sözlerin sarih bir şekilde teyit edilmesi zamanı gelmiştir. D.P. liderlerinin, İnönü ile birlikte, dinin siyasete âlet edilemiyeceğini ilân etmeleri - eğer hâlâ mevcutsa - bahar havasının en mesut neticelerinden biri olacaktır.

Demokrasi, çok partili hayat yer yüzünde mevcut rejimlerin en güzelidir; fakat en kolayı değildir. Demokrasi sorumluluk hislerinin gelişmesi ile mümkündür.

Seçimler arifesinde, "vaiz meselesi" D.P. liderlerine, sorumluluk hissinden mahrum olmadıklarını ispat etmek fırsatını vermektedir.

taktik Pazartesi günü muvaffakiyetle tatbik edildi.

Oturumun açılmasını müteakip ilk sözü Adalet Bakanı aldı ve kendi grubundaki bazı milletvekillerinin sıkıştırmasından olacak kendini müdafaa sadedinde hayli lâf etti. Göktürk'e göre Fevzi Boyarın cezasının infaz edilmemesinde hiç bir usulsüzlük yoktu.

Adalet Bakanından sonra İnönünün söz aldığı görüldü. İnönü bugün geçen Cumaya göre daha şiddetli görünüyordu. Yorgun, ama kızgın bir hali vardı. Bu bakımdan da bir hayli uzun olan konuşması Cuma gününe nazaran hayli dağınık ve insicamsızdı. İnönü hakikaten çok öfkeliydi ve ihtimal bu sebeple mevzuu çok dağıtıyor, asıl söylemek istediklerinin tesirini azaltıyordu. Sonradan yapılan tıbbî muayene C.H.P. Genel Başkanının şekerinin yükseldiğini gösterdi. İnönü inkilâplar bahsinde öylesine heyecanlanmış, öylesine öfkelenmişti.. İnönünün sözleri D.P. liler arasında da öylesine gürültüler ve itirazlar koparıyordu ki çoğu zaman ne denildiği anlaşılmıyordu. Başkan müteaddit defalar İnönüye sadet haricine çıkmamasını ihtar etti. Bu arada iki defa da peşipeşine sadet haricine çıktığından dolayı, İnönünün sözlerinin kesilmesi için oya baş vurdu. Ama iki seferinde de umumi heyet İnönünün sözlerinin kesilmemesi yolunda oy verdi.

İnönü bu sefer daha çok adlî teminat üzerinde duruyordu.

"Siyaset adamları Ankara barında çıplak kadının seyrinden zevk alarak eğlendikten sonra, Konyaya gider Müslümanlık iddiasında bulunurlarsa buna çok esef etmek lâzımdır." diye son veren İnönüden sonra kürsüye hükümet adına İşletmeler Bakanı Samed Ağaoğlu geldi. Ağaoğlu konuşmasına bir hayli sert ve tecavüzkâr bir eda ile başladıysa da gene de gözden kaçmıyan bir nokta hesaplı hareket ettiği idi. Nedense İktidar bahar havasının bozulmasının mesuliyetini üzerine almak istemiyordu. İnönünün ne diktatörlüğünü, ne makyavelist olduğunu, ne de baş aktörlüğünü bırakmayan Ağaoğlu hükümet adına bütün yükü üzerine alıyordu.

Neticede vaiz Fevzi Boyarın affı meselesi hemen hemen ittifaka yakın bir çoğunlukla reddedildi.

Eşeğin kuyruğu

Bir vaizin affı meselesi Meclisde fırtınalar koparırken bu arada Meclis gündeminde yer alan bir ikinci mesele ister istemez geri plâna atılıyordu. Halbuki bu meselede en azından Ödemiş vaizi Fevzi Boyarın cezasının af edilmesi dileği kadar mühimdi. Nitekim İnönü bu haftanın başında Meclisde en asabi konuşmalarından birini yaptıktan sonra Kırşehir'in yeniden vilâyet haline getirilmesi yolundaki hükümet teklifi gündem gereğince konuşulmağa başlandığında yeniden söz almış ve Kırşehir'in yeniden vilâyet olması ile bir haksızlığın tamiri cihetine gidilmesi dolayısıyla memnuniyetini belirtmişti. Bu konuşmadan iki gün sonra da Meclisde Kırşehir tasarısı kanunlaşmıştı.

Bölükbaşı Kırşehirin iki kazasını kaybederek yeniden vilâyet haline getirilmesi karşısında meşhur espirilerinden birini tekrarlıyordu. "Tanrı kulunu sevindirmek için önce eşeğini kaybettirmiş sonra da buldurmuştu. Buldurmuştu ama bu sefer de eşeğin kulakları ile kuyruğu meydanda yoktu".

C. H. P.

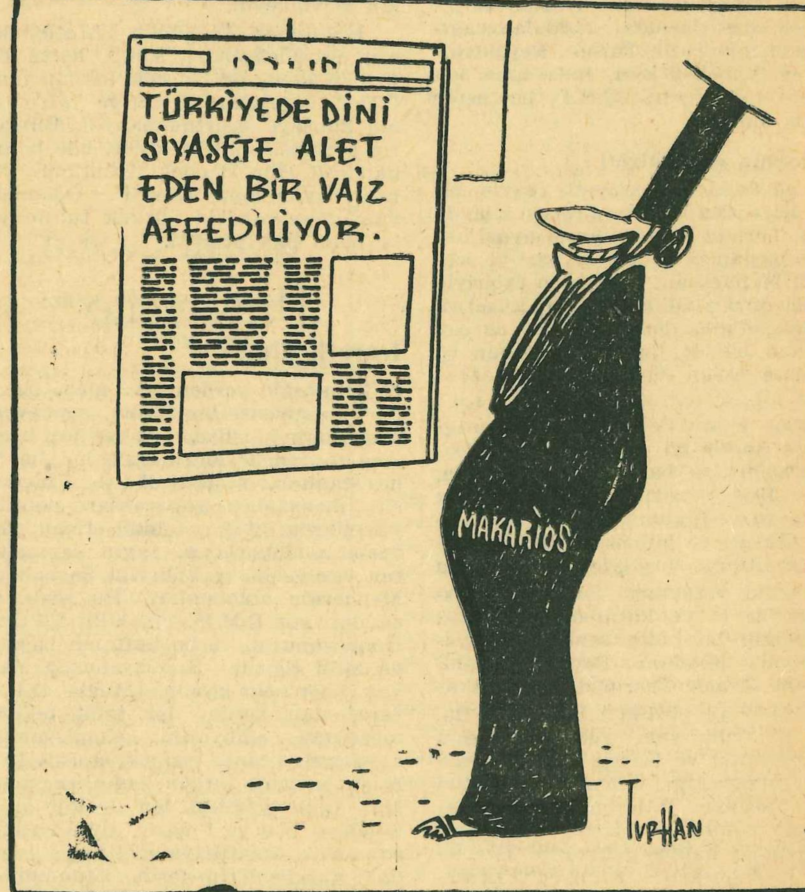
Ekilen biçiliyor

Bu hafta C.H.P. için hakiki bir bayram haftası oldu. Bayındır sokaktaki Genel Merkez, sevinçten etekleri zil çalanlarla doluydu. Bizzat Genel Başkan İsmet İnönünün yüzünde daimi bir tebessüm vardı. Bütün hafta çeşitli toplantılar yapıldı, bol bol nutuklar söylendi, daha mühimi Kasım Gülekten başkasının "propaganda" sını yapmaktan dikkatle kaçınan Ulus, bu hadiselere, alışkın olmadığı bir yer verdi.

Hikâye geçen haftanın sonunda Cuma günü, Bayındır sokaktaki evde tatlı bir sürpriz şeklinde başladı. O gün saat 11,30 da uzun boylı
zıla bakan kumral, gözlüklü, so
rece kibar yüzlü bir genç adam
ti Merkezinin kapısından içeri
yordu. Genç adam o kapıdan s
binaya değil, aynı zamanda pa
de giriyordu. Adı Turhan Feyz
idi. Prof. Turhan Feyzioğlu
Türkiyede duymavan pek az l
mevcuttu. Böylece C.H.P. hakil
mükemmel - her bakımdan - bi
man kazanıyordu. Bu sebepled
yeni üyenin "patronaj" ını bizza
met İnönü ve Kasım Gülek yap

İnönü ile Gülek o gün Parti
kezine Turhan Feyzioğlundan y
saat sonra geldiler. Yeni üye i
derin karşılaşması hakikaten l
canlı oldu. Bütün yüzlerde sakla
yan bir neşenin yanı başında b
bir ciddiyeti de farketmemek r
kün değildi. Tıpkı nikâh meras
rinde olduğu gibi.. Bu hali ilk f
den Kasım Gülek oldu ve nükte
satını kaçırmadı, "İnsan kendin
kâh dairesinde zannediyor" ded
nönünün Kasım Gülekin meşhu
kârlığına yaptığı telmih, bay
kahkahalar içinde girilmesine
le teşkil etti.

Turhan Feyzioğlunun C.H.P.
beci Ocağına kaydedilmesi hakk
ki mazbatayı imzalarken İnön
cidden büyük bir memnuniyet i
bulunduğu meydandaydı. Yaptığ

YAZISIZ

Feyzioğlu - Gülek
Bir nefer daha

sa konuşma da bu heyecanın bir ifadesi oldu. İnönü diyordu ki: "Siyasî hayatımın şerefli vazifelerinden birini yapıyorum. Çok kıymetli bir arkadaşımızı partiye kazanıyoruz. Bilgisinden, inançlarından faydalanacağımıza inanıyoruz". Turhan Feyzioğlunun mukabelesi kısa, sade, ama son derece mânalıydı: "C.H.P. bir nefer sahibi oldu."

Hadisenin ehemmiyeti

Hadisenin ehemmiyeti böyle bir heyecana hak verdirecek gibiydi. Prof. Turhan Feyzioğlunun siyasî hayata başlamak için eski partiyi seçmesi, bu partinin, frenklerin tabiriyle "Rubicon'u döndüğü" nün en güzel ve en müşahhas deliliydi. Pek az şey milletin büyük bir ekseriyetinin ve bilhassa aydın zümrenin "Demokrasinin kurtuluşu" nu C.H.P. den beklediğini Prof. Feyzioğlunun yaptığı seçme kadar iyi gösterebilirdi. Demokrasimizin başlangıç yıllarında, hattâ 1954 e kadar C.H.P. ye karşı fiilen vaziyet almış olanlar Muhalefeti C.M.P. ve bilhassa Hür. P. saflarına iltihak suretiyle kabartırken "ortadaki vatandaş" lar büyük nisbette C.H.P. ye katılıyorlardı. Prof. Feyzioğlu bu halin senbolü vaziyetindeydi. Nitekim Beyaz Eldivenli Hakim Hamdi Önerin de aynı şekilde C.H.P. ye girdiği biliniyordu. Bu, eski partinin yeni ruh kazandığını gösteriyordu ve Kasım Güleğin, partinin gençleştiği, adayların partiyi değil, seçmen kitlesini tatmin edecekleri yolundaki sözleri hakikatin ta kendisi haline geliyordu. Üzerlerine leke sıçramış - zihniyet veya karakter itibariyle - C.H.P. lilerin maziye gömülme zamanları gelmişti.

Tarafsız aydın sınıfın, bilhassa İnönünün Meclisteki son mücadelesinden sonra eski partiye teveccüh göstermesi tabiiydi. Menderes hafıza-i beşerin hakikaten nisyan ile malûl olduğunu şimdi daha iyi anlamalıydı.

Hür. P. nin hiddeti

Feyzioğlunun C.H.P. ye girişi bu hafta içinde hiç beklenilmedik bir yerden aksülamel getirdi. Nedense Hür. P., Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanının eski büyük partiyi seçmiş olmasına pek kızdı. Nitekim bu haftanın içinde Hür. P. nin hatipleri ve Ankaradaki gazetesi Prof. Turhan Feyzioğluna serzenişte bulunmaktan kendilerini alamadılar. Anlaşılan bu yeni küçük parti sabık dekanı kendi malı saymaya başlamıştı ve Profesörün C.H.P. ye katılması bir hayal sukutuna sebebiyet vermişti.

Fakat işin aslında bu, Hür. P. için çok kıymetli bir "mythe" in yıkılması neticesi duyulan üzüntünün eseriydi ve Hür. Partililer bunu belli etmeselerdi daha çok olgunluk göstermiş olurlardı. Bahis mevzuu "mythe" bilhassa münevverlerin ancak Hür. P. ne katılabilecekleri "mythe" i idi ve bunu bizzat Hürriyetçiler yaymışlardı. Şimdi vaziyetin böyle olmadığının ortaya çıkması elbette ki partizan bakımdan Hür. P. nin aleyhineydi.

Hakikaten İnönünün Meclisteki son mücadelesinden sonra, hattâ D. P. den kopacak bir çok inkilâpçının C.H.P. kapılarından içeriye girmesi hiç kimseyi şaşırtmamalıydı. Bunların arasında milletvekilleri bile bulunabilirdi. Hür. P. ndeki üzüntünün sebebi buydu ama, Hür. P. Ödemişli vaiz meselesindeki ürkek tutumuyla bunu hak etmişti.

Üniversite

İcazetli ilim!

Oturduğu yerden söz alan, sarışın, güzelce bir hanım, komisyon başkanının kendisine söz vermesi üzerine yerinden doğrularak bir hayli heyecanlı bir sesle dedi ki: "Üniversite mensupları yapacakları politik yayınlarda iktidarı tenkid etmek gayesini güdüyorlarsa, yayın yapmaktan vaz geçip, tenkidlerini Başbakan Menderese anlatsınlar." Bu sözlerin edildiği yer B.M.M. nin Millî Eğitim Komisyonu idi ve bu haftanın başında Millî Eğitim Komisyonunda Yavuz Paşamehmetoğlu (Muğla D.P.) tarafından verilen bir tadil teklifi müzakere ediliyordu. Komisyonda heyecandan biraz kısılmış sesi ile konuşan güzelce sarışın kadın ise gene D.P. milletvekillerinden Jeoloji mütehassısı Nuriye Pınardı. Hani şu bir zamanlar Amerikaya gittiğinde oradaki gazetecilerin basın kanununun yeni şekli hakkında kendisine sordukları sualleri cevaplandırırken bütün Türk gazetecilerini mesuliyetsiz çocuklar diye vasıflandıran Nuriye Pınar! Hadise bu haftanın başında Çarşamba günü cereyan ediyordu ve B. M. M. komisyonunun bu toplantısına fikirleri öğrenilmek üzere İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi Rektörleri de davet edilmişlerdi.

Yavuz Paşamehmetoğlu Üniversiteler Kanununun 46 ncı maddesinin üniversite profesörlerine politik yayın yapmayı men eden hükmünün değiştirilmesi talebiyle bir kanun teklifi getirmişti. Paşamehmetoğluna göre 46 ncı madde hem Üniversite muhtariyetini baltalayan bir maddeydi, hem de profesörlerin ilmî düşüncelerini halka duyurmalarına engel olan bir maddeydi. Millî Eğitim Komisyonu bu mevzuda üniversite rektörlerinin düşüncelerini de öğrenmek istiyordu. Rektörlerden ilk konuşan Teknik Üniversite Rektörü İlhami Civaoğlu, mevcut hükmün kaldırılması için hiç bir sebep görmediğini belirtti. Bugünkü mevzuat dahilinde de pek âlâ kendi üniversitesi mensupları fikirlerini halka duyurabiliyorlardı!. İlhami Civaoğlunun bu konuşmasını İstanbul Üniversitesi Rektörü Profesör Fehim Fıratın aynı mahiyetteki sözleri takip etti. Ancak Fehim Fırat bir başka noktaya da işaret ediyordu. Yalnızca 46 ncı maddenin değiştirilmesi tatbikatta pek bir şeyi değiştirmiyecekti. Fehim Fıratın itirazı buradan geliyordu. Eğer değiştirilecek bir şey varsa o da Üniversiteler Kanununun tamamıydı. Tadil olacaksa, bu çok geniş ölçüde olmalıydı. Fehim Fırat Millî Eğitim Komisyonu önünde bunları söyledi ama sözlerine bir sarahat ve bir katiyet vermek lüzumunu da nedense hissetmedi. Yalnız Ankara Üniversitesi Rektörü Profesör İzzet Birand 46 ncı maddenin değiştirilmesinin şart olduğunu, kendi üniversite mensuplarının ilmî düşüncelerini politika olur kaygısı ile halka duyuramama durumunda olduklarını söyledi... İşte Rektörlerin bu konuşmalarından sonradır

Kör Talih !

İnsanın talihi bir kere yüz çevirmeyegörsün.. Bahtsızlıklar birbirini takip eder de eder.. İşte taze bir misâl: Lâtinceye meraklı Profesör Erim, C. H.P. Genel Başkanının gözünden düştükten sonra, D.P Genel Başkanının Kıbrıs müşavirliğinden de olmuş, fakat yakasını gene de talihsizlikten kurtaramamıştır. Bu haftanın başında toplanan Ankara Hukuk Fakültesi Profesörler Kurulu, tekrar ilme dönmek arzusunu gösteren sabık politikacının talebini 9 a karşı 11 reyle reddederek son kapıyı da yüzüne kapamıştır.

ki bütün Türk gazetecilerini hem de Amerikalı meslekdaşları önünde mesuliyetsiz çocuklar olarak vasıflandıran Nuriye Pınar, yukarıya alınan sözleri söylemek için komisyon başkanından söz alıyordu. Bir başka D. P. milletvekili de profesörlerin ille de politika yapmaları gerekmediğini söylüyordu. Komisyonda söz alanlardan C.H.P. milletvekili Fethi Ülkü ise bilhassa Nuriye Pınarın dikkate şayan mütalâaları üzerinde durarak "her fikri İktidarı elinde bulunduran zata anlatmayı icap ettiren rejimler totaliterdir. Demokrasilerde fikir Başbakanların malı olarak kalmaz. Fikir halka duyurulur" dedi. Oturum bir hayli hararetlenmişti ama komisyonda da çoğunluk kalmamıştı. Başka bir gün toplanılmak üzere toplantıya son verildi.

Görünüşe göre, İstanbuldan davet edilen şampiyonların da himmetiyle "müessesenin kurtulacağı" muhakkak gibiydi.

Basın

Kuyruklu yalan!

Geçen haftanın sonunda Cuma günü, öğleden sonra Ankara Palasın küçük salonunda gazeteciler sarışın, ufak yapılı bir Amerikalının etrafını çevirmişler, sohbet ediyorlardı. Sarışın Amerikalının adı Turner Catledge ve vazifesi de New York Times gazetesinin yazı işleri müdürlüğü idi. Mr. Catledge bir dünya gezisine çıkmış ve Atinadan uçakla Ankaraya gelmişti. Biraz evvel Devlet Bakanı Celâl Yardımcının da hazır bulunduğu, Ankara Gazeteciler Cemiyeti tarafından verilen yemekte tanıştığı Ankaralı gazetecilerle Ankara Palasın küçük salonunda sohbete dalmıştı. Mevzu şüphesiz basındı ve Ankaralı gazetecilerin New Yorklu meslekdaşlarından öğrenecek pek çok şeyleri vardı. Başbakan Park Oteldeki son basın toplantısında misalini New York'tan seçmemiş miydi? İşte şimdi karşılarında bu mevzuda, - hem de birinci elden - aydınlanmak fırsatı vardı ve Ankaralı gazeteciler doğrusu bu fırsatı kaçıracak kadar mesleğin yabancısı değillerdi. Sakin, sevimli ve son derece açık sözlü olan Mr. Catledge, Amerikan basını hakkında aynen şunları söylüyordu:

"Amerika'da basın kanunu yoktur. Zira Amerikan anayasasının hükümlerine göre basın tamamen hürdür. Hür olan bir müesseseyi daha hür yapmak için kanun çıkarılamıyacağına göre, çıkarılan bir basın kanunu ancak basın hürriyetini tahdit edecektir. Amerikada sadece şantaj ve hakaret suçlarının tecziyesine matuf bir kanun mevcuttur. Fakat bu gibi yazılar için âmme dâvası açılamaz. Şikâyetçi olan şahsın bizzat dâva açması icabeder. Cezalara gelince, memleketin her eyaletinde ispat hakkı tanınmıştır. Ancak bazı eyaletlerde şöyle bir durum vardır: Yazıyı yazan şahıs iddialarının doğruluğunu ispat ettiği halde, dâvacı bu yazının kendisini maddî zarara sokmak kastiyle yazıldığını ispat edebilirse, yazı sahibi para cezasına çarptırılabilir. Fakat mevkufiyet mevzuu bahis değildir. Bundan başka şantaj ve hakaret suçlarını ilgilendiren bu kanunun politikacılar ve devlet memurları tarafından kullanıldığı vaki değildir. Amerikada kendisini tenkid veya tezyif ettiği için bir gazeteciyi mahkemeye veren bir devlet adamına ancak gülünür. Zira, bir demokraside âmme mesuliyeti yüklenmiş olanların her türlü tenkid ve hattâ hakarete mütehammil olmaları icabeder. Onlar hakkında yazılan yazıların hakemi mahkeme değil, ancak umumî efkâr olabilir. Yazıdaki iddiaların doğru olup olmadığını âmme efkârı çok daha vukuflu bir şekilde tesbit eder. Biz her hafta Cumhurbaşkanı ile basın toplantısı yaparız. Bu toplantılarda bazan devlet başkanını son derece müşkül durumda bırakacak sualler sorulur. Meselâ, bu sabah "karınızı döğdüğünüzü işittik, doğru mu?" şeklinde bir sual gayet rahatlıkla tevcih edilebilir. Yani âmme vazifesi gören bir şahsın hususî hayatı da basının kontrolü altındadır. Bu hiç bir zaman bu şahısları kızdırmaz veya mahkemeye gitmelerine sebep olmaz. Ayrıca Amerikada son derece mühim bir müessese haline gelmiş olan basın toplantıları demokrasinin unsurlarından biridir. Amerikan milletvekilleri parlâmentoda cevap vermeye lüzum görmedikleri sualleri basın toplantılarında cevaplandırırlar."

Turner Catledge
Samimî bir ders

Time ve Krupp

Meşhur Time'ın son sayısında Türkiyeye dair bir yazı çıktı. Yazı Menderes ile Krupp'u gösteren bir resimle süslenmişti. Resmin altında "Memleket yeşilleniyor, ama bütçede kırmızı rakamlar çoğalıyor" yazılıydı. Time, bu yazısında neşeli bir ifade ile "muhafazakâr iktisatçıların ve Amerikalı mütehassısların anlıyamadığı" süratli kalkınmadan ve Krupp'un karşılanmasında duyulan sevincin Menderes hükümeti için bir "kuvvet ilâcı" vazifesi gördüğünden bahsediyordu.

Bundan başka yaklaşan seçimler ve buğday fiatına yapılan zamlar da ele alınıyordu. Gülek'in ve Ergin'in zam hakkındaki fikirleri nakledildikten sonra yazıya şu cümleyle son veriliyordu:

"Türkiyede rey hakkına sahip köylülerin sayısı, iktisatçılarınkinden fazlaydı."

İmar

Baş döndüren sür'at

Genç eczacı, posta müvezziinin uzattığı noter tebligatını aldı ve patronuna uzattı. Patron, Ziya Nuri Aka idi ve Aksarayda, Millet caddesinde kendi adını taşıyan eczahanenin sahibi bulunuyordu.

Aka, zarfta yazılanları sarararak okudu. Nasıl sararmasın, eczahanesinin bulunduğu altı katlı büyük binası istimlâk ediliyordu! On gün içinde binayı boşaltması bildiriliyordu.

Bu, bir yıl içinde Ziya Nuri Akanın aldığı ikinci yıkım tebligatıydı. Ziya Nurinin aynı semtte, bugünkü binasının hemen biraz ilerisinde küçükçe bir binası daha vardı. Onun da altını eczahane olarak kullanıyordu. Ama, imar denmişti, istimlâk denmişti ve bu bina yıkılmıştı. Ziya Nuri, şehrin güzelleşmesi için kendi payına düşen yıkıma fazla üzülmemişti. Bir kaç kuruşu vardı. Memleketinden kazandığını, memleketine vermekten hoşlanan adamdı. Gitti, daha gerideki arsasında, daha büyük ve modern bir bina yapmaya başladı. İmardan müsaade almıştı. Plânları tasdik edilmişti. Altında, Balkanların ve Orta Avrupanın en büyük ve en modern eczanesinin bulunduğu altı katlı binasını tamamladığı zaman istimlâk işleri bütün hızıyla devam ediyor, civarında her gün bir eve kazma iniyordu ama, Ziya Nuri Aka endişe etmiyordu. Zira yeni inşaat yapmıştı. Her şey plân ve programla olmuyor muydu? Alâkalıların gösterdiği yerde ve 1,5 milyon lira sarfıyla yaptırdığı binasına kim ne diyecekti?

Bir gün, Yeşilköye giden bir se-

lâhiyetli bu binanın daha da geriye çekilmesini, açılan caddenin biraz daha genişletilmesini isteyince iş değişti ve Ziya Nuri eczanesini kapatmaya, üzerine "İstimlâk dolayısiyle kapanmıştır" levhasını asmaya, sonra bütün ilâçlarını, alet ve edevatını sandıklamaya mecbur kaldı. Zararı büyüktü. Yeni bir eczane açmaya takati kalmamıştı ve çok sevdiği mesleğinden ayrılacaktı.

Ziya Nurinin başına gelenler, Belediye Meclisinin geçen haftaki toplantısında bazı üyeler tarafından yapılan tenkidler arasında misal olarak gösterildi. Ama misaller neticeyi değiştirmiyecekti. Zira, ortada Nasuhioğluların, Adalıların iddiası gibi plânsızlık, programsızlık değil, Saim Nuri Urayın belirttiği gibi gözle görülmesi imkânsız bir sürat vardı.

Bu sürat, Cağaloğlunda, bir türsüratini kaybedip, durdu.

Bütün bunlar olurken, gene Cağaloğlunda, bu haftanın ilk günü yıkım makineleri pembe bir binayı indirmekle meşguldüler. Bina yeni boyanmıştı ve Vali Gökaya aitti. Yola gidecek kısımları plâna göre tesbit ve istimlâk edilmişti. Geriye kalan kısım da boyanmıştı. Fakat bilhassa Vilâyet binasının ön cephesindeki perdeli odadan göze güzel görünmüyordu. Bu oda Başbakanın İstanbulda bulunduğu sırada çalışmasına tahsis edilen odaydı.

Pembe binanın geri kalan kısmı için de yeni bir istimlâk kararı verildi ve Gökay kardeşlerin binasının bir kısmı daha yıkılmaya başlandı. Ne kadarı yıkılacak, ne kadarı ne zamana kadar kalacaktı? Bunu Gökay kardeşlerin bile bildiği çok, ama pek çok şüpheliydi.

İstanbul Vilâyetinde Başbakana hazırlanan oda
Şimdi de manzarası güzelieştiriliyor

benin etrafının açılmasında da kendini gösterdi. Türbe, Abdülazizin sadrazamlarından Mahmut Nedim Paşaya aitti. Bazı tarihçiler bu türbeye "mürteşi Nedim Paşa türbesi" diyorlardı. Onun, Mithat Paşanın akıbetinde rol oynadığı da anlatılıyordu. Askerî yıkma makineleri bir gece işe türbenin bir yanındaki fırından başladılar. Fırın yıkıldı. Sıra, fırının yanında bulunan "Zorlu" apartmanına gelecekti. "Zorlu" apartmanının sahibi, telâşla durumu Şehir Meclisinde ve Belediye İstimlâk Müdürlüğündeki ilgililere duyurdu. Türbenin tarihî kıymeti olmadığını anlattı. Yıkımı muvakkaten durdurdu. Nihayet, şimdilik kaydıyla da olsa, Zorlu apartmanını yıkımdan kurtardı. Böylece o bölgedeki imar plânı, ilgililerin haberi olmadan baş döndürücü

Radyo

Partiler ve ilânlar

İstanbul Radyosunun evrak memuru, postacının getirdiği iadeli taahhütlü mektubun makbuzunu imzaladı ve elindeki zarfı merakla açtı. Zarfın üstünde "C.H.P. İstanbul İl Başkanlığı" anteti vardı. Zarfın içinden İl Başkanı Fazıl Şerafettin Bürge imzasını taşıyan bir dilekçe ile bir ilân sureti çıkmıştı. İstanbul İl Başkanı, Radyo Müdürlüğüne gönderdiği yazıda seçmen kütüklerinin tetkikine başlanacağını hatırlatıyor ve "bu hususta seçmen vatandaşların nazarı dikkatini çekmek üzere bağlı olarak gönderdiğimiz ilânın radyonun akşam neşriyatı sırasında münasip fasıla ile iki defa neşrini, bedeli ödenmek üzere faturasının gönderilmesini" istiyordu. C.H.P.nin ilânı şuydu: "Seçmen vatandaş, Seçim Kanununa göre seçmen kütüklerinin tetkikine başlanmıştır. Reyini kullanman için mahallenin veya köyünün muhtarına müracaat ederek adını kütüğe kaydettirmeyi ihmal etme. Haziran içinde asılacak olan seçmen listelerinde de ismini tekrar ara. Bulamazsan muhtara müracaat et. Yazmazlarsa, o yerin bağlı bulunduğu Sulh Hâkimliğine başvur. İtirazlar parasızdır. Demokrasi senin reyinle gerçekleşecektir". İlânın altında da C.H.P. İl İdare Kurulu ibaresi bulunuyordu.

İstanbul Radyosunun evrak memuru bu "mühim" müracaatı vakit kaybetmeden müdür muavini Dr. Nevzat Atlığa götürdü. Ondan sonra da bir telâştır başladı. Kimse bu ilânın ne neşredilmesinin ne de neşredilmemesinin mesuliyetini almak istemiyordu. Uzun istişarelerden sonra meselenin Ankaraya duyurulması uygun görüldü. Yapılan telefon görüşmelerinden sonra kısa bir cevabın Radyo Müdür Muavini Dr. Nevzat Atlığ imzasıyla müracaatçı C.H.P. İstanbul İl Başkanlığına tebliği istendi.

Gelen cevapta ilânın 3-12402 sayılı Bakanlar Kurulu kararnamesinin 2 nci maddesine uygun olmadığı için yayınlanmasına imkân görülemediği bildiriliyordu.

Vatandaşa seçmen kütüklerinde adını aramayı hatırlatmanın siyasî propagandayla bir alâkasını bulmak cidden cok zordu. Zira bu fonksiyon hakikaten siyasî sayılsaydı, idare cihazının seçmen kütüklerini tanzimle vazifelendirilmesi de doğru olmazdı. Rey vermek sadece bir vatandaşlık hakkı ve vazifesiydi. C.H.P. İstanbul teşkilâtı da sadece ve sadece bu hakkını kullanabilmesi için vatandaşın neler yapması gerektiğini, Seçim Kanununda yazılı olduğu şekilde, ona duyurmayı istemişti.

C.H.P. İstanbul İl İdare Kurulu, radyonun bu hareketini haksız bulduğu için, geçen hafta meseleyi bir dâva mevzuu olarak Devlet Şûrasının önüne götürdü. Meselenin Devlet Şûrasında nasıl bir neticeye bağlanacağı hakikaten meraka değerdi.

PARTİ PROGRAMLARI

Alp KURA

D. P. İktidara geleli yedi yıl oldu. Bu yedi yıl içinde D.P. programının hemen hemen hiçbir hükmü gerçekleştirilmemiş, çoğu kere söylenenlerin aksi yapılmıştır. Meselâ, D.P. programının 9 uncu maddesinde "Millî iradenin tam tecellisi... siyasî partilerin eşit haklara sahip bulunmasına bağlıdır" denildiği halde, Devlet radyosu daima iktidar partisinin tek taraflı propagandasına tahsis edilmiştir. Vatandaş hak ve hürriyetlerinin demokratik esaslar dahilinde gerçekleştirileceği bildirildiği halde (mad. 3, 4, 12), basın ve toplanma hüriyetleri yeryüzünün hiçbir demokrasisinde eşine rastlanamıyacak bir şekilde kayıtlanmıştır. İşçiye grev hakkı vaad edilmiş (mad. 7), tanınmamıştır. Rekabeti daraltan tahditlerin kaldırılacağı belirtilmiş (mad. 53), son Millî Korunma Kanunu ile serbest rekabet imkânsız hale sokulmuştur. Yıllardır, kalkınma hamlelerinde bir plân vardır, yoktur münakaşasına şahidiz. Plânlı kalkınma iddialarını ise, bizzat D.P. programı yalanlamaktadır (mad. 21, 22, 66). 23 üncü maddede memurların tâyin, terfi ve cezalandırılma hususlarının takdirden ziyade objektif kıstaslara bağlanacağı söylenmiş, buna rağmen, birçok kimseler -hâkim, profesör, doçent- "görülen lüzum üzerine", yani tamamen takdire müsteniden, emekliye sevkedilmiş, bakanlık emrine alınmış, terfilerine engel olunmuştur. Son çıkan haberlere göre, Üniversite öğretim üyelerinin gazetelere beyanat vermeleri, günlük siyasetle ilgili makaleler yazmaları da önlenecektir. Halbuki, D.P. programının 11 inci maddesinde, yüksek öğretim üyelerinin, mesleklerinin mahiyeti icabı, siyasetle uğraşabilecekleri açıkça kabul edilmiştir.

Bu durum karşısında insanın aklına şu sualler geliyor: Acaba parti programlarının hiçbir değeri yok mudur? Bu programlar siyasî partileri ve mensuplarını bağlamazlar mı?

★

Parti programlarının bağlayıcı bir mahiyet taşıyıp taşımadığı meselesini partinin iç ve dış münasebeti bakımından ayrı ayrı incelemek lâzımdır.

Parti tüzüklerine baktığımız zaman, iç münasebet bakımından, programın tamamen bağlayıcı bir mahiyet taşıdığını görüyoruz. Parti programı parti üyelerini, herşeyden önce, ahlâken bağlayıcıdır. Zira partiye giren her şahıs, girerken partinin programına uyacağına "şerefile" söz verir ve bir taahhütname imzalar (D.P. Tüz. m. 4; C.H.P. Tüz. m. 4; C.M. P. Tüz. m. 3; Hür. P. Tüz. m. 4). Verdiği söze sadık olan bir kimse, şüphesiz ki, bu sözünden dönmiyecektir. Programı başkaları ihlâl ettiği takdirde de, -partiye şahsî menfaatleri ile değil fakat idealleriyle bağlı olan bir kimse-, onlara karşı mücadele edecek, partiden attırmağa çalışacak, bunda muvaffak olamazsa, kendisi partiden istifa edecektir. Diğer yandan, partinin üyeleri yalnız ahlâken değil, hukuken de programa uymak mecburiyetindedirler. Programa aykırı hareket edenlerin -parti veya hükümet içinde hangi mevkii işgal ederlerse etsinler- cezalandırılmaları, partiden çıkarılmaları gerekir (D.P. Tüz. m. 24; C.H.P. Tüz. m. 67; C.M.P. Tüz. m. 22; Hür. P. Tüz. m. 53). Şu halde, bir partinin üyeleri sözüne sadık ve parti de tüzüğüne bağlı yani hukuka saygılı ise, programı esasen kendiliğinden gerçekleşecektir.

Asıl önemli olan, partinin dış münasebeti bakımından, programın bağlayıcı bir karakter taşıyıp taşımadığıdır. Acaba partinin dışında kalanlar programın gerçekleştirilmesini istiyebilirler mi? Anayasamıza bakacak olursak bu soruya "hayır" cevabını vermemiz gerekecektir. Fiilî durumun müşahedesi ise "evet" cevabını gerekli kılmaktadır.

Nitekim siyasî partilerin bir asırlık tarihini inceliyecek olursak görürüz ki, reyler artık şahıslardan ziyade partilere verilmekte, şahıslar değil partiler seçilmektedir. Bu husus, memleketimizde D.P. tarafından da şiddetle iddia edilmiştir: 1955 yılının son aylarında ispat hakkı taraftarlarının D.P. den atılmaları veya ayrılmak zorunda kalmaları üzerine, halkın reyini D.P. ye verdiği, seçimleri şahısların değil partinin kazandığı belirtilmiş, hattâ bu şahıslar milletvekilliğinden iskat edilmek bile istenmiştir.

Ancak bir siyasî parti sadece kuru bir isimden ve rümuzdan ibaret sayılamaz. Aksi takdirde, iktidarda A veya B veya C partisinin bulunması hiç farketmez. Şu halde, A, B ve C partilerini birbirinden ayıran, halkı şu veya bu partiye rey vermeğe sevkeden şey nedir? Şüphesiz, temsil ettikleri fikirler, yani "programları"dır. Demek ki, şuurlu bir seçmen fiiliyatta doğrudan doğruya programa bağlanmakta, halk seçimlerde reyini gerçekleşmesini istediği programa vermektedir.

Diğer yandan, her siyasî partinin -fiilen olduğu kadar hukuken de- mevcudiyet sebebi, temsil ettiği fikirler, yani programıdır. Bütün parti tüzükleri bunu ispat eder. Meselâ, D.P. Tüzüğünün 2 inci maddesine göre: "Partinin maksadı -yani hukuken varlık sebebi-, programında yazılı esasları gerçekleştirme tir" (C. H. P. Tüz. m. 2; C. M. Tüz. m. 2; Hür. P. Tü.z m. 2). Ş halde parti, Devlete ve halka kar programını gerçekleştirme taahh dü altına girmekte ve halkın reyi bu taahhüdle almaktadır. Yalnız var ki, bu taahhüd partinin iktidar gelmesi şartına muallâktır. Bin enaleyh, bir parti iktidara getirild ği halde programını gerçekleşti mezse, hukuken ve fiilen mevcud yetine lüzum kalmaz. Kendi me ruiyet temellerini kendisi baltal mış olur.

Bu müşahedeler bize gösteriy ki, iktidara getirilen bir parti, se men heyetine karşı, -hiç değilse a lâken- programıyla bağlıdır. "Hü riyet, hâkim teminatı, Üniversit muhtariyeti, grev hakkı vs." vaa ettiği için seçilen bir parti, iktidar geçtikten sonra bunların lüzumsu luğuna ve memleketin içtimaî bü yesi için tehlikeli olacağına inan sa, meclisi derhal fesh etmeli ve y ni seçimlere yeni bir programla gi melidir ve bunda açıkça demelid ki: "Ben iktidara geçersem hürr yetleri kaldıracağım, hâkim temin tını, Üniversite muhtariyetini be taraf edeceğim, grev hakkı tan mıyacağım". Bu, herşeyden önc dürüstlük ve samimiyetin icabıdır.

Parti programı kazaî murakabe ye de tâbi tutulmalıdır. Vatanda lar -ilgililer- mahkemeye başvur rak, programa aykırı kanun ve i raata karşı dâva açabilmelidirle Esasen bu usulün asırlarca evv rastladığımız bir tatbikatı da va dır: Eski Romada, bir kimse el edeceği bir mevki veya şeref ünva nı mukabilinde halka vaadlerde b lunmuş ise, dâva yoluyla takip ol nabilirdi (1). Çünkü Romalılar bil yorlardı ki, halkın reyini onu iğf ederek almak doğru değildir. Yap lan vaadler, verilen sözler rızaen y rine getirilmezse, cebren yerine g tirilmelidir. Aksi takdirde cemiy hayatına ahlâksızlık hâkim olu birtakım maceraperestlerin elind Devlet çöker.

★

Görülüyor ki, fiiliyat, memleket mizin mevzuatı ve çeşitli part lerin tüzükleri bakımından yaptığ mız bu mücerret inceleme, par programlarının tamamen bağlayı bir mahiyet taşıdığını ortaya koy maktadır. Bununla beraber, işar edelim ki, D.P. hakkında katî b neticeye varabilmek için gelecek y lı beklemek gerekir. Zira, D.P. ni genel seçimlerden önce programın gerçekleştirme yoluna girmesi mü kündür.

1) Prof. Dr. Türkân RADO: Ro ma Hukuku dersleri (Borçlar H kuku), İst. 1956, s. 40

ASGARÎ ÜCRET

Âdil AŞÇIOĞLU

Kalkınma ve refah edebiyatına rağmen Türkiyede milyonlarca insanın değil rahat bir hayat sürmek, fakat asgarî geçimini dahi sağlamak hak ve imkânlarından mahrum bulunduğu herkesin bildiği bir hakikattir. Asgarî ücret esası iktisaden geri kalmış memleketlerde işçilerin kendi başlarına emeklerinin karşılığını almak imkânına sahip bulunmamaları dolayısiyle hükümetlerin iş meselelerine müdahale etmeleri sayesinde tesbit edilmektedir. Bugün devlet, işverenlerle işçiler arasında -bilhassa iktisaden geri kalmış memleketlerde- aracı ve uzlaştırıcı bir rol oynamak mecburiyetindedir. Türkiyenin ise hâlen iktisaden geri kalmış memleket olduğu Zaferin geçen hafta yayınladığı "Kalkınmamızın Hududu" adlı "tetkik" yazısından anlaşılmaktadır.

Bu hale göre, memleketimizde iktisaden kuvvetli olanlara karşı iktisaden zayıf olanların devlet tarafından korunması bir zaruret ve sosyal siyasetin icaplarındandır. Diğer hususlarda olduğu gibi iş ve ücretler sahasında da iktidarın esasları tesbit edilmiş, açık bir politikası mevcut olmadığından, bu yolda da bazan ileri bazan geri adımlar atılmakta ve muayyen bir hedefe doğru ağır da olsa bir ilerleme görülmemektedir. Hakikaten her hükümet işçilerin refahını istese de istemese de fakirlik ve zaruretin memleketin bütünü için teşkil edebileceği iktisadî ve sosyal mahzurları gözönüne alarak onların menfaatlerini gözetmek ve bunun için de gerekli bir yol çizmek zorundadır. Sağlam bir ücret politikasından mahrum bir memlekette hakikî mânasiyle bir kalkınmadan bahsetmeğe imkân yoktur. Filhakika müstehliklerin iştira kabiliyetlerini nazara almadan istihsalin arttırılmasında isabet bulunmadığı meydandadır. Diğer taraftan kalkınmanın bir "sayı" meselesi olarak ele alınması ve meselâ 1 barajın 10 baraja, 8 limanın 18 limana çıkarılması ile kalkınmanın gerçekleşmiş sayılması da yanlıştır. Bu barajlar sayesinde elde olunacak enerji şu veya bu şekilde kullanılamazsa veya limanlara uğrıyacak gemilerimiz, ya da bu limanlarda yükletilip boşaltılacak mal yoksa bunlara sarfedilecek paralar -İktisaden- kaybedilmiş demektir. Aksine bu hareketler çoğunluğunu fakirlerin teşkil ettiği bir memlekette bu sınıf halkın bir taraftan artan fiatlar diğer taraftan da vergi yükü altında gittikçe ezilip iktisadî ve sosyal bakımdan gerilemesi neticesini doğurur. Bütün bu hususları belirtmekten maksat kalkınma hareketlerine bir son verilmesi temennisinde bulunmak değil, fakat kalkınma hareketlerinin en fazla yükünü çeken sınıfların ve bu arada milyonlarca işçinin yaşama ve çalışma şartlarında görülen geriliğin giderilmesi zaruretini belirtmektir. Filhakika, kalkınmanın değil neticelerinden fakat daha başlangıçtaki teşebbüslerinden bile kimlerin faydalandığı meydandadır. Halbuki Atatürkün Kastamonu nutkunda belirttiği gibi "Kitlenin bir kısmının terakki etmesi ile medeniyete varılamaz". Onun içindir ki bugün Türkiyenin geniş bir sosyal siyasete sahip olması ve bunun bir icabı olarak bir ücret politikası tesbit etmesi zaruret haline gelmiştir.

Geniş halk tabakaları ve işçiler hergün artan fiatlar, kiralar ve malî mükellefiyetler altında gittikçe ezilmekte ve insan şerefi ile mütenasip bir hayat sürmekten uzak bulunmaktadırlar. Halkının geniş kitleleri iktisaden geri olan bir memleketin meydana getirdiği büyük sınaî ve iktisadî tesislerin ve eserlerin hiçbir kıymeti yoktur. Nitekim, birtakım Orta Doğu ve Asya memleketlerinde efsanevî zenginliklere sahip olan bir zümrenin muazzam sınaî tesislerin ve işletmelerin mevcudiyetine rağmen buralarda yaşıyan çoğunluğun sefalet içinde olduğu bilinmektedir.

Bütün bunların sebebi de şüphesiz, bu memleketlerde millî gelirin âdilâne bir şekilde dağıtılmaması ve geniş halk kitlelerinin gelir ve yaşama şartlarının düzenlenmemiş olmasıdır. Tarihî ve iktisadî bir gerçektir ki, devletin müdahalesi ve aracılığı olmadan milyonlarca insanın iktisaden kuvvetli olan küçük zümrelere karşı cemiyet düzeninin yarattığı sıkı bağlardan kurtulup mücadele etmeleri ve eşit şartlarla ücretlerini müzakere etmeleri imkânsızdır.

Bu durum karşısında hiçbir himayeden faydalanamayan işçi kitlelerinin daha fazla perişan bir hale gelmesini önlemek için birçok memleketler ücret politikalarının temeli olarak "asgarî ücret" esasını kabul etmişlerdir. Memleketimizde de asgarî ücret esası mevcut olmakla beraber, gerek tesbitindeki esaslar, gerek tatbikindeki usuller bakımından tatminkâr sayılamaz. Esasen İş Kanunu çerçevesine giren işverleri sayısının mahdut olması "asgarî ücret"ten beklenen neticelerin elde edilmesine daha ilk adımda engel olmaktadır. Asgarî ücret memleketteki bütün işçilere tatbik edildiği zaman, bundan fayda beklenebilir. Diğer taraftan asgarî ücretlerin tesbiti için kurulacak komisyonların toplanamaması ve toplandıkları takdirde de tesbit ettikleri ücretlerin son derece düşük olması ücret seviyesinin işçilerin asgarî ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak olması neticesini doğurmaktadır. Asgarî ücretin tesbitinde nazara alınması gereken iki esaslı nokta, bu komisyonlar tarafından ihmal edilmektedir. Asgarî ücret komisyonları işçilerin yalnız fiziyolojik değil fakat sosyal ihtiyaçlarını da nazarı itibara alarak bir ücret tesbit edecekleri yerde işçilerin asgarî fiziyolojik ihtiyaçlarını dahi karşılamaktan çok uzak ücretler tesbit etmektedirler. Meselâ birçok iş kollarında asgarî ücretler günde 4-6 lira arasında iken diğerlerinde günde 2.5 liradan ibarettir. İstanbul gibi hayat pahalılığı bakımından başta giden bir şehirde hangi iş kolunda olursa olsun bir işçinin ne 2.5 ne de 6 lira ile asgarî fiziyolojik ihtiyaçlarını karşılamasına imkân olmadığı aşikârdır. Diğer taraftan herhangi bir iş kolu için tesbit edilen asgarî ücret de kendiliğinden yürürlüğe girmemektedir. Asgarî ücret âdeta il hakem kurulları için bir "kıstas" sayılmakta ve ücretlerin arttırılması için çıkarılan iş uyuşmazlıklarının il hakem kurullarına aksettirilmesi halinde bunlar ücretlere bir zam yapsalar bile neticede asgarî ücreti geçmiyecek bir seviyeye kadar arttırmaktadırlar. Asgarî ücretin bugünkü şekli ile memleketimizde işçilere bir fayda sağlamaktan uzak bulunması karşısında alınacak tedbirler şunlar olmalıdır: Evvelâ asgarî ücretin bütün işyerlerindeki ücretlilere teşmili lâzımdır. Sonra da hangi iş kolunda olursa olsun bütün memlekete şâmil olmak üzere bir insanın -hem de çalışan bir insanın- asgarî fizyolojik ihtiyaçlarını karşılıyacak "makul" seviyede bir tek asgarî ücret tesbit edilmelidir. İl merkezlerinde bulunan asgarî ücret komisyonları kendi mıntakalarındaki kira, gıda maddeleri fiatları, münakale ücretleri gibi faktörlere göre bu asgarî ücrete ilâveler yapmalıdır. İl hakem kurullarına gelince bunların vazifeleri asgarî ücreti tatbik olmayıp, işyerinin kârlarına, işçilerin çalışma şartlarına ve verimlerine göre asgarî ücretin üstünde zamlar yapmaktır. Fakat netice olarak denebilir ki, bütün bu tedbirler hükümetin bu neticeleri istemesine ve ona göre bir ücret politikası takip etmesine bağlıdır. Başka bir deyişle işçiler "devlet"in himayesine muhtaç bir halde bırakılmaktadır. Arzu edilmeyen bu halin sebebi de şüphesiz işçilerin grev, kollektif mukavele gibi iktisadî mücadele vasıtalarından mahrum bulunmaları ve kendi imkânları ile ücretlerini arttıramamalarıdır. Bu sebeple işçiler için mücadele, her şeyden önce teşkilâtlanma hürriyeti, kollektif mukavele ve grev yapmak haklarının elde edilmesi noktalarında toplanmalıdır.

Ç A L I Ş M A

İşçi Sigortaları

Eski hikâyeler

Bu haftanın başında Salı günü Ankarada Mithatpaşa Caddesindeki İşçi Sigortalarına ait modern ve muazzam binanın konferans salonunda hazırlanan kürsüye çıkan şişmanca, gözlüklü ve orta boylu bir zat konuşmaya başladı.. Doğrusu konuşma bir hayli edibane bir hava içinde başlamıştı. Kürsüdeki zat Menderes IV. Kabinesinin cevval ve atik Çalışma Bakanı Mümtaz Tarhan idi ve İşçi Sigortaları Kurumunun 12 inci Genel Kurul toplantısını açma konuşmasını yapıyor, Kurumun çalışmalarına ait sözlerine bir çok romantik şairi bile kıskandırabilecek olan şu sözlerle başlıyordu: "Enginlerden kopup gelen sıra dalgalar gibi Lamle hamleyi takip ediyor. Bakıyorsunuz bir şey, bin şey oluyor Faydalı ve büyük iş yapmakta müesseseler rekabet halindedirler.." Çalışma Bakanı Mümtaz Tarhan daha sonra Kurumun pek hayırlı olduğunu ifade ettiği çalışmalarını sayıp döküyor, bu arada 70 milyon lira sarf edilerek 10 bin işçi için mesken yapıldığını, 40 bin işçinin aileleriyle birlikte bu evlerde oturduklarını söylüyor, en geç bu yıl içinde İstanbulda Maltepede 400 yataklı bir sanatoryum ile İzmirin Bucasında gene 400 yataklı bir hastahane ve Ankarada da Merkez dispanserinin hizmete gireceğini, bir dahaki yıllarda ise İstanbul Samatyada 560, Ankarada 305 yataklı iki hastahanenin inşaatının bitirileceğini Kongrede hazır bulunan delegelere müjdeliyordu. Çalışma Bakanı Mümtaz Tarhan konuşmasını yaparken salonda hazır bulunan delegeler dikkatla Bakanı dinliyorlardı. Ama bir yandan da kendi kendilerine bazı sualleri sormaktan geri durmuyorlardı.

Çalışma Bakanının hararetle alkışlanan, ama dinleyenlerin suallerine bir türlü ışık tutamıyan konuşmasından sonra sıra Riyaset Divanı seçimine gelmişti. Bu formalite kısa bir müddet içinde halledildikten sonra Yıllık Faaliyet Raporunun okunması mevzuu uzun münakaşalara sebep oldu. Zira yıllık faaliyet raporu bir hayli hacimliydi ve delegeler bu raporu zaten daha önceden okumuşlardı. Doğrusu okumaktan ve dinlemekten gına getirdikleri lâfları bir defa daha bu sıcak günde kongrede dinlemek istemiyorlardı. Ama raporun okunmaması veya okunmaması yolunda yapılan oylamada 38 delegenin okunma lehinde oy vermesi sonunda raporun okunmasına başlandı. Raporun okunmaya başlanması ile de Kongre salonu bir anda boşaldı. 105 delegeden raporun okunması sırasında tahammül edip de içerde kalanların sayısı yalnızca 7 idi. Raporu delegeler dinlememişlerdi, ama, basın mensupları dikkatle dinliyorlardı. Doğrusu raporda hayli enteresan noktalar vardı. Meselâ biraz önce Çalışma Bakanının söyledikleriyle raporda ifade edilenler arasında tenakuzlar belirmeğe başlamıştı. Raporda işçi meskenleri kısmında Ankaradaki Varlık Mahallesi inşaatına devam edildiği yazılıydı. Halbuki Varlık Mahallesinin inşaatı tamamlanmış ve bu mahalleye önce göçmenler yerleştirilmek istenmiş, fakat daha sonra Ankaradaki İmar faaliyeti dolayısıyla bu evler, evleri yıkılan Ankaralılara tahsis edilmişti. Raporda buna dair en ufak bir kayıt olsun, yoktu. Sonra raporda Çalışma Bakanının 10 bin işçiye ev yaptırıldığı yolundaki sözlerini doğrulayan tek satıra da tesadüf etmek kabil olmamıştı.

İşçi Sigortaları Genel Kurulu

"Lâkırdıya karnımız tok!"

Tenkitler

Ama, şüphe yok ki,Genel Kurul toplantısının en alâka çekici kısmı çalışma raporunun okunması değil, delegelerin tenkitleriydi. Delegelerden bir kısmı, toplantıya içlerini boşaltmak, şikâyetlerini sayıp dökmek arzusuyla gelmişlerdi. Meselâ İstanbul Tekstil ve Örme Sanayii İşçi Sendikası bu hususta epeyce ha[...] lıklıydı. Kongreden önce, delegel[...] birer bülten göndermiş ve İşçi Sig[...] taları Kurumunun faaliyetleri içi[...] dikkatı çeken aksaklıkların üzer[...] birer nokta koymuştu.

Şikâyetlerden başlıcası İşçi [...] gortaları tarafından girişilen inşaa[...] istikameti meselesi üzerinde topla[...] yordu. İşçiler haklı olarak ticarî m[...] satlar yerine, sosyal gayelerin tah[...] kukunu istiyorlardı. İş hanları inşa[...] yerine hastahane ve dispanserle[...] sayısının arttırılmasını arzuluyorl[...] dı. Bundan başka İşçi Sigortal[...] hastahanelerinde çalışan doktorla[...] idarî işlere boğulması yüzünden, [...] kimlik vazifelerini hakkıyla yer[...] getiremedikleri noktası üzerinde [...] ruyorlar ve buna bir çare getiril[...] sini istiyorlardı. Bundan başka İ[...] Sigortaları Kurumunun daha veri[...] çalışmasını temin için Genel Mü[...] rünün tâyini selâhiyetinin Bakanl[...] değil, Genel Kurula ait olması tez[...] savunuyorlardı. Bu suretle Bakan[...] ğa değil, Genel Kurula karşı mesu[...] yet taşıyan bir Genel Müdür sigor[...] nın gayelerinin tahakkukunda da[...] verimli olacaktı.

Şikâyetlerin bir diğeri de Kong[...] ye iş kollarının davetinde müşahe[...] edilen garabetti. Öyle ki, geçen se[...] Kongreye davet edildiği halde, bu [...] da listeden çıkarılanlar vardı. [...] hal Kongrenin devamlılık ve istik[...] rını zedeliyordu. Bundan başka [...] davet ve çıkarma işinde hangi öl[...] lere göre hareket edildiğini de bilm[...] Genel Kurulun hakkı olmalıydı. Geç[...] seferki Kongreye müşahid olar[...] çağırılan Türk-İşe bu sene daveti[...] gönderilmemişti. Bu listeden çıkar[...] mada hangi ölçülerin kullanıldığ[...] gösteriyor ve bilhassa işçi delege[...] arasında teessür uyandırıyordu.

Bankacılık

Faiz hadleri

Şimdiye kadar iktisadî teknik meselelere pek fazla alâka göstermiyen milletvekillerinin, geçen hafta azamî faiz hadlerinin tesbitinin hükümete bırakılmasını isteyen bir tasarıyı geri çevirmesi, doğrusu, bir sürpriz tesiri uyandırdı. Evvelki sene hükümetin Merkez Bankasından avanslarını 15 misli arttıran tasarı Meclisten kolayca geçmişti. Toprak Mahsulleri Ofisinin bankaya olan borçları bir kalemde silinmişti. Fakat bu sene, B.M.M. umumî heyetinin davranışı hakikaten farklı olmuştu. Meclis, azamî faiz hadlerinin tesbitini hükümete bırakmayı bir türlü istemiyordu. Birçok Batı memleketinde bu selâhiyet çoktan icra organlarına bırakılmıştı. Faiz hadleri hükümetlerin umumî para siyasetlerinin mühim unsurlarından biriydi. Kredinin iktisadî duruma göre sık sık ucuzlatılması ve pahalılaştırılması ancak hükümetin yapabileceği bir işti. Para siyaseti bakımından hükümetin bu selâhiyete sahip olması, nazariyatta gayet faydalıydı. Hükümetin sadece azamî faiz haddini değil, bankaların faiz hadlerini de tesbitte selâhiyete sahip olması, iyi bir para siyaseti takibini kolaylaştırabilirdi.

Fakat Meclis, para siyaseti üzerinde durmuyordu. Komisyon sözcüsü Halûk Şaman, bu selâhiyetin hükümete verilmesi üzerinde bu kadar titizlikle durulmasını bir türlü anlamadığını söylüyordu. Milletvekilleri her halde kredinin fiatının artmasından korkuyorlardı. Hükümet her halde azamî faiz hadlerini yükseltecekti. Bankaların kazançları artacak, fakat ticaret ve sanayi erbabı bankalara daha fazla para ödiyeceklerdi. Muhtemelen Batı memleketlerinde sık sık görülen tazyik grupları hâdisesiyle karşılaşıyorduk. Bankaların ve tüccarın menfaatı karşı karşıya idi. Nitekim kiraların arttırılması teşebbüsü sırasında da ev sahipleri ile kiracıların menfaatları karşı karşıya gelmişti.

Halûk Şaman
Eski bankacı

Millî Korunma

Yeni yıl

Günler var ki B.M.M. de bir karma komisyon Hükümetin Meclise getirdiği bir tadil tasarısını müzakere ediyor. Hükümetçe tadil edilmek istenen kanun, meşhur ve maruf Millî Korunma Kanunudur. Hatırlanabileceği gibi bundan bir yıl önce gene böyle bir sıcak Haziran gününde D.P. hatipleri Meclis kürsüsünde bütün talâkat ve celadetleri ile şimdi tadil etmek istedikleri Millî Korunma Kanununu müdafaa ediyorlardı. Bu kanun kabul edilirse memleket iktisadiyatına gelecek olan ferahlık ümidiyle, bu işe pek de aklı yatmamış olan arkadaşlarını inandırmağa çalışıyorlardı. Muhalefet, daha o gün, bu kanun hakkındaki ümitlerin boş hayaller olduğunu, şiddetin piyasada müsbet değil menfî tesirler yaratacağını, iktisadî plânlar aramak yerine, göz dağı ile piyasanın içinde bulunduğu çıkmazdan kurtulamıyacağını belirtmişti. Ama bu itirazlar itibar görmemişti. Hiç Muhalefetin dedikleri doğru olmuyordu? Muhakkak ki bu lâfların arkasında saklı bir takım hesaplar vardı! Başbakan Menderes kürsüden topyekün bütün Muhalefete cevap veriyor ve onun cezbesine kapılmış grubu da Menderesi tasvib ediyordu. Kanun, bu vecd içinde, aynen hükümetin teklif ettiği tarzda kabul edilmiş ve yürürlüğe girmişti. Ertesi gün D.P. nin muteber neşir organında memleket piyasasının nasıl büyük bir feraha kavuşacağı yolunda sütun sütun makaleler yer almıştı. Millî Korunma Kanunu bütün iktisadî sıkıntılarımızı halletmiş ve geçim zorluğu içinde çırpınan vatandaşları ferahа kavuşturmuştu... Memlekette uyandırılmak istenen hava buydu. Ama daha kanunun yürürlüğe girmesinden bir kaç gün sonra vatan sathından ilk şikâyetler yükselmeğe başladı. Kanunun kabulünden bir iki ay sonra ise tatbikatın nazariyata hiç uymadığı, hayatın ise bu kanundan umulduğu gibi ucuzlayacağı yerde günden güne daha da pahalılaştığı görüldü. Kanun iktisadî hayatımızı adeta felce uğratmıştı. Ondan sonra bu kanunun en hararetli savunucuları olanlar kanunun tatbik şeklinde yeni anlayışlar getirerek kırılan prestijlerini kurtarmak yoluna gittiler. Ama ne yapılsa boştu. Çürük temel üstüne inşa edilmiş bir binanın üst katlarında yapılan her tadilât ortadaki tehlikeyi azaltmak şöyle dursun bir kat daha artırıyordu. Artık bu kanunu kurtarmak için çıkartılan talimatnameler, nizamnameler, kararnameler gün geçmiyordu ki gazete sütunlarında yer almasın. Millî Korunma tatbikatı bir yaz-boz tahtasına dönmüş Nasreddin Hocanın kuşuna benzemişti. Piyasa şaşkınlık içindeydi. Bir gün çıkan bir kararname ertesi gün çıkana uymuyordu. Tüccar ne yapacağını

Merkez Bankasının görünüşü
Kârı artacak ama...

Abdullah Aker

Çetin iş

şaşırmıştı. Kimse kimsenin dilinden anlamıyordu. İşte bu minval üzere aradan bir yıl geçtikten sonra anlaşıldı ki Millî Korunma Kanununun yürürlükte olan şekli, bu memlekete, bütün iddiaların aksine hiç, ama hiç bir şey kazandırmamıştı. Bilâkis piyasayı alabildiğine bir istikrarsızlığa sürüklemişti.

İşte aradan bir yıl geçtikten sonra şimdi B.M.M. nin bir karma komisyonu tarafından müzakere edilen Millî Korunma Kanununun bazı maddelerini tadil tasarısı bu bir yıllık acı müşahedenin neticesiydi ve ne kadar gariptir ki bu tasarı geçen yıl bu kanunun tamamını müdafaa edenler tarafından yani dördüncü Adnan Menderes Kabinesi tarafından Meclise getirilmişti. Başka memleketlerde olsa böylesine ağır bir hezimet sonunda kabineler yuvarlanır ve başarıya ulaşmamış bir kanun müdafii olan kabine, yerini bu kabineden tamamiyle ayrı görüşte bir kabineye bırakırdı. Ama bizde böylesine bir halde daha bir hayli zaman geçmesi lâzımdı. Yeni tasarı da geçen yıl kabul edilen kanunun ruh ve havasından pek birşeyler değiştirecek değildir. Komisyon müzakereleri sonunda kabul edilen maddeler Millî Korunma Kanununun aslını değiştirmekten çok bazı maddelerini daha da ağırlaştırmağı istihdaf etmektedir ki bu yeni şekliyle de Millî Korunma Kanunu iktidarın bütün hayallerine rağmen piyasaya bir istikrar ve emniyet duygusu aşılamaktan uzak olacaktır. Piyasanın beklediği, şiddetli hükümler değil, plânlı ve programlı bir iktisadî politikadır. Bu getirilmedikçe de ne yapılsa boşuna gayret edilmiş olacak ve bütün ümitler bir kere daha boşa çıkacaktır. Nitekim bu hususta Karma komisyonda bir temayül belirmiş ve bazı milletvekilleri Millî Korunma Kanununun tadili yerine tamamen ortadan kaldırılmasını teklif etmişlerdi. Ama pek tabiî olarak bu talep hüsnü kabul görmemiştir. Öyle anlaşılmaktadır ki hükümet, çıkmamış canda ümit vardır ata sözünden medet ummaktadır. Bu arada Millî Korunma Kanununun tamamen ortadan kaldırılması yolunda ümidi olmayan bazı milletvekilleri ise daha başka bir formül peşinde koşmakta hiç olmazsa ithalâtçılık, toptancılık ve perakendeciliğin bir elde toplanmasını men eden hükümlerin ilga edilmesini ve bu suretle yüzde 55 e kadar çıkan kâr hadlerinin nisbî bir indirimle yüzde 35'e düşürülmesini istemektedirler.

Tasarının Meclisin yaz tatiline girmesinden önce müstaceliyetle görüşülüp kanunlaşması yolunda Komisyon olağanüstü bir gayret göstermekte ise de, umumî heyete bu tadil tasarısının da, hiç değilse geçen yıl kabul edilen kanun tasarısı derecesinde bir gürültü koparması ve çetin tartışmalara yol açması beklenmektedir.

Millî Korunma Kanunu tadil tasarısının Meclis Umumî Heyetinde görüşülmesi sırasında bu tasarıyı hükümet adına müdafaa edecek olan Ekonomi ve Ticaret Bakanı Abdullah Aker'in bir hayli terliyeceği muhakkaktır. Hatırlanabileceği gibi geçen yıl Millî Korunma Kanunu tasarısının Mecliste müzakeresi sırasında yalnız devrin Ekonomi ve Ticaret Bakanı değil Başbakan Adnan Menderes bile bir hayli terlemişti. Bu bakımdan Abdullah Aker ilk defadır ki Meclis huzurunda ciddi bir imtihan verecektir.

Fransa

Malî buhran

Fransanın son yıllarda gördüğü en uzun ömürlü kabineyi deviren malî buhran yeni hükümetin karşısına da aynı şekilde dikilecektir.

Mollet hükümetini vergi meselesi devirmişti. Parlamento yeni vergi mükellefiyeti hakkındaki hükümet teklifini reddetmişti. Fakat yeni hükümet daha ağır vergi teklifleri ile parlamentonun karşısına çıkacak, belki de parlamento Mollet'den esirgediğini yeni başbakana verecekti.

Fransa ekonomisi hastaydı. Kuzey Afrika harekâtının büyük ölçüde sebep olduğu bu hastalık her gün biraz daha ağırlaşıyordu. Hükümet ateşi düşürmek için bazı ilâçlara başvurmamış değildi. Meselâ geçen yaz fiatların dondurulmasına teşebbüs edilmişti. Bundan iki ay önce reeskont hadleri yüzde 3 ten 4 e çıkarılmıştı. Taksitli satışlara tahditler konmuştu. Son defa da vergi artırılması yoluna gidilmek istenmişti.

Fransanın sıkıntısı enflasyondandı. Fiatlar boyuna yükseliyor, iç ve

dış ödeme güçlükleri artıyordu.
tün bunların bir tek sebebi vardı
ve hizmetlere karşı olan iç tale
rı idi. Dert doğru olarak teşhis
lince çaresinin bulunması kola
mak gerekirdi. Fakat tatbikatta
zaman böyle olmuyordu.

Çare olarak son zaman
frankın devalüe edilmesinden b
dilmeğe başlanılmıştı. Böylece t
muvazenesinin yeniden kurulaca
muluyordu. Fakat böyle bir ha
tin neticeleri çok şüpheli ve ma
olacaktı. Yani ithalât umulduğu
dar azalmıyacak, ihracat da fa
artmıyacaktı. Hattâ böyle bir ha
tin asıl sebebi büsbütün tesirli k
sı da beklenebilirdi. İç fiatlarda
niden bir yükselme karşısında i
harekete geçebilir, ücretler yük
ücretler yükselince fiatlar ye
yükselirdi.

Liberasyon rejiminden bir
det için vazgeçmek de, bir çar
mak şurada dursun, tehlikeli bi
olarak görünüyordu.

En parlak fikir, istihlâk ile
sal arasındaki muvazenesizliği g
mek için istihsali artırma tedb
almaktı. Fakat Fransa zaten ta
tihdam seviyesinde idi. Yani ye
tihsal imkânları yok denecek k
azdı. İstihsali arttırmak için
fazla işgücüne ihtiyaç vardı. İş
nunla da kalmıyordu. İstihsalin
rılması ithalâtın arttırılmasın
bağlıydı. Fakat Fransa bu itha
bedelini nasıl ve ne ile ödiyece
Üstelik istihsalin arttırılması bile
din tam çaresi olmıyabilirdi.
kü bugünkü psikolojik durum
istihsalin stok haline girmesi
cesini verebilirdi. O halde b
bir çare bulmak gerekiyordu.

Bu da aşırı talebin azaltılm
dı. Yani devlet masraflarının ve
susi istihlâkın kısılmasıydı. Bö
hem fiatları boyuna yukarı ite
sir hafifliyecek, istihsalin daha b
bir kısmı ihraç edilebilecek ve bi
sım ithalât azalacaktı.

Başka memleketlerde başvu
tedbirlerden bazıları - kredi kont
para politikası gibi - Fransanın
de bulunduğu durumdan çıkma
yardım edemezdi. Zaten bu yolda
zı adımlar atılmış fakat fazla bi
sir görülmemişti.

İstihlâki kısmak için ücretler
şürmek yoluna gidilemezdi. Bu F
sa için imkânsızdı. Öte yandan
ların dondurulması, yani yüksel
devlet kuvveti ile engel olunması
todu da çok tesirli değildi.

Geriye vergileri arttırmak ve
let masraflarını kısmaktan başk
kar yol kalmıyordu. Vergilerin a
rılması istihlâki kısacaktı. D
vergi olarak topladığı paraları
let masrafı halinde yeniden iad
mez yani tasarrufta bulunursa
kûn talep azalacak, muvazene bi
receye kadar mümkün olacaktı.

İşte bu sebeplerle parlamento
bir başbakandan esirgediğini ö
ne vereceği - hiç değilse vermes
rektiği - ni söylemek mümkündü

Kızıl Çin

Ambargo kalkıyor

Uzun zamandan beri Avrupa ve Amerika devlet adamları ile basınını meşgul eden bir mesele geçen haftalarda bir dönüm noktasına geliyordu. Mesele Komünist Çine tatbik edilen ambargonun kaldırılması veya öteki komünist memleketlere satılmakta olan malların Kızıl Çine de satılması meselesi idi.

Öteden beri İngilterenin Kızıl Çinle olan ticareti bazı memleketlerde tenkide uğruyordu. Bir komünist devlete ilerde hür milletler için tehlike olması muhtemel stratejik malları satmak doğru bir hareket olarak kabul edilmiyordu. Fakat İngilterenin de kendine göre delilleri vardı. Bir kere dünyadaki en tehlikeli Komünist memleket Çin değildi. Bugün Sovyet Rusyaya ve peyklerine satılmakta olan malların Kızıl Çine satılmasında ne mahzur vardı? Amerikalıların Kızıl Çine karşı hissî davranışlarını anlamak, Kore harbini düşününce, mümkündü. Amerikaya can ve mal bakımından çok tuzluya patlayan bu harpte en büyük rolü Kızıl Çin oynamıştı. Bu bakımdan Kızıl Çine tatbik edilen ambargonun kaldırılmasını istememekte Birleşik Amerika hissî bakımdan haklı görülebilirdi. Fakat Macar ayaklanmasını bastırmak için Sovyet Rusyanın o kanlı müdahalesinden sonra Batı dünyasının Sovyet Rusyaya karşı böyle bir ambargo tatbikine kalkışmamış olması göz önüne alınınca da Kızıl Çine tatbik edilen ambargonun kaldırılması için sebep kalmıyordu.

Mesele İngiltere için herkesten fazla ehemmiyetliydi. Çünkü Çin çok iyi bir pazardı. Elinde bol miktarda sterling vardı. Ambargonun kaldırılması sadece ambargo listesine dahil malların değil daha başkalarının da Çine ihracını mümkün kılacaktı. Böyle bir fırsatı kullanmamak İngiltere için akıllıca bir siyaset olmıyacaktı.

Geçen ay içinde Paris'te yapılan komite toplantılarında İngiltere kendi görüşünü, Amerika da Kızıl Çine yapılan ihracatın daha sıkı bir şekilde kontrol edilmesi gerektiğini savundukları için bir anlasmaya varılamamasından sonra, bundan iki hafta önce, İngiltere Dışişleri Bakanı Selwyn Lloyd hükümetinin kararını Avam Kamarasında açıkladı. Artık İngiltere Kızıl Çine karşı ayrı bir muamele yapmaktan vazgeçecekti. Yani Batılı devletlerce öteki komünist memleketlere karşı tatbik edilen ticaret tahditlerinden fazlası Çine karşı tatbik edilmiyecekti.

Geçen yıl İngilterenin Kızıl Çine yaptığı ihracat 10 milyon Sterlingi bulmuştu. Bu yıl bu rakamın daha da yükseleceği şüphesizdi. Fakat bazı çevrelere göre İngiltere çok büyük bir artış beklemiyordu. Gene bu çevrelere göre ihracat yukardaki rakamın iki katı olursa bu İngiltere Hükümetini şaşırtacaktı.

İngiltere

Aneurin Bevan
Cömert adam!.

İşçi partisi ve Kıbrıs

Geçen hafta İngilterede Muhalefetin Dış İşleri Bakanı adayı Bevan, MacMillan'ı seçimlere davet ederken, İngiliz İşçi Partisi "Majestelerinin müstemlekeleri" hakkında bir broşür neşrediyordu. Bevan'ın hemen seçimlere gidildiği takdirde 100-200 koltuk farkla Muhafazakârları mağlup edeceğini söylediği İşçi Partisi, İktidara geldiğinde bütün müstemlekelere istiklâl vereceğini ilân ediyordu. Ufacık Tristan de Cunha adasından tutun da, kocaman Afrika müstemlekesi Bechuanaland'a kadar bütün müstemlekeler istiklâle kavuşacaklardı. Broşür, bu gayeye varmak içinde birleşebilirdi. Malta, entergasyon veya entergasyon.. Meselâ Singapur, Malaya ile bir federasyon içinde birleştirildi. Malta, entergasyon yolunu seçerek İngilterenin bir vilâyeti olur, İngiliz parlamentosunda temsil edilebilirdi. Aynı çare, biraz daha farklı olarak Kıbrıs için de düşünülebilirdi. Kıbrıs, bir Yunan vilâyeti olabilirdi! Broşür, İşçi Partisinin Kıbrıs görüşünü açık bir şekilde belirtiyordu. Kıbrısa Self-determination tanınmalıydı! İşçi Partisine göre, Kıbrıslılar Yunanistanı seçebilirlerdi; fakat Commonwealth içinde kalmayı arzu etmeleri de imkânsız değildi.

Ara seçimlerde büyük muvaffakiyetler elde eden İşçi Partisi iktidara geçerse, Kıbrıs meselesi tamamiyle aleyhimize dönecekti. MacMillan şimdilik seçimlere girmeye pek hevesli gözükmüyordu. Fakat İşçi Partisinin görüşü, Kıbrıs meselesini bir an evvel halletmemiz zaruretini apaçık gösteriyordu. Elimizi çabuk tutmamız lâzımdı...

Fransa

Kabine buhranı

Guy Mollet'nin istifası üçüncü haftasını doldururken, bu haftanın başında Fransa hâlâ bir hükümete sahip olmuş değildi. Fakat bu hafta içinde kabine buhranının sona ereceği ve Fransanın yeni hükümetine kavuşacağı anlaşılıyordu. Buhranın iplerini elinde tutan müstafi başbakan Mollet, tercihini yapmıştı. Kabinesinin Savunma Bakanı Bourges - Maunoury başbakan olacaktı. Nitekim geçen haftanın başında hiç bir hükümete iştirak etmiyeceğini bildiren Sosyalist Partisi, hafta sonunda Maunoury hükümetine katılmayı kabullenmişti! Bu hadise bile Guy Mollet'nin Sosyalist Partisinin dizginlerini ne kadar sıkı tuttuğunu gösteriyordu. Yeni seçimlere kadar Mollet, hükümetler yapan ve hükümetler bozan adam olarak kalacaktı.

Maunoury eskisinden farklı bir kabine kurmıyacaktı. Halkçı Cumhuriyetçiler her halde hükümete girmiyeceklerdi. Yeni başbakan namzedi Cezayirde takip edilen siyasetin hararetli bir taraftarıydı. Talihsiz Süveyş seferinin de başlıca hazırlayıcısıydı. Vakıa Radikal Partisi geçenlerde Cezayir siyasetinin değiştirilmesini karar altına almıştı ve yeni başbakan namzedi kararı imzalayanlardan biriydi ama, gene de Mauno-

Bourgès - Maunoury
Eski şarkı

Guy Mollet

"Eylülde görüşürüz"

ury'nin eski fikirlerini değiştirmediği biliniyordu.

Mollet tekrar hükümet başına gelmek niyetinden vazgeçmiş değildi. Ama hemen yeni hükümet kurmayı doğru bulmuyordu. Fakat Eylül sonunda tekrardan iş başına geçebilirdi. Hem de bu sefer Ramadier, Pineau, Lacoste gibi çok tenkid edilen bakanlarından da kurtulabilirdi.

Yeni hükümet her şeyden önce malî buhranı halletmek zorundaydı. Fransanın döviz kaynakları tükenmişti. Alman ve Amerikan yardımına muhtaçtı. Fransa bu yardımı her halde kayıtsız şartsız elde edemiyecekti. Amerika Cezayir siyasetinin değiştirilmesi için Fransayı zorluyordu; ancak şu şartla Fransaya yardım edecekti. Kısacası Fransayı, kabine buhranını halletse de, zor günler bekliyordu.

Orta Doğu

Geçimsiz "kardeşler"

Bundan aşağı yukarı bir yıl öncesine, yani Mısır Devlet Başkanı Albay Nâsırın Süveyş Kanalını millileştirmek kararını aldığı güne kadar Orta Doğuda sadece Arap - İsrail anlaşmazlığının sözü edilmişti. Hakikatte, Orta Doğudaki anlaşmazlıkların bundan ibaret olmadığı, Arapların kendi aralarında da bir takım fikir ve görüş ayrılıklarına sahip oldukları bilinmiyor değildi. Ama Araplar o güne kadar bu ayrılıkları dışarı vurmamak için ellerinden geleni ardlarına komadıkları için hiç olmazsa zevahiri kurtarmaya muvaffak olmuşlardı. Albay Nâsırın Süveyş kanalı hakkındaki kararından sonra ise Araplar arasındaki fikir ve görüş ayrılıkları artık saklanamaz bir hale geliyor ve Orta Doğu devletleri tarafından Arap Birliğinin ve müşterek Arap dâvasının kuvveti hakkında verilen teminatlar ne kadar kuvvetli olursa olsun, bunların arasındaki anlaşmazlıklar kısa bir zaman içinde ve olanca açıklığıyla ortaya çıkıyordu.

Bilindiği gibi, Albay Nâsır'ın Süveyş Kanalını millileştirmesinden sonra ortaya çıkan Araplar arası anlaşmazlıkların en belirli tezahürü bir yandan Mısır - Suriye, diğer yandan Suudî Arabistan - Irak - Ürdün arasındaki gruplaşmalardı ve birinci grup fiilî bir tarafsızlık siyaseti takip edilmesini isterken ikinci grup da Batı ile işbirliği politikası peşinde koşuyordu. Başlangıçta bu iki grubun fikirlerinin birbirinden ne kadar ayrıldığını kestirmek o kadar kolay değildi. Meselâ tamamen tarafsız bir politika takip edilmesini isteyen Mısır bazı şartlar gerçekleştiği takdirde Batı ile işbirliği yapabileceğini ima ederken, Batı ile işbirliği yapmak taraflısı Ürdün Kralı halk efkârının baskısı altında İngiltereyi Orta Doğudaki son üslerinden edecek kadar ileri gitmişti. Fakat Kahire - Şam mihverinin Ürdünde sola meyilli bir Başbakanı iktidarda tutabilmek, hattâ kendi dâvalarına bağlılığına inanmadıkları Ürdün kıralını tahtından etmek maksadiyle bu küçük devletin iç işlerine karışmasından sonra iki grup arasındaki görüş ve fikir ayrılıkları bütün açıklığıyla teşhis edilebilir bir hal alıyordu. Mısır ve Suriyenin Ürdün işlerine karışması Arap devletleri arasındaki son bağları da koparmış ve Irak ile Suudî Arabistan idarecilerini maskeleri düşen Nâsır ve Kuvvetli rejimlerinin gerçek emelleri üzerinde dikkatle durmaya zorlamıştı.

Irak ve Suudî Arabistan idarecilerinin Kahire - Şam mihverinin emelleri karşısında duydukları endişe o kadar büyüktü ki, aralarındaki tarihî rekabet ve geçimsizliğe rağmen, Suudî Arabistan ve Haşimî Irak kralları, geçen ayın sonlarına doğru Ürdüne teminat vermekten kendilerini alamamışlardı. O günlerde Bağdattan bildirildiğine göre, Suudî Arabistan ve Irak devlet adamları Ürdünü Suriyeden gelecek bir taarruzdan korumak mevzuunda tam bir görüş birliğine varmışlardı. Bundan başka, gene aynı günlerde, tarihi açıklanmamakla beraber, Kral Suudun Ürdüne bir ziyaret yapacağı da söyleniyordu. İşte Kral Suud tarihi açıklanmayan bu Amman ziyaretine bu haftanın ilk günü başlamış bulunuyordu.

Aynı günlerde dikkati çeken diğer bir ziyaret de Suriye Devlet Başkanı Şükrü El Kuvvetlinin Kahireye yaptığı ziyaretti. Söylenildiğine göre, El Kuvvetli bu ziyareti sırasında Albay Nâsırla, Kral Suud ile Kral Hüseyin arasında yapılacak müzakereler hakkında görüşecekti. Albay Nâsır, Şükrü El Kuvvetlinin Kahireye gelmesinden bir gün önce, Mısırın Süveyş Kanalının geliri ile, hiç bir malî yardıma ihtiyaç duymaksızın, [...] müzdeki yıl Assuan Barajının i[...] na başlıyacağını açıklamış ve 1[...] içinde tamamlanacak bu inşaatı[...] vamı müddetince "Mısırın gör[...] kabul edecek memleketler"in t[...] yardımından faydalanmak em[...] olduğunu söylemeyi de unutma[...] "Mısırın görüşünü kabul edecek [...] leketler" deyiminden Sovyet Ru[...] anlamak mümkündü. Ama baz[...] rumculara göre ise Mısır Devlet[...] kanı bu sözü söylerken Sovyet [...] yayı kasdetmek istememişti. Zi[...] sıralarda Mısır ile Sovyet Rus[...] rasında mühim görüş ayrılıkla[...] lirmiş bulunuyordu. Bu görüş ay[...] ları daha ziyade Mısırın Demir[...] gerisi memleketlerinden koparm[...] tediği malî ve iktisadî yardıml[...] zerinde çıkmıştı ve Kahiredeki [...] yet Büyük Elçisi Kisselef'in [...] hafta alelacele Moskovaya d[...] ken Mısır Maliye Bakanlığın[...] raması bunun en açık deliliydi. [...] reye Kral Suud ve Kral Hüseyin[...] sında yapılacak görüşmeler m[...] unda müzakereler yapmağa g[...] söylenen Şükrü El Kuvvetlinin [...] Nâsırla bütün bu hususları da[...] den geçireceğine şüphe edilmen[...] di. Zira son günlerde olup bit[...] Mısır ile Suriye arasındaki ya[...] ğın sanıldığından da fazla oldu[...] gösteriyordu.

Şark usulü istifa

Geçen haftanın sonunda, Ba[...] tan, Irak Başbakanı Nuri [...] Paşanın istifa ettiği haberi geld[...] ğer bir başbakanın istifa habe[...] Şark devletinin başkentinden [...] de Batı demokrasilerinden birini[...] den gelseydi, onun peşinden k[...] buhranı haberleri, partiler arası[...] zakereler haberleri, yeni bir b[...]

Nuri Said Paşa

How are you, Sir?

kan bulmakta güçlük çekildiği haberleri de gelmekte gecikmezdi. Zira demokrasilerde bir başbakanın istifası mühim bir hadiseydi ve bir şahsın iflâsından ziyade bir siyasetin iflâsını gösterirdi. Yeni bir kabinenin kurulması ise yeni bir siyasetin çizilmesinden başka bir şey demek değildi. Batı demokrasilerinde devlet adamları belli siyasî görüşlere sahip oldukları için bu görüşlerin iflâsıyla beraber sahneden çekilirler ve devlet bostanının dolabını ancak kendilerinin çevirebileceklerini bir an bile düşünmeden, yeni siyaseti çizmesi için yerlerini yeni devlet adamlarına bırakırlardı. Bu yeni siyaset ise, bütün bir milletin geleceğini alâkalandırdığı için, ancak çok çetin pazarlıklarla çizilebilirdi.

Halbuki doğulu devletlerde işler tamamen tersine oluyordu. Bu devletler önce kendilerine bir başbakan buluyorlar, sonra işleri bu adamdan başkasının da yürütebileceğini bir an bile olsun düşünmek istemiyorlardı. Bu devletlerdeki kabine buhranları siyaset buhranları değil, başbakan hariç, kabine üyeleri buhranı oluyordu. İşler yanlış mı gidiyor, kabahat bakanlardan birinde veya birkaçında aranıyor, başbakan bu bakanları safra gibi kabine dışına attıktan sonra, her türlü mesuliyetten uzak, yoluna devam ediyordu. Dost Irakın başbakanı Nuri Sait Paşanın istifası da, öyle anlaşılıyordu ki, bu Şark usulü istifalardan pek farklı değildi. Zira, selâhiyetli bir şahsiyetin söylediğine göre "şimdiki şartlar tahtında memleketin ona hükümet reisi olarak ihtiyacı vardır" ve Nuri Sait Paşa, istifasını, kabinesinde bazı değişiklikler yapmak üzere vermişti.

Lübnan seçimleri

Amerikanın büyük dostu Suud, Genç Kral Hüseyinle Ürdünün Batı düşmanlarından nasıl temizleneceğini konuşurken, Orta Doğunun Batıya en taraftar memleketi Lübnanda seçimler yapılıyordu. Seçim mücadelesi kanlı olmuştu. Yıllardır tam bir muvazene halinde bulunan hristiyan ve müslüman halk neredeyse birbirine girecekti. Bütün Orta Doğu memleketlerinde olduğu gibi Lübnanda da Nâsırcılar mevcuttu, Nâsıra yüz çevirip Batı ile işbirliği yapılmasını kabul edemiyorlardı. Sami el Sulh hükümeti, tamamiyle Batıya taraftardı. Eski Başbakan Abdullah Yafî muhalefeti temsil ediyordu. Hükümet, Muhalefetin nümayişlerini kanla bastırmakta tereddüd etmedi. Birçok muhalefet lideri tevkif edildi. Fakat bu hâdiselerin ertesi günü bütün müslümanların dükkânları kapalıydı. Muhalefet grev yapıyordu. Grev, muhalif-muvafık bütün siyasî şahsiyetlere bindikleri dalı kesmekte olduklarını idrak fırsatını verdi. Müslüman ve hristiyanların iyi geçinmesi Lübnanın istikbali için hayatî bir meseleydi. Bu durum karşısında uzlaşmak zor olmadı ve geçen pazar, kararlaştırıldığı gibi, Beyrutta seçimler yapıldı. Seçimler dört pazar sürecekti. Polis kuvvetlerinin azlığı ve asayişin her an bozulması ihtimali seçimlerin bütün Lübnanda aynı günde yapılmasını önlemişti. Nitekim Beyrutlular pazar günü sokaklarda devriye gezen çelik miğferli askerlerin nezaretinde ve tankların himayesinde rey verdiler. Seçimlerin blânçosu 1 ölü, 4 yaralıyla kapanmıştı. 20 solcu da tevkif edilmişti.

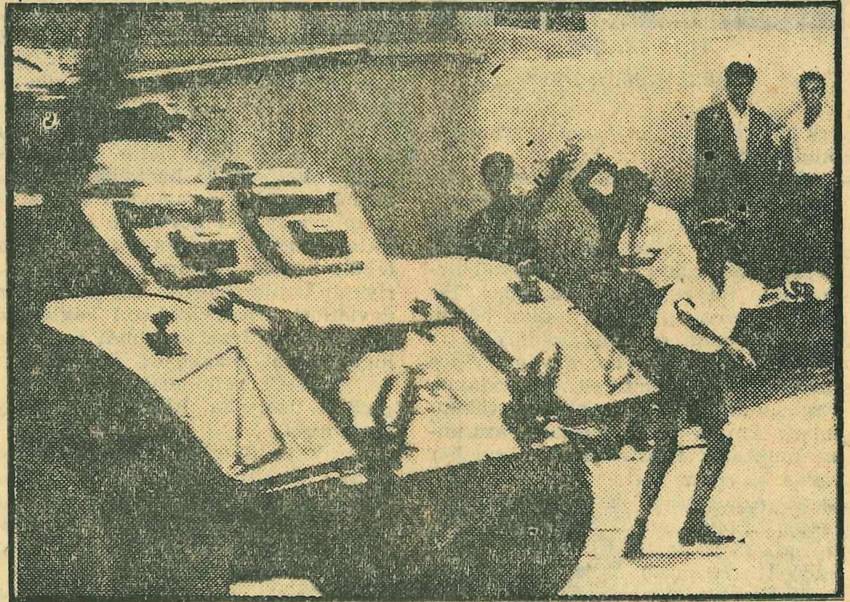
Ürdünde kaybeden Nâsır, Lübnanda bir zafer elde etmeyi dört gözle bekliyordu..

Doğu - Batı

Nikita amca televizyonda

Geçen hafta bütün Amerikalılar, Sovyet Rusyanın 1 No. lu adamını görmek için, birbirlerine televizyon önünde randevu vermişlerdi. Televizyon şirketleri iki yıldanberi şanını taşıyordu. Televizyon mütehassısları onun sahneye çıkan bir artist gibi makyaj yapmasını istemişlerdi. Ama Krutçef bu fikri reddetmişti: Her gün traş oluyor, traştan sonra talk podrası sürüyordu. O halde başka boyaya ihtiyaç yoktu...

Nikita amca Amerikalı ahbaplarına neler söylüyordu? Bir harp çıkarmak için deli olmak lâzımdı. Gelecek harp, bütün insanlık için büyük bir felâket olacaktı. Fakat unutmamak lâzımdı ki eğer harp çıkarsa, kapitalizm mahvolacaktı, komünizm galip çıkacaktı! Harbi önlemek için yapılacak iş, Amerikan - Rus münasebetlerini iyileştirmekti. Her türlü ticarî tahdit kaldırılmalı, kültür temasları tesis edilmeliydi. Krutçef, Amerikan Demir Perdesinden de bahsetmeyi ihmal etmedi. Evet, Amerika bir Demir Perde ile çevriliydi. Diğer taraftan silâhsızlanma yolunda kısmî tedbirler alınmalıydı. Bu sayede ilerde tam bir silâhsızlanmaya varılabilirdi. Krutçefin silâhsızlanma hususundaki sözleri palavradan ibaret değildi. On küsur seneden beri ilk defa olarak, Londra konuşmalarında bazı mevzularda anlaşmaya varmak mümkün olacaktı.

Beyrut sokaklarından bir görünüş
Seçim var!.

Krutçefin peşindeydiler. Fakat Kremlinli lider, bir türlü Amerikalıların önünde boy göstermeye razı olmuyordu. Hattâ son defa da bile, az kalsın sözünden dönüyordu.

Krutçefin, Eisenhower'in Amerikalıların kalbini nasıl fethettiğini uzun boylu incelediği muhakkaktı. Zira Krutçefin televizyonda göründüğü sırada İke'ın samimi gülüşünü, babacan hallerini taklide çalıştığı farkediliyordu. Hattâ bunda oldukça muvaffak bile oluyordu. Birçok Amerikalının, bu çıplak başlı, babacan tavırlı Nikita amcaya kanı kaynamıştı. Birçok gazeteci, Krutçefin "birgün Amerikada seçimlere giderse, bütün siyaset adamları için tehlikeli bir rakip olacağını" yazıyorlardı.

Nikita amca televizyonda açık gri bir elbiseyle görünmüştü. Lenin ni-

Nikita amca, serbest teşebbüs hayranlarına bir sosyalizm dersi vermek fırsatını da, tabiatiyle, kaçırmadı. Babacan bir tavır takınarak, Amerikalılara torunlarının sosyalist bir rejim altında yaşıyacaklarını ifşa etti. Sosyalizm, perili filmlerde görülen bir umacı değildi. Ondan korkmak için hiç bir sebep yoktu. Esasen torunlar, büyük babalarının sosyalizmin ileri karakterini nasıl olup da anlayamadıklarına bir türlü akıl erdiremiyeceklerdi!

ADENAUER ALMANYASI VE DÜNYA BARIŞI

Aydemir BALKAN

Bundan iki yıl önce de Amerikayı ziyaret eden Adenauer, o zaman görülmemiş tezahüratla karşılanmıştı. Kapitole Alman bayrağı çekilmişti; Washington'da devletin bütün ileri gelenleri - bilhassa State Departement - ihtiyar Şansölye için seferber olmuştu. Bütün Amerikan basını haftalarca Alman Başbakanına "baş köşe" yi ayırmıştı. Bu karşılamayı aynı şatafatta bir uğurlayış takip etmişti.

Ama iki yıl sonra, vaziyet bir hayli değişikti. Geçen hafta Amerikadan memleketine dönen Adenauer'in ne gitmesi, ne de gelmesi Amerikada ve Avrupada hissedilir bir akis dahi uyandırmamıştır. İhtiyar Şansölye sessiz sedasız bir geliş gidişe artık tevekkülle katlanmaktadır.

İçerde ve dışarda yıldızı hayli sönen Adenauer, bu defa Washington seyahatına son bir ihtimal, son bir çare ile çıkmıştı. Londradaki Silâhsızlanma Konferansı, Adenauer'in şimdiye kadar takip ettiği politikaya tamamen aykırı bir istikamet almak istidadındaydı. Almanyanın birleşmesi için şimdiye kadar gayet kati bir siyaset güden Adenauer, son iki yıldır mütemadiyen geriye adımlar atmasına rağmen, Londra Konferansındaki yakın tehlikeyi hissetmişti. Amerika, Sovyetlerle nükleer tecrübeler ve karşılıklı hava kontrolu mevzularında müşahhas plânlar teati etmekteydi. Avrupada müşterek bir hava kontrol bölgesi kararlaştırılması için belirli adımlar atılmıştı. Buna muvazi olarak silâhların tahdidi, eskiden olduğu gibi sadece platonik demeçlere inhisar etmeyip iki tarafın da alâkayla takip ettiği projeler halini almaktaydı. Elbette bunların gelişmesi ve olgunlaşması daha çok zamana bağlıydı. Ama ihtiyar Şansölyenin fazla vakti yoktu. Sonbahar seçimlerinden önce Amerikalılardan bir iki göz kamaştırıcı taviz veya vaad koparmalıydı. Hiç olmazsa Almanyanın birleştirilmesi, silâhsızlanmanın ilk şartı koşulmalıydı. Aksi takdirde ya seçimleri muhaliflerine bırakacak, yahut şimdiye kadar lâfını etmekten bile hoşlanmadığı Pankow hükümetivle bir masaya oturmak zorunda kalacaktı. Bu ise, esasen siyasî bir intihardan başka bir şey değildi.

★

Ancak Washington'a varan Adenauer hayretle gördü ki, Harold Stassen çoktan dosyasını - ve Eisenhower'den tam selâhiyetler - alarak Londra yolunu tutmuştur. Bu defa Dulles'ı Stassen'e karşı kullanmak isteyen ve Eisenhover'den State Departement şefinin Almanya ve bilhassa İngiltereye gönderilmesini talep eden Adenauer, kesin bir red cevabı ile karşılaştı. Hakikatte silâhsızlanma bahsinde Dulles - Stassen mücadelesi iki hafta evvel olmuş ve bunu Stassen kazanmıştı. Bu mevzuda Amerikanın Almanyanın birleştirilmesini bir "ön şart" olarak koşmağa artık hiç niyeti yoktu. Adenauer bir defa daha anladı ki Amerikanın dış politikasında Alman kozunun artık yeri kalmamıştır. "Starr politik", soğuk harp müddetince - işlerine elverdiği müddetçe - Amerikalıların da tasvibini kazanmıştır. Ancak samimî olarak görüşme ve anlaşma arzuları belirince Adenauer ve politikası Batılıların, bilhassa Amerikalıların ayaklarını köstekliyen bir engel olarak ortaya çıkmaktadır. Nükleer tecrübelerin ve radyoaktivitenin inanılmaz tehlikelerinin bütün dünya âlimleri tarafından "elbirliği" ile açığa vurulması, bu anlaşma arzularını bilhassa körüklemektedir. İşte bir müddetten beri Amerikalıların Adenauer'e sırt çevirmesinin iç yüzü budur.

★

Bu hafta Almanyayı ziyaret eden Türk gazetecilerine tabiî madalyanın ancak tek tarafı gösterilmeğe bilhassa itina edilmiştir. Ancak perdenin gerisinde olup bitenlerden sadece Bonn idarecileri mi haberdardır? 4 yıldır Adenauer servislerinin Alman umumî efkârına inatla ve kurnaz bir propaganda ile aşılamağa çalıştıkları reçete seçilerek davet edilmiş Türk gazetecilerine de sunulmuştur. Bu reçete şudur: Almanyanın birleşmesi, orduya, silâhlanmaya, CED, UEO, NATO gibi formüllere bağlıdır.

Hakikatte, bütün Alman muhalefetinin bir ağızdan haykırdığı gibi bütün bunlar Almanyanın birleştirilmesine yıllardır mani olmuşlardır. Adenauer - ve politikası - iktidarda kaldıkça birleşme mümkün olamıyacaktır. Ordu tasarıları iki Almanyayı büsbütün ayırmaktadır.

Madalyanın bir başka yüzü daha vardır. Almanyanın bu gayritabii ayrılığı, bütün feryatlarına rağmen Adenauer ve partisi CDU katoliklerine yaramaktadır. Birleşme olduğu takdirde Doğu Almanyanın bütün protestan reyleri muhalifleri olan sosyal-demokratlara gidecektir. Bu ise zaten iktidarı hayli yıpranan Adenauer devrinin sonu demektir. Kurt Şansölye elbet bunları bilmektedir. Onun için politika tansiyonunun devamını sağlayan politikasında ısrar etmekte, Washington'u geri çekmeğe çabalamaktadır. Ancak profesyonel bütün politikacılar gibi Adenauer de bir şeyi tamamen ihmal etmiştir: Kütlelerin bağlı olduğu sosyal ve psikolojik kanunları... Nitekim Adenauer politikasının çıkmazı hakikatte yavaş ve uysal olan Almanlar tarafından bu defa çok çabuk farkedilmiştir. Daha 4 yıl evvel dahi muhalifler ara seçimleri teker teker kazanmağa başlamışlardır. Yıldız çabuk sönmüş, kalkınma efsanesi çabuk unutulmuştur. Alman efkârı Adenauer'e çoktandır "Amerikanın Bonn elçisi" demekteydi. Son Washington istiskalinden sonra istihza daha da artmıştır. Fakat ihtiyar Şansölye en büyük hezimete gene Alman milleti tarafından uğratılmıştır: Ordu ve silâhlanma tasarılarına Almanlar inanılmayan ve hiç de umulmayan bir inat ve enerjiyle karşı koymuşlardır.

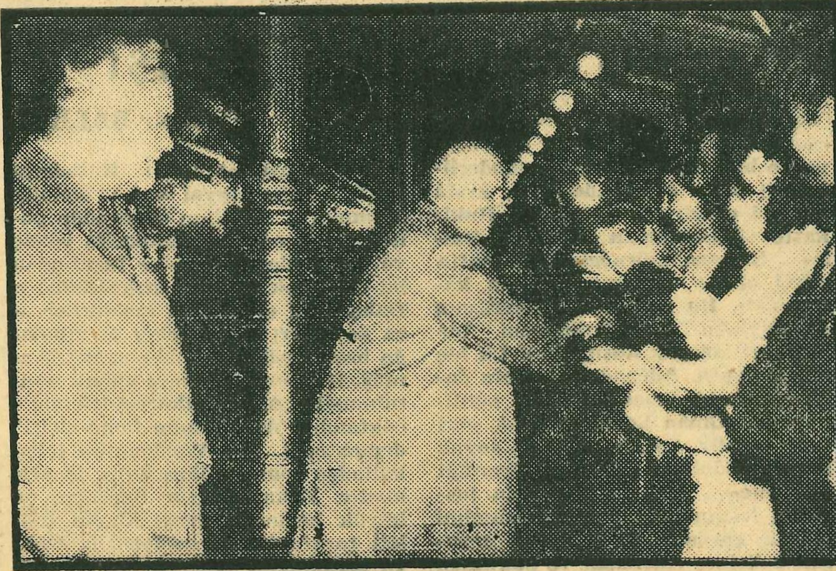
★

Türk gezetecilerine yeni Alman birlikleri ve silâhları gösterilirken bazı hadiselerin atlanmasına da dikkat edilmiştir. Almanların ordu ve silâh sevgisinden bahseden Bonn hizmetkârları niçin yıllardır bütün propagandaya ve bol vaadlere rağmen Alman gençlerinin bu lüks kışlalara niçin rağbet etmediklerini izah etmemişlerdir. Adenauer 1954 sonunda yarım milyon asker vaadetmişti. Bugün Almanyanın elinde hâlâ tek kura sınıfı yoktur. Ancak 78 bin "bol ücretli" memur-asker vardır. Bonn idarecileri, Alman savaş malûllerinin Millî Savunma Bakanı Blank'ın kafasında koltuk değneklerini parçaladıklarını hatırlamayı elbette ihmal etmişler, ordu ve silâhlanma aleyhinde Almanyanın her tarafında yüzbinlerce kişilik muazzam mitingler yapıldığını ve lokantaların kapılarında "Üniformalılar ve köpekler giremez.." diye afişler astıklarını elbette unutmuş görünmüşlerdir. Hirschoff vakasıyla büsbütün alevlenen bu silâhlanma psikozu muhaliflerin de yardımiyle Adenauer'in kısır politikasını kemiren amansız bir zehir olmuştur.

Almanyada umumî efkâr, Bonn rejimini muvakkat saydığı için uzun bir diktatör ve savaş devresi artığı olan bu siyasi ekibe tahammül etmekte, Strauss, Blank gibi arrivistleri, Gehlen gibi mazisi karanlık fırsatçıları geçici saymaktadır. Hakikat de budur.

★

Türk gazetecilerine yeni işçi mahalleleri gösterilmiş, fakat bu işçilerin neden meselâ 1955 yazında Ruhr'da dünyanın en kalabalık grevini - 1 milyon işçi - Adenauer'e karşı yaptıkları ve seçimlerde niçin muntazaman muhaliflere oy verdikleri izah edilmemiştir.

"B ve K" Helsinki garında karşılanıyor

Sönük bir kabul

Finlandiya

"B ve K" Helsinkide

Geçen Cuma günü akşama doğru Helsinki istasyonunda toplananlara bakıp da biraz sonra gelecek trenden olağanüstü bazı kimselerin çıkacağını söylemek, gerçek bir kehanet olurdu. Çünkü bu topluluk yolcusunu karşılamaya gelen Helsinkililerin hergün teşkil ettiği topluluklardan daha başka, daha geniş bir topluluk sayılamazdı. Helsinki'nin o gün istasyonuna hergün inenlerden farklı bazı kimselerin ziyaretini beklediği ancak etrafta asılı bayraklarla peronda dolaşıp duran resmî şahsiyetlerin - ki bunların başında Finlandiyanın iktidarı birkaç hafta önce teslim alan yeni Başbakanı Sukselainen bulunuyordu - varlığından anlaşılıyordu. Ayrıca, istasyona, selâm töreni yapmak üzere bir kıt'a asker de getirilmişti.

Helsinki halkının dikkate değer bir alâkasızlıkla, Fin Devlet adamlarının ise nezaket sınırlarını aşmayan bir arkadaşlık havası içinde karşıladıkları bu olağanüstü kişiler, Bulganin ve Kruçef ikizlerinden başkası değildi. Dış seyahatlerde birbirinden ayrılmayan bu iki Sovyet Devlet adamı son Macaristan hadiselerinden sonra ilk defa olarak yabancı bir memleketi ziyaret ediyorlardı. Ziyaretin tarihi uzun bir müddet önce tayin edilmiş, gündemi bahsinde ise sadece iki devlet arasındaki ticarî, iktisadî ve kültürel meselelerin gözden geçirileceği belirtilmişti. Esasen Fin halkının Sovyet devlet adamlarının yaptıkları bu Helsinki ziyareti karşısında gösterdiği alâkasızlık da siyasî meseleleri ihtiva etmiyen bu gündemden ileri geliyordu.

Aslında, Fin halkı, Rusların ne Kareli bölgesini, ne de Saima kanalını kendilerine geri vermek mevzuunda görüşmeye yanaşmıyacaklarını gündemin ilânından önce de bilmiyor değildi. Ancak gene de bir ümit kapısının açılabileceğini düşünmekten, eski sınırlarına kavuşacağı günlerin gelmesini beklemekten kendini alamıyordu. Gündemin ilânı Fin halkının son ümit kapısını da kapatmış oluyordu. Artık bütün dikkatler ister istemez görüşmelerin iktisadî cephesi üzerine çevrilecekti.

Görüşmelerin bu cephesi şu anda Fin Hükümeti için de diğer bütün cephelerden daha ehemmiyetliydi. Finlandiyanın geçenlerde geçirdiği kabine buhranı siyasî güçlüklerden ziyade iktisadî güçlüklerden doğmuştu ve bu buhran sonunda iktidara geçen Sukselainen kabinesi, Finlandiyayı içinde bulunduğu iktisadî keşmekeşten kurtarmak için, Rusya ile bir ödünç alma anlaşmasına varmak mecburiyetini duyuyordu. Bundan başka, Finlandiyanın Batı ile ticaretini yeniden düzenliyebilmek için, yeni hükümetin, Rusyadan döviz teminine çalıştığı da bildiriliyordu.

Rus idarecilerine gelince, Bulganin ile Kruçef'in Finlandiyaya yapacakları yardıma karşılık olarak bu devletin de tarafsızlık politikasından ayrılmamasını talep etmeleri şüphe yoktu. Nitekim, şereflerine verilen bir ziyafette sağcı partiler koalisyonuna dayanan yeni Fin Başbakanının Finlandiya'nın şimdiye kadar takip ettiği dış politikayı değiştirmiyeceğini açıkça beyan etmesi üzerine Sovyet İdarecileri memnuniyetlerini belirtmekten kendilerini alamamışlardı. Rus idarecilerine göre barış ve güvenliği korumak için silâhlanmak değil, fakat komşu devletler arasındaki iktisadî, ticarî ve kültürel bağlarını sıklaştırmak gerekirdi. Bu şekilde konuşmakla, Sovyet devlet damları meşhur tarafsızlık politik teranesini, Macaristan hâdiselerind sonra ilk defa olmak üzere, yenid ortaya atmış oluyorlardı.

Sovyet Rusya

Stalin neden ölmüş?

Fransanın, satışı bir milyonun ü rinde olan France-Soir gazete geçen cumartesi günkü nüshasın Sovyet diktatörü Stalin'in ölümü ü rinde dikkate değer bazı açıklama yapıldığını ileri sürüyordu. Kruçef Stalini itham eden konuşmasını bütün dünyada ilk neşreden gazete makla tanınan "France-Soir"ın sö lediğine göre, bu açıklamalar Sov Rusyanın Polonya Büyükelçisi yolc Ponomarenko tarafından ve komün Polonya gazetecilerinin katıldığı basın toplantısında yapılmıştı. Bu çıklamalar ile Stalinin ölümü et fında dört yıldan beri hüküm sü esrar perdesi kaldırılmış oluyor Yoldaş Ponomarenkonun Stalin'in lümünden sonra kurulan "kollekti dare" nin ileri gelenlerinden biri duğu düşünülürse, bu perdenin b zat Kremlin idarecileri tarafınd kaldırıldığı bile söylenebilirdi.

1955 yılından beri Polonyada Rus valisi gibi hareket eden ve (mulka'nın iktidara gelmesinden s ra bile Polonya işlerine karışmakt kendini alamayan Ponomarenko'r söylediğine göre, Stalin, son zamanl da gittikçe daha seyrek yapılan] litbüro toplantılarından birinde çirdiği bir kriz sonunda ölmüştü. Y daş Ponomarenko da bu sıralarda] litbüro azasıydı ve bu toplantıda ha bulunduğu için olup bitenleri büt açıklığiyle hatırlıyordu. Toplantıc bir buçuk ay kadar önce Moskov meşhur "beyaz gömlekliler" hadis cereyan etmiş, aşağı yukarı hepsi hudi olan bir sürü tanınmış dokt Stalin idaresi tarafından, Sovyet i gelenlerine karşı tıbbî suikastler zırlamakla suçlandırılarak tevkif dilmişlerdi. İşte bu Politbüro topl tısında, Stalin Yahudilerin Sov Devletine karşı bir siyonist kompl hazırladıklarını iddia ederek bü Rus yahudilerinin Orta. Asyaya, hassa Birobicyan bölgesine sürül sini talep etmiştir. "France-Soir" zetesinin belirttiğine göre, bu böl bütün Sovyet Rusyada ismi dehş anılan bir bölgeydi ve aşağı vuk yirmi seneden beri binlerce Ya dı Stalin tarafından çok sefil şart altında burada yaşamaya mecbur rakılmıştı. Stalin ısrarla, bütün hudilerin bu bölgeye sürülmesini terken, Politbüro üyelerinden hiç konuşmaya cesaret edemiyor, ko ile Stalinin sözünü bitirmesini be yorlardı. Stalinin konuşması bittik sonra ilk söz alan Kaganoviç olm tur. Kaganoviç Staline bu sürülm istisna tanınıp tanınmıyacağını s muştu. İkinci olarak ise Molotof almıştı. Devrin bir Yahudi ile

Dışişleri Bakanına göre, bu hareketin dünya efkârındaki tesirleri hiç de hoş olmıyacaktı. Ancak Stalinin talebine karşı en sert tepki kızıl diktatörün eski bir silâh arkadaşından, Voroşilof'dan gelmiş ve Mareşal Molotofun konuşmasından sonra, "Eğer böyle bir harekete tevessül edilirse, şerefini kaybedecek olan Komünist Partisinde kalmaktan utanç duyacağım" diye bağırarak üye kartını masanın üstüne atmıştır. İşte Stalini çileden çıkaran, bu hareket olmuştu. Stalin, ölümünden sonra Krutçef'in hazırladığı gizli raporda belirtildiğine göre, esasen son günlerde Voroşilof'un sadakatinden şüphe etmekte ve her hareketini tarassut altında bulundurmaktaydı. Eski silâh arkadaşının üye kartını masanın üstüne fırlatması Stalini son derece sinirlendirmiş ve Sovyet diktatörü, "Yoldaş Voroşilof, üyelik kartının senin elinden ne zaman alınacağını ben bilirim" diyerek sırtüstü yere düşmüştür.

Rusyanın Varşova Büyükelçisi, açıklamasında, sadece Beria'nın davranışına temas etmekte, Kruçef, Bulganin, Malenkof ve diğerlerinin takındıkları tavirler hususunda bir şey söylememektedir. Ponomarenko'nun anlattıklarına bakılırsa, Stalin yere düştükten sonra o zamanki gizli polis şefi Beria ayağa kalkarak zıplamaya ve "nihayet kurtulduk, diktatör öldü, hürüz" diye bağırmaya başlamıştır. Bu sırada toplantı odasına Stalinin kızı Svetlana çağrılmış, telâşla odaya giren Svetlana babasını yerde görünce "baba" diye haykırarak Stalin'i kucaklamıştır. Stalin kızının sesini tanımış ve bir gözünü aralamış, fakat konuşamamıştır. Stalinin gözünü açtığını gören Politbüro üyeleri dehşet içinde kalmışlar, diktatörün öldüğünü sanarak etrafında sevinçle zıplayan Beria ise bu sefer hemen dize gelerek af dilemeğe, ağlayıp sızlamağa başlamıştır. Nihayet birkaç dakika sonra doktorlar gelmiş ve Stalin hususî dairesine götürülmüştür. Kızıl diktatör, birkaç gün sonra, bu dairede ölmüş ve Rusyadaki Yahudilerin sürülmesi meselesi de tarihe karışmıştır.

Yoldaş Ponomarenko'nun bu açıklamalarını, hiç şüphe yok ki, büyük bir ihtiyatla karşılamak gerekir. Bir Rus Büyükelçisinin durup dururken Stalin'in ölümü bahsinde bazı açıklamalarda bulunmak mecburiyetini neden hissettiğini kestirmek, kolay bir iş değildir. "France-Soir" a göre Ponomarenko Polonya gazetecilerine beyanat verirken iki gaye ile hareket etmiş olabilir. Bunlardan birincisi Sovyet rejiminin Yahudi aleyhtarı bir rejim olmadığını göstermek, ikincisi ise Stalinin normal ölümle değil de bugünkü Rus idarecileri tarafından hazırlanan bir komplo sonunda can verdiği hususunda bütün dünyada dolaşan söylentileri yalanlamaktır. Ancak Sovyet Devlet adamlarını şöyle veya böyle davranmaya sevkeden sebepler her zaman öyle bir çırpıda kestirilecek kadar basit değildir.

Sağlık

Bir konserve fabrikası

Yer yüzünde milyonlarca kan verici, sayısız insan hayatını kurtarmak için kan veriyor. Her gün Transfüzyon merkezlerinde binlerce kan şişesi stok ediliyor. Kan bankaları konserve fabrikalarının en modern ve en iyi organize edilmişleridir. Bunların sermayeleri kan, bu sermayenin faizi sağlıktır. Şişelere konulan kan değil hayattır. Kanın büyük çapta, tonlarca sarf edildiği savaşları ve her gün yapılan bunca ameliyatı bir yana bırakalım, bir trafik kazasını ele alalım. Ambulans az sonra kazazedenin imdadına yetişecek, kanlar içinde tanınmaz hale gelmiş bir insanı bir hastahanenin kapısına ulaştıracaktır. Burada zavallıyı karşılayan nöbetçi operatör kendisine gerekli ameliyatı yapmadan önce belki daha sedyede veya yatağına götürülür götürülmez ilk iş olarak Transfüzyona başlıyacaktır.

Kan nereden geliyor?

Yurdun kimbilir hangi bir köşesindeki bilinmiyen bir yatakta hayat ve ölüm savaşı yapan bir zavallıya muhtaç olduğu kanı kim sağlar? Önceleri bu işler gelişi güzel her hastahanede şundan bundan alınan kanlarla başarılmaktaydı. Bir esasa, bir prensibe bağlanmamıştı. Bazı hastahanelerin kurduğu küçük kan bankalarını bir tarafa bırakırsak iyi organize edilmiş Transfüzyon merkezlerinden mahrumduk. Nerede sel, yangın, yer sarsıntısı, kıtlık, açlık, felâket, insan ıstırabı ve göz yaşı varsa oraya koşan Kızılay, bu eski, vefakâr ve merhametli müessese, iki yıldan beri kan organizasyonu işini de ele almış bulunmaktadır. Kızılay kan programına bağlı kan merkezlerinden biri iki ay önce mütevazi bir törenle hizmete girmiştir.

İşleyiş

Şimdi biz de sabahleyin işini bir müddet için bırakarak bir memleket vazifesi yapmak üzere Cebecide, Üniversite Tıp Fakültesinin yanında kurulan bu modern kan merkezine gelen bir kan vericinin peşine takılalım: Kapıda onu gönüllü olarak bu müessesede hizmet eden aile hanımlarımızdan biri karşılar. Arkasında temiz bir hemşire gömleği, kolunda hususî işareti, başında kepi bulunan bu şefkatli bayan gönüllü kan vericiyi vestiyere götürür. Randevu listesinde ismini arar. Geldiğini işaret eder. Sonra bekleme salonuna alır. Orada 15 dakika kadar dinlenmesini sağlar, heyecanını ve endişesini giderir. Kendisine bir kahve, çay, limonata veya portakal suyu ikram eder. Oradan gönüllü kan verici kayıt kısmına götürülür, fişi doldurulur. Bu fişte: Hastanın adı, mesleği, telefon numarası, ev adresi, iş adresi, kan merkezinin adı, tarih, fişin numarası, hararet, nabız, kan basıncı, donörün ağırlığı, yaşı, cinsi, geçirdiği hastalıklar yazılır. İki hemşire ve doktor tarafından imzalanır. Sonra kan bağışlıyana da imza ettirilir. İkinci bir masada tansiyonuna bakılır, harareti ölçülür, nabzı sayılır ve tartılır. Bu muayeneler sırasında şüpheli görülenler, kalp ve böbrek hastaları bir mütehassıs tarafından muayene edilir, kan verip veremiyeceklerine karar verilir. Üçüncü bir masada emoglobin tayini yapılır. Bu da gayet pratik şekle konulmuştur. Kadınlar ve erkekler için ayrı yoğunlukta bakır sülfat solüsyonları vardır. Bunlara damlatılan kan çökerse emoglobin miktarı normaldir. % 70 den yukarıdır. Emoglobin % 70 den aşağı ise bu gönüllülerden kan alınmaz. Dördüncü bir masada bir hemşire gönüllü kan verici için içinde glükoz ve disodyum sülfat gibi bir antikoagülan ihtiva eden bir şişe ile iki tüp hazırlar. Bunlar etiketlenir. Nümune tübü Antikoagülansız, pilot tüp Antikoagülanlıdır. Nümune tüp kan merkezinde gerekli tetkikler yapılmak üzere kullanılır. Plot tüp kan şişesinden hiç ayrılmaz, kan vereceği sırada gerekli tetkikleri yapmağa yarar. Kan alma şişeleri havasızdır, vakumludur. Bu iş de bittikten sonra donör kan alma salonuna götürülür. Burada 5 adet kan alma masası vardır. Gönüllü kan verici bunlardan birine yatırılır. Kolu sıkılır. Küçük bir iğne ile ve prokainle lokal enestezi yapılır. Her defa bilenen hususi iğnelerle hiç ağrı duyurulmadan kanı alınır, şişede 120 santimetreküp Antikoagülan solisiyonu vardır. Üzerine 500 santimetreküpü buluncaya kadar kan alınır. O halde alınan kan 350-380 santimetreküp demektir. Ancak bir bardak tutar. Bu miktar kanın alınması da zararlı değildir. Kan vericiye hiç bir fenalık yapmaz, hattâ haberi bile olmaz. Donör orada 10 dakika istirahat eder sonra kantine götürülür. Kahve, çay, kakao, limonata, portakal suyu, sandöviç ikram edilir. Göğsüne bir rozet takılır. Artık bu kimse Kızılay kan merkezine kayıtlı bir gönüllü kan verici olmuştur. Kendisine teşekkür edilir. Tekrar gelmesi temenni edilir. Yılda iki defa kan vermesi arzuya değer. Fakat üç ayda bir kan vermesinde de hiç bir mahzur yoktur. Alınan kan soğuk depoya konulur. Ertesi gün biriken kanların yanındaki tecrübe tüplerinde bu-

lunan nümunelerden grup tayinleri, Wassermann, Khan reaksiyonları yapılır. Rh faktörü aranır, şişelere her kan grubu için hususî renkli etiketler yapıştırılır, üzerlerine son verilecekleri tarih yazılarak gene soğuk depoda stok edilir ve isteğe göre hastahanelere veya hekimlere dağıtılır.

Plazma

Kullanılmıyarak geri çevrilen veya 21 gün soğuk depoda kalan kanlardan likit plazma veya kuru plazma hazırlanır. Likit plazma iki yıl, kuru plazma 5 yıl saklanabilir.

Plazma hazırlamak için 12 kan bir araya getirilir. Buna harman yapmak denilir. Başka memleketlerde daha çok kanı bir araya getirenler de vardır. Harman hususî bir odada hazırlanır. Buna kayıt ve harman odası denilir. Burada harman Klarifikasyon bölümüne getirilir ve Zeiss filtrelerinden geçirilerek berraklaştırılır. Bu berraklaştırılmış plazma harmanı ayrı bir bölümde Ultreviyole irradyasyonuna arz edilir. Bazı memleketlerde buna lüzum görmezlerse de böylelikle Homolog serum sarılığı virusundan başka mikro-organizmaların giderildiği kanaati vardır. İrradyasyon cihazından 2 litrelik bir plazmanın geçmesi aşağı yukarı 15 - 20 dakika sürer. İrradyasyona da arz edilmiş olan plazma ayrı bir seksiyonda yeniden filtre edilir ve bakteriyolojik kontrolü yapılır. Bu plazmanın 300 santimetreküplük şişelere bölünmesi ve üzerlerinin etiketlenmesi işlerinin tamamlandığı yere dispansiyon odası denilmektedir. Şişeler plazma deposunda muhafaza edilir. Burada da bir karantina safhası geçer, bozulmadığına, renginin değişip değişmediğine bakılır. Likit plazma ya bu şekilde kullanılır ya donmuş plazma veya kuru plazma haline getirilir. Likit plazmayı + 15 ilâ 30 dereceler arasında saklamak mümkündür.

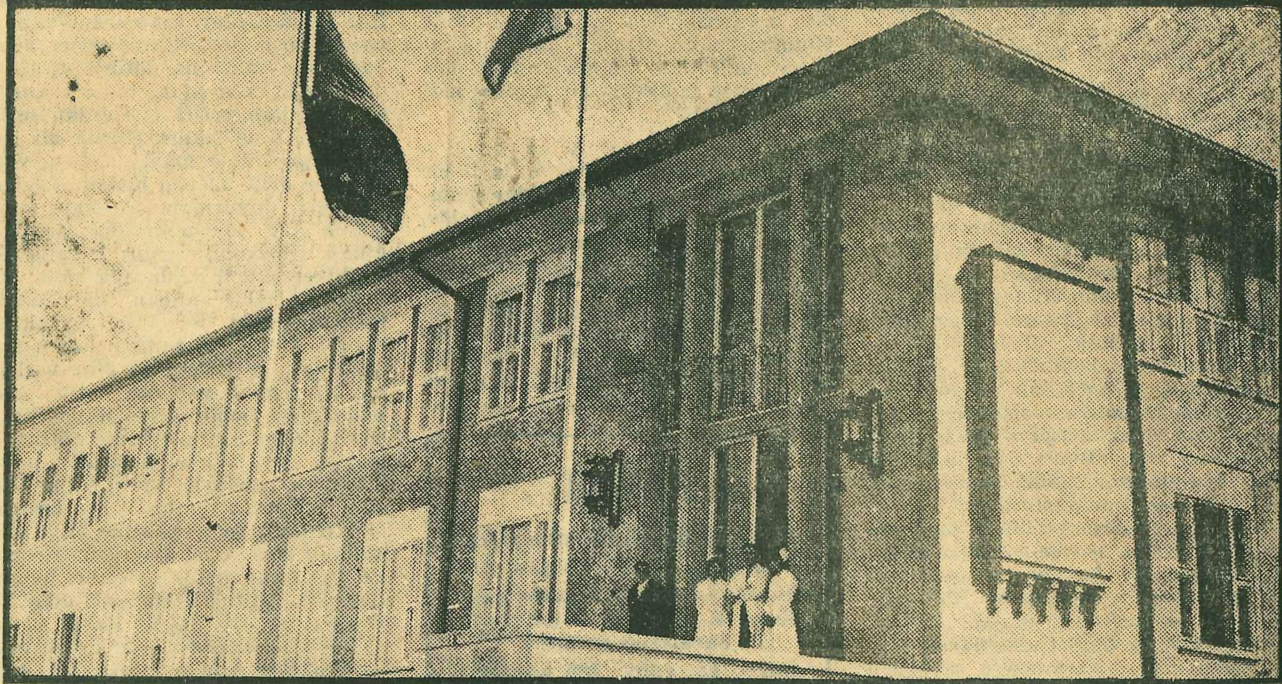
Ankara kan merkezinde henüz Fraksinasyon yapılamıyor. Fakat çok yakın bir gelecekte buna da başlanacak. Böylece Gamma globilin, Fibrinojen hazırlamak mümkün olacaktır. Kan merkezinde total kan ve plazmadan başka test serumlar, Rh test serumu, Konsantre eritrosit de hazırlanmakta, ayrıca bütün kan değiştirilmekte, yani Eksangino-Transfüzyon da yapılmaktadır.

Kadro

Kızılay kan merkezinin 1 operatör, 1 bakteriyolog olmak üzere 4 hekim, 6 hemşire, 8 teknisyen ve 8 memurdan müteşekkil bir kadrosu vardır. Bu kadro daha sonra 32 ye yükselecektir. Aile hanımlarımızdan gönüllü olarak müesseseye hizmet eden 100 kişilik bir ekibi de bu kadroya eklemek lâzımdır. Bu hanımların çoğu kan da vermişlerdir. Müracaat edenleri bu hayırsever ve nazik bayanlar karşılamakta, insanı mahçup bırakan bir yakınlık göstermekte, gelenleri memnun ve minnettar bırakmak için ellerinden geleni esirgememektedirler. Çay, kahve pişiren, limonata ve portakal suyu hazırlayan, kendi elleriyle misafirlere sunan gene bu bayanlardır. Kan merkezi bu gönüllü yardımcılariyle ne kadar övünse azdır. Kızılay kan merkezinde her gün 9 dan 18 e kadar mesai vardır. Pazarları da dahil olmak üzere 24 saat kan grubu tayin eden ve kan veren nöbetçi elemanlar mevcuttur.

Ankara Kızılay kan merkezine bağlı bir de seyyar ekip vardır. Bunlar 2 ambulans, 1 hekim, 3 hemşire, 2 teknisyen ve 10 gönüllü hanımdan müteşekkildir. Gezici gurup talebe yurtlarına, okullara, fabrikalara giderek önce film göstermekte, konferanslar tertiplemektedir. Bu toplantılarda kan almanın faydaları, ehemmiyeti, zararlı olmadığı halka anlatılmakta, önce bu işin propagandası yapılmakta ve zemin hazırlanmaktadır. Sonra da isteyenlerden kan alınmaktadır. Henüz kuruluşunun üzerinden birkaç ay bile geçmediği halde gezici grup iki defa Harp Okuluna giderek bir defasında 50, bir defasında da 6[illegible] öğrenciden kan alınmıştır. Gezici grubun ideali her gün bir yere ulaşmak ve oradan kan temin etmektir. Ankara Kızılay Kan Merkezi gönüllü kan verici sayısı şimdi 400 kadardır. Fakat şuurlu ve memleket davalarında gönüllü ödevler almağa hevesli ve alışkın olan halkımız ve münevverler bu işe o kadar ayrı bir ehemmiyet vermişlerdir ki bu miktarın yıl sonuna kadar 5 bine ulaşacağı tahmin edilmektedir.

Görülüyor ki Kızılay kan programına dahil müesseselerden ilki Ankarada kurulmuş, bilgili, değerli ve müşfik ellerde işlemeğe başlamıştır. Bu müessesede görülen intizam, temizlik ve nezaket cidden takdire değer. Kızılay Kan Merkezinde bu işler o kadar ciddiyet, dikkat ve titizlikle başarılmaktadır ki dağıtılan kanlardan ileri gelme hiç bir ehemmiyetli reaksiyon görülmemiştir. Bu iş ilmin ve tekniğin en ince imkânlarına uygun olarak yürütülmektedir. — *Dr. E. E.*

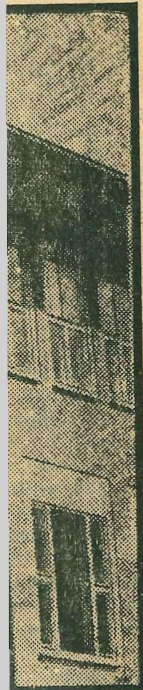

Kan Bankasının dışardan görünüşü

Konserve fabrikası!.

merkezine
vardır. Bun-
, 3 hemşire,
illü hanım-
gurup tale-
fabrikalara
ıekte, konfe-
Bu toplan-
ları, ehem-
alka anlatıl-
agandası ya-
lanmaktadır.
:an alınmak-
ın üzerinden
halde gezici
luna giderek
asında da 60
. Gezici gru-
e ulaşmak ve
ktir. Ankara
ıüllü kan ve-
ardır. Fakat
alarında gö-
vesli ve alış-
nevverler bu
mmiyet ver-
yıl sonuna
tahmin edil-

kan progra-
den ilki An-
i, değerli ve
başlamıştır.
intizam, te-
n takdire de-
inde bu işler
kat ve titiz-
ki dağıtılan
ıiç bir ehem-
memiştir. Bu
ince imkân-
rürütülmekte-

K İ T A P L A R

SÖZ ARASINDA

(Ataç'ın denemeleri. Dost Yayınları, sayı 2. Mars T. ve S. A. Ş. Matbaası, Ankara 1957. 83 sayfa, 100 kuruş).

Nurullah Ataç, Türk edebiyatının belki de en çok dikkate değer siması olarak edebiyat tarihlerimizde yerini yaptıktan sonra göçtü gitti. Ardından söylenenler bir hayli çok ve acıklıydı. Bizde âdet olduğu veçhile bir edebiyatçı öldü mü söylenebilecek bütün sözler Ataç'ın da arkasından sıralandı gitti. Ataç, sağlığında da en çok bir ölünün ardından böylesine ağlamaklı sözler edilmesine kızardı. Kendisi de bu akıbete uğramaktan kurtulamadı. Ama Ataç öldükten sonra edilen sözler yalnızca onu öven, göklere çıkaran yazılar mıydı? Elbette hayır. Tabiî, kendilerine kargalığı meslek edinmiş bir takım adamlar da onun hatırasını gagalamaktan, didik didik etmekten dolayı haz duyacaklardı. Bunlar da üstlerine düşeni yapmaktan geri kalmadılar. Yalnız bu arada Ataç'ın arkasından ağıt tutanlar da, meydanı boş bulanlar da Ataç'ın gerçek şahsiyeti üzerinde işe yarar, bu şahsiyete ışık tutar sözler etmediler. Anlatılanlar, yazılanlar hep Ataç şöyleydi, Ataç böyleydi edebiyatından ibaret kaldı. Dostları dostluklarının derecesini, düşmanları düşmanlıklarının şiddetini ortaya koymaktan ileri gitmediler. Umulur ki, ilerde bu işin meraklıları çıkar, Türk Edebiyatının bu en ele avuca sığmaz şahsiyeti üzerinde etraflı ve ciddi tetkik yazıları yazarlar ve onun edebiyatımızdaki gerçek yerini tâyinde yardımcı olurlar.

Ataç bütün ömrü boyunca bir takım dâvaları savunan adam olarak mühimdi. Dâvalarında şaşmayan, yılmayan, eğilip bükülmeyen bir yönü vardı. Zaten büyüklüğü de biraz buradan gelirdi. Memleketimizde edebiyatı kendisine meslek edinmiş tek insandı. Ben edebiyat için yaşıyorum, derdi. Edebiyatın hemen her meselesiyle uğraşmayı kendisi için bir borç bilirdi. Ölümünden sonra da dâvaları devam edecek, unutulmayacak ve belki de günün birinde başarıya ulaşacak ender insanlardan biriydi. Edebiyatla ilgilenen gençlik üzerinde gözle görülüp elle tutulabilecek derecede geniş bir tesiri vardı. Dünün ve bugünün edebiyatı ona çok şeyler borçluydu. Öldüğü zaman arkasında kendi yolunda yürüyen ve yürüyecek olan büyük bir gençlik kitlesi bırakmıştı. Bu bakımdan dâvalarını savunanlar elbette ki bir gün onun adına edebiyat dünyamızın en güzel anıtını eserleriyle dikeceklerdi. Ataç ömrü boyunca durmadan yazmıştı. Ama ne kadar yazıktır ki bu yazdıklarının pek az bir kısmı kitaplar halinde toplanmış ve ciltlerde yer alabilmiştir. O, deneme ve tenkitlerini ilk "Günlerin Getirdiği" adlı, Akba yayınları arasında çıkan kitapta toplamıştı. Daha sonra kitapçılık sahasında edebiyatımıza bir zamanlar gerçekten yenilikler getirmiş olan Varlık Yayınevi onun çeşitli yazılarından derlenmiş üç kitabını yayınlamıştı. Aynı tipte bir kitabı da Yenilik yayınları arasında çıkmıştı. Ölümünden kısa bir zaman önce son günlerde şekil değiştiren Seçilmiş Hikâyeler dergisinin Dost yayınları arasında çıkmak üzere bir kitabı hazırlanıyordu. Şimdi kitapçı vitrinlerini kaplayan "Söz Arasında" bir bakıma talihsiz bir kitap oldu. Ataç onun basılmış halini göremeden öldü. Ama bu kitabının arkasına yazdığı kendi biyografisi Ataç'ı anlama bakımından cidden enteresandır. Bu yazıda Ataç kendisini şöyle tanıtıyor: "1898 de doğdu. Öğretimi özeldir. Bir süre Fransızca, sonra da Edebiyat öğretmenliği yapmıştır. Fransızcadan dilimize "İki Gelinin Hatıraları", "Kızıl İle Kara", "Tehlikeli Alâkalar" gibi birkaç kitap kazandırmıştır. Yazılarının bir kısmını "Günlerin Getirdiği", "Sözden Söze", "Ararken", "Diyelim", "Karalama Defteri" adlarındaki kitaplarda toplamıştır. Birkaç yıldan beri öz Türkçe yazacağım diye tutturmuş, kimsenin anlayamıyacağı yazılar yazmaktadır. Allah ıslah etsin!". Evet, Ataç kendisi hakkında böylesine alaylı bir dille konuşabilecek insandı. Ama ne kadar yazıktır ki Dost Yayınları arasında çıkan bu kitabının arkasına konan bu biyografi, Ataçla hiç ilgisi olmayan sözlerle bir arada yayınlanmış ve sanki bu sözleri de Ataç söylüyormuş gibi soğuk bir hava yaratılmasına sebep olmuştur.

"Söz Arasında"da Ataç'ın 18 yazısı yer alıyor. Çeşitli mevzulara dokunan 18 yazı.. Bunlardan Ataçın çeşitli meseleler karşısında neler düşündüğünü öğreniyoruz, ama Ataçın kitaplarında asıl mühim olan taraf, falan yahut filân mesele karşısında ne düşündüğünden çok düşündüğünü nasıl ifade ettiğidir. Ataç, Türkçeyi en iyi kullanmış bir yazardır. Bu bakımdan Ataçın kitaplarının en ölmez tarafı dili olacaktır. "Söz Arasında" da dahil Ataç'ın bu güne kadar yayınlanmış altı kitabı Türk dilinin en güzel örnekleri olarak yaşıyacaktır. Ataç "Söz Arasında" da edebiyatın çeşitli meseleleri üzerindeki görüşlerini açıklıyor. Kitabın edebiyatla uzak yakın ilgisi olan herkes tarafından zevkle okunabilecek ve asla can sıkmıyacak bir sohbet havası taşıması bakımından da ayrı bir hususiyeti var.

MEŞHURLARIN FIKRALARI

(Derleyip çeviren Mümtaz Ener. İkinci baskı. Varlık Yayınları, cep kitapları sayı 74. Ekin Basımevi, İstanbul - 1957. 80 sayfa, 100 kuruş)

Meşhur insanlara ait öyle fıkralar vardır ki dinleyenler için bu fıkralar yalnız espirisi dolayısı ile gülünüp geçilen bir şey değil, aynı zamanda ayrıca ders alınabilecek örneklerdir. İşte Varlık yayınevi şair, yazar, ressam, müzikçi, âlim, devlet adamı gibi adları ve nükteleri dillerde dolaşan meşhurların zaptedilebilmiş olan belli başlı fıkralarını Mümtaz Ener'in kalemiyle derleyip toparlayıp 74 sayfalık ufak bir cilt halinde yayınlamış. Bu kitap daha önce de yayınlanmıştı ama, kısa zamanda tükendiği için ikinci baskısı yapılmak zorunda kalınmış. Zevkle okunan bu kitaptan bir örnek vermekle iktifa edeceğiz:

"Clemenceau 1906 da ilk defa olarak iç işleri bakanı olduğu zaman özel kalem müdürünü yanına alarak, daire daire dolaşmak suretiyle bütün memurların çalışmalarını şahsen görmek ister. Bir odaya girerler. Kimseyi bulamazlar. Ötekine girerler. Keza. Üçüncü odada bir memura rastlarlar ama o da masada horul horul uyuyormuş. Hususî Kalem Müdürü, memuru uyandırmak için davranınca Clemenceau hemen elini tutar:

— Aman ne yapıyorsunuz? Uyandırırsanız o da çıkıp gidecek".

Meşhurların Fıkraları adlı bu kitabın daha geniş ciltler halinde neşri muhakkak ki kütüphanelerimiz için büyük bir kazanç olacaktır.

K A D I N

Meslekler

Bankacı kadınlar

İffet Nigâr, Türk Hava Kurumunun toplantı salonunun kapısı açıldıkça telâşla, başını kaldırıp bir an bakıyor sonra tekrar önündeki notları karıştırmaya devam ediyordu. Bir ara profesör Âfet İnan'a döndü: "— Kalabalıkta konuşurken daima kızarırım da.." dedi.

İffet Nigâr, İş Bankası Bahçelievler Ajansı müdürü idi. Kalabalıkta konuşmaktan sıkıldığı belki hakikatti ama masa başında müşteri ile karşı karşıya kaldığı zaman çok kolaylıkla konuştuğu da muhakkaktı. Çünkü koltuğunun altına sıkıştırdığı kalınca bir kitapta İffet Nigâr, bankacılığın buna benzer bir çok sırlarını ifşa etmişti. "Bankada Muvaffakiyetin Sırrı" isimli kitabın müellifi, Kadının Sosyal Hayatını Tetkik Kurumu namına meslekî bir konuşma yapacak ve bankacılık mesleğinde geçirdiği 23 senelik tecrübesine dayanarak bankacılıktan ve Cumhuriyet devrinde muvaffak olmuş bankacı kadınlarımızdan bahsedecekti.

Tabiî bankacılık mesleğini seçen kadınlarımız bu işe Cumhuriyet devrinde başlamışlardı. Birçok sahalarda olduğu gibi bu sahada da inkilâpçı Mustafa Kemal, Türk kadınının elinden tutmuş ve ilk bankacı kadınımız olan İclâl Ersini Avrupaya tahsile göndermişti. O günden bugüne bankalarımızda, birçok kadınlar erkek arkadaşlarının yanı başında daima onlar kadar çalışarak, emek vermişlerdi. Buna rağmen 1952 senesine kadar bir bankacı müdür kadına tesadüf edilmiyordu. Hattâ denilebilirdi ki 1952 senesine kadar bu sahada çalışan kadınlar oldukça üzücü durumlarla da karşılaşmışlardı. Kadının şef veya müdür olmasına henüz alışılmamıştı ve bir şubede senelerce emek veren kıymetli bir kadının kendi yetiştirdiği bir gencin emrine verildiği de çok zaman görülmüştü. Buna bir teamül demek daha doğruydu. Fakat bu güçlüklere rağmen kadınlar yılmamış ve birçok zamanlar, kadın memurlar bir şubenin en çalışkan, en güvenilir elemanları olmuşlardı. Nihayet kendilerini kabul ettirmişler, teamülü, geleneği yenmişlerdi. Bugün bankalarda imza sahibi olmuş çok fazla sayıda kıymetli kadın memurlar ve bunların yanında 16 tane müstakil şube müdürü ile gene 16 tane ikinci müdür ve müdür muavini vardı. Bundan başka bir bankacı kadın, Sabiha Diren, Yapı Kredi Bankası müfettişliğine erişmişti. Merkez Bankası Kambiyo Müdürünün adı da Güzin Biren idi. Vaktiyle kadınlar, 20-25 sene zarfında binbir müşkülle imza sahibi olurken, bugün bir iki senede imza sahibi olmuş kadınlar mevcuttu.

İffet Nigâr imza sahibi olmanın bankacılıkta bir başarı işareti olduğunu izah ettikten sonra imza sahibi birçok bankacı kadınların tahsil derecelerini, lisan durumlarını, bugün işgal ettikleri mevkileri bildirdi. Bu notlardan anlaşılıyordu ki, vaktiyle orta mektep mezunu olanlar dahi bankaya memur olarak girebiliyorlardı. Bugün liseyi bitirenler imtihanla alınıyorlardı. Fakat yüksek tahsilliler ekseriyeti teşkil ediyordu. Sonra tuhaf bir şey de nazarı dikkati celbediyordu. Bankacılıkta muvaffak olmuş kadınlar çok muhtelif kollardan gelmişlerdi: İçlerinde enstitü mezunları da vardı, jimnastik hocası da, yüksek ticaret mezunu da.. Konferansçı İffet Nigâr, 13 yaşında mesleğe atılmıştı ve bunun mükâfatını da Türkiyenin ilk bankacı müdür hanımı olarak tayin edildiği zaman almıştı. İffet Nigâr, "— Kim demiş, muhasebe kadına yakışmaz!. Evin hesap işlerini tutan kadınlar değil midir?" diyordu. Bankacılıkta muvaffak olmuş kadınların bir müşterek tarafları daha vardı. Hemen hepsi mesailerinin karşılığı olarak bir ev, bir irat sahibi olmasını bilmişlerdi. Bu da "rakamlarla dost kalmasını bilenlerin hakkettikleri bir mükâfattı.

İffet Nigâr

23 yıllık tecrübe

Ama bankacı kadınlar yalnızca "madde" den anlıyan, kuru tasnifler yapan, yalnız rakam konuşan kimseler miydi? İffet Nigâr bunun aksini ispat eden esprili konuşmasını bitirirken:

"— İçimizde şairler de var, dedi, ressamlar da.. Bütün gözler Hava Kurumunun büyük salonundaki büyük masanın bir ucunda oturan sarışın bir hanıma gitmişti. Nermin Puranın ressam olduğunu, sık sık sergiler açtığını, şiir yazdığını birçokları biliyorlardı. Ama onun Emlâk Kredi Bankasında raportör olduğundan pek az kimsenin haberi vardı. Toplantı bu sanatkâr bankacı hanımın içli bir sesle okuduğu üç şiirle bitti: "Ümit", "Temenni" ve "Bahçem" isimli şiirler rakamları seven hanımların bile gözlerini yaşartmıştı.

Konferansın dinleyicileri

Ey kadın, sen nelere kadirsin!.

Güzellik

Sıhhî zayıflama

Türk Kadınlar Birliği Ev Ekonomisi Klübü, geçen hafta, bütün hanımları çok yakından ilgilendirecek bir mevzu ele almıştı. Meseleyi

iki sualde toplamak kabildi: Birincisi mütenasip bir endama sahip olabilmek için nelere dikkat etmek lâzımdır? İkincisi, sıhhatimizi bozmadan zayıflıyabilir miyiz? sualleri idi..

Bu seferki toplantıya hanımlar iğne iplik yerine kâğıt kalem getirmişlerdi. Erkenden yerlerini aldılar ve Muallâ Akarcanın kendilerine vereceği sırrı öğrenmek üzere hazırlandılar. Doğrusunu söylemek lâzım gelirse, dinleyicilerin ekserisi birkaç kilo vermekle çok şey kazanacaklardı. Zaten hepsi de buna azmetmiş görünüyorlardı.

Ben şişmanım!

Muallâ Akarca sözlerine, bir müddetten beri birbirlerine "Siz şişman değilsiniz" diye kompliman yapan hanımlara cevap vermekle başladı. Evvelâ şu meseleyi halletmek lâzımdı. Şişman kime denirdi? Tabii, insanları ilmî şekilde tiplere ayırmak mümkündü. Ama pratik olarak şişman insan, boy ölçüsüne göre belli olurdu. 25 yaşından sonra, ideal kilo, boy ölçüsünün santimetre rakamlarına tamamı tamamına uyan kilo idi. Meselâ 1 m. 65 santimetre boyu olan bir kimse 65 kilo geldiği takdirde mütenasip bir endama sahip demekti.

Muallâ Akarca etrafına baktı, gülümsedi ve itiraz sesleri arasında: "— Ben şişmanım!" dedi.

İki türlü şişmanlık

İki çeşit şişmanlık vardır. Bunlardan bir tanesi tıbbı alâkadar eder. Guddelerin çalışmalarına bağlı olan bu tip şişmanlıklar ancak doktor kontrolü altında, tedavi ile, azaltılabilir. Fakat bizlerin umumiyetle şikâyetçi olduğumuz şişmanlık ihtiyacımızdan fazla kalori aldığımız için, yani kısacası fena şekilde beslendiğimiz için elde ettiğimiz şişmanlıktır. Bununla mücadele etmek, sıhhî şekilde zayıflamak elimizdedir. Yapacağımız şey iştihayı kontrol etmesini öğrenmektir.

Şişmanlığın mahzurları

Bugün estetik ölçülerin değişmesi, ince endamlı kadınların göze daha güzel gelmesi bir kapris mahsulü değildir. Şişmanlığın kan deveranını, kalbi, böbrekleri yorduğu ve umumiyetle sıhhate ne derece zararlı olduğu anlaşıldıktan sonradır ki zayıflık moda olmuştur. Şeker hastalığının şişmanlarda daha çok görülmesi ve şişman insanlarda ölüm nisbetinin daha çok oluşu bir hakikattir.

Madem ki insanlar 25 yaşından itibaren şişmanlıyorlar, demek ki, bu yaştan evvel gıdaî rejimlere yavaş yavaş kendilerini alıştırmalı ve hem güzelliği hem sıhhati tehdit eden şişmanlığa karşı mücadeleye girişmelidirler. Meselâ kendisini sıhhî ve iyi şekilde beslenmeye alıştıran bir genç kız ilerde uzun boylu rejimler yapmak zorunda kalmadan, endamını muhafaza edebilecektir.

Niçin besleniriz?

Ezbere tatbik edeceğimiz rejimlerin kıymeti yoktur. Daha önce niçin beslendiğimizi, ne gibi gıdalara ihtiyacımız olduğunu bilmemiz lâzımdır. Beslenmemizin üç sebebi vardır:

1) Enerji kazanmak, ısınmak için,

2) Çocuklarda yeni nesiçlerin yapısı, büyüklerde aşınan kısımların tamiri için,

3) Koruyucu olarak...

Birinci maddedeki ihtiyaçları temin eden gıdalar yağlar, zeytinyağ, şeker, bal, unlulardır. Yani yağlar ve karbonhidratlardır. İkinci maddedekileri yani vücudun inşa işini et, yumurta, balık, peynir, sütlü gıdalar, kuru yemiş, kuru sebzelerle temin ederiz. Buna Protein deriz.

Üçüncü gurup mineral ve vitamin gurubu, yani bütün sebzeler ve meyvalarla elde edilen gıdaları ihtiva eder.

İyi tanzim edilmiş mutfaklar her günkü yemek listesinde bu üç gurubun gıdalarını da bulundurmak zorundadır.

Rejim meselesi

Ama rejim meselesi başka meseledir. Günlük enerji kalori ile ölçülür. Meselâ normal iş yapan bir ev kadınının veya büroda normal mesai yapan bir kimsenin günde 2500 kaloriye ihtiyacı vardır. Şayet bu insan 2500 yerine günde 3000 kalori almışsa, bu yağlar vücutta birikir ve bir senede hatırı sayılır bir depo teşkil eder. Zayıflamak isteyen bir kimse artık yemek listesine üç gurubun gıdasını aynı nisbetlerde sokamıyacak, bazılarına iltifat ederken bazılarını listeden çıkaracaktır. Meselâ normal kalorisi 2400 olan bir kimse rejim yapmak isterse, artık günde 2400 kalori değil 1200 kalori alacak ve vücudunun diğer kalori ihtiyacını "depo" dan yakacaktır. 1 gram yağ 9 kalorilik enerji verir. Madem ki 1200 kaloriyi vücuttaki depodan yakıyoruz, demek ki 1200 ü dokuza taksim edince haftada kaybedeceğimiz kilo meydana çıkacaktır. Bu 1 kilo 33 gramdır. Günlük kalori ihtiyacının yalnız yarısını gıda ile dışardan almaya başlıyan bir kimse böylece ayda dört kilo kaybedecektir. Bu normal bir kayıptır. Fazlası sıhhat için

Meçhul Asker

Jale CANDAN

Nedense bazı kadınlar bana daima meçhul askeri hatırlatırlar. Zekidirler, çalışkandırlar, girdikleri muhitlerde gönülleri fethetmesini, insanları ikna etmesini becerirler, susmasını da bilirler, konuşmasını da.. İnsan bu tip bir kadına bakar, bakar da:

"— Ya bir de tahsili olsaydı, der.. Kimbilir ne olurdu?"

Kimini idareciliğe yakıştırırsınız, kimini ilme.. Kimi kitleleri peşinden sürükliyecek bir hitabete sahip görünür; kimi serbest teşebbüs ve ticaret için yaratılmış gibidir. Kiminin cesareti erkekte yoktur. Ama bu kadın mesaisini evine, keşiflerini mutfağına, kahramanlığını dört duvarının içine hasretmiştir. İnsanlığın saadeti için sarfedeceği gayretleri hep dört duvarı içindeki birkaç baş için kıskançça içinde saklamıştır. Şöhreti dar muhitini aşmaz.

Bu tip bir kadın bazan daha da mücehhez olarak karşınıza çıkabilir. Tahsili de vardır. Hattâ filânca tarihte evlenip çoluk çocuk sahibi oluncaya kadar filânca işte pek başarı kazanmıştır. Ama işte tam parlak bir istikbal vaadettiği sırada, kendisini çocuklara hasretmiş, ortadan çekilmiş, unutulmuştur..

Dahası da var. Bu meçhul asker bazan bilinmiyen bir Venüstür. Evet kadının kendisini sevdiklerine hasretmesi bazan öylesine şiddetli bir ihtiyaç, öylesine bir hastalıktır ki kadın aynaya bakmasını, saçlarını taramasını unutur. Hem böylesi pek çoktur. Bazan, uzun zamandır tanıdığınız bir kadına bakıp "hatları ne kadar da güzelmiş, bir giyinse, bir süslense, bir ortaya çıksa kim bilir ne hoş olur" dediğimiz olmuştur. Ama kocası bile artık bu kadının güzel olduğunu unutmuştur.. Geçenlerde çocuk bahçelerinin birinde böyle bir kadın gördüm. İnce uzun bir boyu, çekik yeşil gözleri, güzel bir teni, kalkık muntazam bir burnu vardı. Tanıdığım birçok güzel kadınlardan çok daha güzeldi. Fakat iki saat başbaşa oturduktan sonra onu ancak farkedebilmiştim.

Öyle zannediyorum ki modern kadının bugünkü tutumu, evinde ve dışarda çalışması, birçok sahalarda muvaffak olmak istemesi, iki misli çalışması, iki misli yorulması ve bilerek, isteyerek, eski rahatını terketmesi hep "meçhul asker" olmaktan kurtulmak içindir. Çünkü en yakınları bile coğu zaman, bu "meçhul asker" i sevmesini bilememişler, onu mermerden kaidesi üzerinde yalnız bırakmışlardır. Bugünkü kadının en büyük korkusu, ıstırabı kıymetlerinin takdir edilmemesidir. Yoksa dış hayatta en parlak mevkilere ulaşmış, en atılgan, en modern düşünceli bir kadın bile kendisinden ziyade yakınları için yaşar.

zararlı olur ve insanı da güzelleştirmez. Çünkü sıhhat olmayan yerde güzellik olamaz.

İntizamlı bir rejim

Bazı kimseler zayıflamak için meselâ bir öğün yemeği keserler. Bu bir hatadır. Hem netice elde edilmez, hem sıhhî bakımdan zararlıdır. Rejime tabi olmak isteyen bir kimse sabah kahvaltısını, öğle ve akşam yemeklerini muhakkak yemelidir. Yalnız bazı maddeleri yemiyecek, bunları başkaları ile telâfi edecektir.

Vazgeçilmez esas gıdalar

Prensip kararı şudur: Zayıflamak için esas gıdaları ihmal edemeyiz. Bu esas gıdalar meselâ süttür - süt sevmiyen için yoğurt veya peynir -. Yumurta da esas maddeler arasındadır ve rejim yapan bir kimse, muhakkak günde 1 yumurta yiyecektir. Ama bu yumurtayı yağda pişirmiyecek rafadan veya lop olarak yiyecektir.

Et de vücuda elzemdir. Fakat et yağsız olmalı, ızgara, fırın veya haşlama olarak yenmelidir. Tava et şişmanlatır.

Bütün sebzeler ve meyveler istendiği gibi yenecektir. Yalnız sebzelerin içine yağ koymamak, soğanlı salçalı lezzetli sistemden vazgeçmek lâzımdır. Çorbalar da serbesttir, fakat et suyunun dahi yağını alıp pişirmek şartı ile.. Sebzelerden yalnız patates tahdide tabidir ve haftada iki kere patates yemekle iktifa edilecektir.

Şekersiz olmak şartiyle çay, limonata herhangi bir meşrubat da alınabilir. Şeker tadını zakarin ile temin etmek de mümkündür.

Ekmek de çok tahdide tâbidir. Günde üç dilim ekmekle iktifa etmek şarttır. Fakat siyah ekmekte mevcut olan vitamin B ihtiyacını da vücudun alması şarttır. Bu bakımdan haftada iki defa karaciğer yemeği ihmal etmemelidir. Yumurtayı, karaciğeri, sütü ihmal ettiğimiz takdirde bu rejim insana zafiyet de getirebilir. Ispanak, yeşil salata, domates gibi demiri bol olan maddeler de bol bol yenilmelidir.

Eğer rejim yapan bir kimsenin içtiği süt yağsız ise günde birer tatlı kaşığından 3 tatlı kaşığı tereyağ da almalıdır. Bunu sebzelerin üstüne de koyması mümkündür.

Yasak olan maddeler

Demek ki rejim yapan bir kimse en çok "yağ" lardan sakınacak,

Mütenasip endam

Yağlar yanmış, sıra kalplerde

sebzeleri etleri, her şeyi yağsız yiyecektir. O kadar ki salataya biraz zeytinyağ bile gezdirmiyecektir. Zaten vücudunda depo edilmiş yağ bulunduğu için vücudu bu mahrumiyetten zarar görmiyecektir. A ve D vitaminini ise bol bol sebze yiyerek, güneşten alacaktır. Güneşe çıkmadığı takdirde D vitaminini temin için hap alması şarttır.

Rejim yapanlara şeker de yasaktır.. Bütün karbonhidrat dediğimiz maddeler de.. Çünkü bütün bunların fazlası vücutta yağ olur. Etin de fazlası yağ olur. Bunun için onu da ölçü ile meselâ en çok günde 300 gr. kadar yemelidir. Vücutta yağ olmıyan maddeler mineraller ve vitaminler yani sebzeler ve meyvalardır. Onları bol bol yemek lâzımdır.

Su da vücudun bir ihtiyacıdır. Aşırı bir miktara kaçmamak şartıyla sudan kendimizi mahrum etmemeliyiz. Rejim yapan bir kimse gider bir misafirlikte alkol alır veya bir çikolata, bir karemelâ, birkaç börek yerse elbette ki o rejimin kıymeti kalmaz. Akol şişmanlatır, bir karemelâda 50 kalori vardır. Çikolata bunun birkaç misli kaloriye sahiptir. Bir avuç bademde 670 kalori mevcuttur. Rejime tâbi bir kimse icin katiyetle yasak olan maddeler şunlardır: Yağlar, kuru yemişler, kızartmalar, unlular makarna, pilâv, alkol, sirke, pasta..

Hareket

Bazı kimseler de zayıflamağa karar verince aşırı jimnastikler, yorucu yürüyüşlerle işe başlarlar. Bu usul çok zaman, insana tuzak kuran bir usuldür. Çok yorulunca insanın iştahı artar ve ekseri fazla yer. Rejime tabi olmak ve bundan sonra hafif hareketlerle vücudu çalıştırmak, kısa yürüyüşler yapmak daha çok iyidir.

Şarkı söyliyerek dikiş!

Muallâ Akarca bundan sonra günlük yemek listeleri verdi, muhtelif gıdaların kalori hesaplarını ve muhtelif hareketlerin sebebiyet verdiği kalori kayıplarını bildirdi. Bu sonuncu liste bir hayli sürprizli oldu. Hanımların çoğu bulaşık yıkarken çok yoruluyorlardı. Halbuki bulaşık yıkamak dikiş dikmekten daha az kalori kaybına sebebiyet veriyordu. Meselâ ping-pong oynamak da yürüyüşten çok daha fazla kalori kaybettiriyordu, şarkı söylemek de zayıflamak istiyenler için, oldukça kârlı bir isti. Bir dinleyici hanım:

"— Şarkı söyliyerek dikiş diksek?" diye sordu.

Bu doğrusu fevkalâde idi.. Ve talebe hocayı geçmiş, bir keşifte bulunmuştu. Muallâ Akarca listesine bunu ilâve ederken, hanımlar bundan böyle şarkı söyliyerek dikiş dikmeğe karar vermişlerdi.

C E M İ Y E T

Osman Hamzaoğlu

Ya, gazeteci olsaydı!..

Bu haftanın başında İstanbul Adliye Sarayının üçüncü kat koridorunda, İkinci Asliye Hukuk Mahkemesinin mübaşiri boş yere iki üç defa "Hüseyin Avni Göktürk... Hicabi Dinç..." diye seslendi. Hüseyin Avni Göktürk ve Hicabi Dinç, orda bulunsalardı Asliye Hukuk Hâkiminin karşısında "dâvalı"lara ayrılan sandalyalara oturacaklardı. Dâvacı mevkiinde ise **Osman Hamzaoğlu** adında bir genç vardı. Osman Hamzaoğlu geçen sene Ağır Ceza Mahkemesinde bir duruşmayı dinlerken yanlışlıkla "Basın"a ayrılan yere oturmuş ve bu yüzden polisler tarafından alınıp Bakırköy Akıl Hastahanesine sevkedilmişti. Orada zincirli deliler arasında 20 gün kaldıktan sonra, avukatının kefaletiyle yakayı kurtarabilmişti. Bu muamele üzerine savcılığa şikâyette bulunmuş, fakat savcılık takipsizlik kararı vermişti. Osman Hamzaoğluna göre savcının takipsizlik kararı yolsuzdu ve kendisini mağdur etmişti. Bu sebeple savcı Hicabi Dinç ile bu savcıyı vazifesinde muhafaza eden Adalet Bakanından 100 bin lira tazminat talep ediyordu. Dâvanın alâkayla takip edileceği muhakkaktı. İlk celseyi takip edenlerden biri, yanındaki arkadaşına "İnsan basın sandalyasına yanlışlıkla oturunca tımarhaneyi boylarsa, Allah asıl basın mensuplarının yardımcısı olsun!" diyordu.

Tahran Umumî Valisi **Afkham Hekmet**, Ord Prof. Dr. **Fahrettin Kerim Gökay**'ın davetlisi olarak İstanbula geldi. Aynı zamanda doktorluk bakımından da meslektaş olan iki vali uzun uzun konuştular. Mülâkattan sonra her ikisi de sıhhatta görünüyorlardı.

İranla münasebetlerimizin pek sıklaştığı geçen hafta zarfında Sir **Arthur Richmond** adında bir ziraat mütehassısı Tahrandan İstanbula geldi. İran hükümetinin davetiyle orada tetkikler yapmaktan döndüğünü açıklayan Sir Arthur, İranda büyük çiftliklerin parçalanıp küçük tarlalar halinde dağıtıldığını söylemiş ve bu suretle ihya edilen fakir köylülerin adedine dair çok yüksek bir rakkam vermiştir Müttefikimiz İranın zirai ve içtimai politikasının yabancısı olmıyanlar bu rakkam karşısında tebessümlerini zaptedememişlerse de ziyaretçi Tahrandan gelmekte olduğundan pek fazla hayret etmemişlerdir.

Servetinin miktarı bilinmeyen "oteller kralı" Hilton'un en küçük oğlu **Eric Hilton** İstanbula geldi. İsviçrede aşçılık ve garsonluk öğrenerek hayatını kazanan Eric, babasından harçlık almamakta ve sıra ile kapıcılık, odacılık, posta memurluğu yaptıktan sonra kendi kabiliyetinin derecesine göre yükselmeyi arzu etmektedir. Ağabeyi Nick'in - Elizabeth Taylor'un ilk kocası_ çapkınlığı ve içkiye düşkünlüğü hakkındaki rivayetlerin mübalâğalı olduğunu söyliyen Eric, babası Conrad Hilton'un bugünkü şöhretini çok çalışmasına, herkesle iyi geçinebilmesine ve kimsenin hakkını yememeye çalışmasına borçlu olduğunu söylemiştir. Dünyanın en güzel kızlarından biriyle evli ve "cidden" çok mesut olduğunu söyliyen 3 No. lu sadık Hilton'un sarışın, bebek gibi bir kızla sık sık İstanbulda dolaşması kendi hakkında yaptığı propagandaları teyid etmiyorsa da herkes buna "ufak bir flört" diyerek iyimserliği elden bırakmıyor.

New Orleans şehri Belediye Başkanı ve Süveyş Kanalını açan meşhur mühendis De Lesseps'in torunu **Mr. Robert de Lesseps Morrison** İstanbulda dört gün kaldıktan sonra memleketine dönmüştür. Görüştüğü gazetecilere: "Uzak Doğudan geliyorum. Suriye hududunda resim çektim diye makinamı almak istediler ve beni Suriyeye sokmadılar. Ben de makinamı vermezseniz girmem dedim. Hudut muhafızı uzun mücadeleden sonra, biz Suriyeliler siz Amerikalılardan daha medeniyiz diyerek makinamı iade etti, ben de Suriyeye girdim" diyerek çektiklerinden dert yanmıştır. Belediyeye ait sorulan sualleri dikkatla cevaplandırdıktan sonra "Yaptığım her işten ve açtığım her yoldan, meydandan şerefiye almadım. Zira bunları şehre bir hizmet olarak yaptığıma inanıyorum" diyen sevimli Belediye Başkanı, kendisini sevimlilik yarışında epey geride bırakan İstanbul valisiyle epey dostluk etmiştir.

İngiltere Kraliçesinin hukuk müşaviri Sir **Leonard Stone** Çanakkale harbine iştirak ettiği sırada esir düşmüş ve bu uzun esaret seneleri sırasında birkaç defa kaçmaya teşebbüs etmiş, fakat her seferinde Türk polisi tarafından yakalanmıştır. İşte şimdi - 35 sene sonra - İstanbula gelen Sir Leonard, gazetecilere "O zamanın polis müdürü siyasi mevkuflara karşı çok nazik davranırdı. Mütareke gününe kadar rahat bir esaret hayatı yaşamıştık" demiştir. Çanakkaledeki İngiliz şehitlerinin abidesini ve özlediği İstanbulu ziyaret maksadıyla gelen hukuk müşavirine sadece Çanakkaleyi ziyaret etmesi tavsiye olunmuştur.

1952 yılında Bingölde adam öldürüp kaçan ve o zamandan beri firar halinde bulunan **Osman Salitçi**, Sultanahmette Hayri Uyumazın idamını seyrederken İkinci şube memurları tarafından yakalandı ve adalete teslim edildi!

Amerikan gazetelerinin 1954 ve 1956 senelerinde "Ölümü yenen adam!" diye bahsettikleri, milyoner bir babanın 26 yaşında şımarık oğlu ve California'lı hukuk talebesi **Jim Patgieter** iki defa uçakla beraber düşmüş ölmemiş, fakat İstanbuldaki bir çukura düşünce ölümle pençeleştiğini anlattıktan sonra, "İyice anlamek, ki İstanbul sokaklarında yürümek, uçak kullanmaktan çok daha güçtür" demiştir.

Jim Patgieter

İstanbula gelince...

Radyo

Gıcırtılar senfonisi

O akşam Ankara Radyosunun senfonik musiki programında alâka çekici eserler vardı. Yayın, Chausson'un Poème'iyle başlıyor, Ravel'in "Kaz Ana" ve Bartok'un "Akıl Almaz Mandarin" süitleriyle devam ediyordu. Fakat 55 dakika müddetle orkestra musikisi meraklıları, bu eserlerin yerine göre okşayıcı, yerine göre heyecanlandırıcı ve tahrik edici seslerini değil, bitip tükenmek bilmiyen bir gürültü dinlemiye mecbur kaldılar. Chausson'un eserini çalan Ginette Neveu'nün yumuşak keman tonu yerine cızırtı, Ravel'in orkestra renkleri yerine gıcırtı, Bartok'un yürek hoplatan ritmleri ve sonoriteleri yerine şangırtı duyuluyordu. Ankara Radyosunun ses kalitesi her zaman kötüydü. Fakat hiçbir zaman, bu son haftaların bazı programlarında olduğu kadar, tahammül edilmez hale gelmemişti. Bu radyonun batı musikisi yayınlarını takip eden dinleyicilerden bazıları, bu programlarda arasıra, en ileri teknikle kaydedilmiş - tabiî Amerika veya Avrupa kaydedilmiş - plâkların çalındığını biliyorlardı. Fakat bunlar antene çıktığında sesleri öylesine bozuluyordu ki, fonografın yeni icat edilmiş olduğu yıllarda yapılan silindir plâklardan bile bu derece perişan bir ses çıkmazdı. Üstelik, bu plâklar Ankara Radyosunda çalınırken, sesin bozukluğu bir tarafa, ses hacmi de boyuna yükselip alçalıyordu. Anlaşılan kontrol masasında oturan bir teknisyen, ses hacmini bir pasajda fazla yüksek veya alçak buldu mu, sesi birden bire açıyor veya kapıyordu. Böylece bestecilerin koymuş olduğu dinamik işaretleri de hiçe sayılıyordu. Fortissimo bir pasaj, duyulmıyacak kadar hafif çalınıyor, pianissimo notalar - mutad gıcırtılar ve fon uğultulariyle birlikte - kulak raspalıyan bir kuvvette çıkıyor, gayet hafif başlıyan bir melodi, kompozisyon mantığını hiçe sayacak şekilde, birdenbire kuvvetleniveriyordu. Batı musikisinin bu şekilde yayınlanması yerine hiç yayınlanmaması daha doğru olurdu. Çünkü bu musikiye düşman kulaklar, bu tırmalayıcı sesleri pek âlâ bir koz olarak kullanabilirler, kendilerini batının seslerine alıştırmak istiyen iyi niyetli dinleyiciler de ümitsizliğe düşüp radyolarını kapamayı tercih edebilirlerdi.

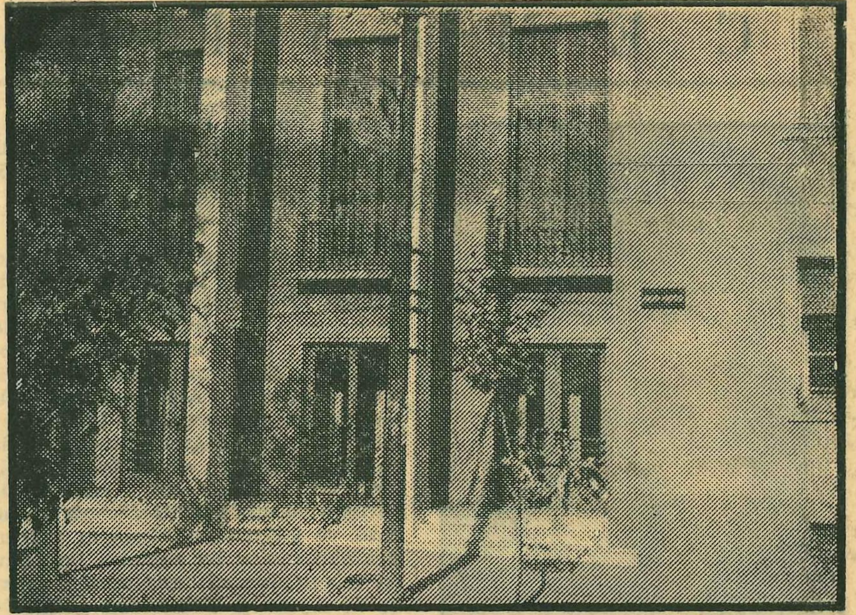
Lûtuf yüzünden kahır

Ankara Radyosundan çıkan bu korkunç sesi, üç sebebe bağlamak mümkündü. Yedek parça yokluğu; teknik bakımsızlık; plâk kifayetsizliği.

Türkiyenin Devlet Radyosu, cihazlarının eskiliği ve yedek parça sağlanamaması bakımından, yürekler acısı bir durumdaydı. Radyo Evinin kontrol odasını ve ses alma servisini gezenler gerçi, "Ampex" marka, üstün kalite manyetofonlar görüyorlardı. Fakat bu cihazların diyelim ki bir lâmbası bozuldu mu yenisini temin etmek imkânsız gibiydi. Bozulan bir lâmbanın yerine yenisini takmak eninde sonunda birkaç doların işiydi. Fakat "döviz" engeli burada da yolun üstüne çıkıyordu. İşin daha hazin - hem de gülünç - tarafı, Türkiyenin Devlet Radyosunun, uzun-çalan plâkları çalabilecek tek bir pikabının olmasıydı. Radyoda herkes bu pikabın üstüne titriyordu. Zira bu cihaz bir kazaya uğradığı takdirde, mevcudiyeti geniş ölçüde plâk yayınına bağlı olan bu radyo yayınlarını tatil etmek zorunda kalacaktı. Bu pikaba çift taraflı bir safir iğne takılıydı. Bir safir iğnenin ömrünün 30 saat olduğunu bilmek için teknisyen olmaya bile lüzum yoktu. Halbuki bu iğne günde ortalama dört saatten, aylardır kullanılmaktaydı. Yani miadını çoktan doldurmuştu. Gene de iyi kötü çalıyordu. Hele günün birinde kırılacak, yahut tamamen bozulacak olsa, Türkiyenin Devlet Radyosunda yerine takılacak ikinci bir iğne yoktu. Amerikadan birkaç tane uzun ömürlü elmas iğne getirtilemiyordu. Sebep gene "döviz" di. "Yukardakiler", radyonun bu gibi hayatî davalarından haberdar olsalar, belki ne yapıp yapıp - hiç olmazsa idarei maslahat için - seksen, yüz dolar döviz tahsis ederlerdi. Fakat bu gibi ihtiyaçları "yukarıya" aksettirebilecek cesaret radyo idarecilerinden kimde vardı?

Radyonun, teknik bakımdan modası geçmiş ve kullanışsız 78 devir plâklarından müteşekkil diskoteği, hem sayı, hem de repertuar bakımından kifayetsizdi. Bu diskotekle çeşitliliği olan bir musiki yayını yapmak imkânsızdı. Halbuki, gene döviz davası yüzünden Amerika veya Avrupadan yeni plâk getirtmek de imkânsızdı. Bu yüzden Ankara Radyosunun musiki programları, Müzik Yayınları Şefliğinde çalışanların - veya dostlarının - şahsî plâkları sayesinde devam edebiliyordu. Plâklar evlerden radyoya taşınıyor, orada kopyaları çıkartılıyor ve yayına konuyordu. Radyoda kopyaları alınan plâklar yayına çıktığında sesleri, asıl kalitelerinden çok kaybetmekle beraber, nisbeten daha temiz çıkıyordu. Fakat radyo ve musiki dostlarından bazıları, teknik serviste kullanılan iğnenin eskimiş olduğunu bildiklerinden, plâklarının selâmeti için, kopya çıkartma isinin ancak evlerinde ve kendi pikaplarında yapılmasına müsaade ediyorlardı. Asıl kahır da işte bu şartlı lûtuf yüzünden oluyordu. Plâk evde amatör model bir manyetofona kaydediliyor, ses şeridi radyoya götürülüyor, orada ikinci bir kopya alınıyordu. Tabiatiyle hem plâğın çalındığı pikabın kalitesizliği, hem de iki manyetofon arasındaki karakter uyuşmazlığı yüzünden, bu "suyunun suyu" kopya, antene musiki olarak değil, gürültü olarak çıkıyordu. Bu akıl almaz güçlükler ve yokluklar içinde çalışan Müzik Yayınları Şefliği görevlileri, radyonun yayınını devam ettirebilmesi için azizlere has iyi niyet, peygamberlere has sabır gösteriyorlardı ama, gayretleriyle hemahenk bir netice aldıklarını kimse iddia edemezdi.

Bu şartlar dahilinde Ankara Radyosunun, gacırtı, hışırtı, horultu, cazırtı halinde bile olsa, yayınına devam etmesi bir mucize sayılmalıydı. Şimdiki halivle tuzlu suya, toprak hattı kadar, bu radyoyu idare eden zihniyetin muhtaç olduğu anlaşılıyordu: Kokmaması için...

Ankara Radyoevi

Tuzlayın da kokmasın!..

Festivaller

Berlin'e doğru

Yedinci Milletlerarası Berlin Film Festivali önümüzdeki hafta başlıyacaktır. İki büyük festival - Cannes ile Venedik - arasında yapılan Berlin Festivali yavaş yavaş büyük festivaller arasına girmeğe başlamıştır; daha doğrusu geçen seneki festivalle birlikte büyük bir festival olmak hususiyetini kazanmıştır. Bilindiği gibi, daha önceki Berlin festivallerine çok az sayıda memleket iştirak eder, daha çok ikinci, üçüncü derecede eserler yollanırdı. Doğrudan doğruya ticarî sinema eserlerinden çok da kültür filmleri yer alırdı. Geçen sene ilk defa olarak büyük memleketler Berlin'e mühim eserler yolladılar.

Bu seneki Berlin festivaline kırka yakın memleket iştirak edecektir. Bunlar arasında A.B.D., İngiltere, Fransa, İtalya gibi büyük devletler olduğu gibi Tunus, Peru, Venezuella gibi sinemacılıkta bir hayli geri memleketler, hattâ Gana gibi birkaç ay önce teşekkül etmiş devletler de yer almaktadır. Festivale gönderilecek eserlerin adları yavaş yavaş açıklanmaktadır. Bunlara bakılarak, Yedinci Berlin Festivalinin tıpkı bu seneki Cannes Festivali gibi daha çok küçük memleketlerin başarısına sahne olacağı yanılmadan söylenebilir. Zira Fransa, Amerika, İtalya, İngiltere gibi memleketlerin göndereceği bildirilen filmler milletlerarası bir sinema yarışmasının gerektirdiği hususiyetlerden epey uzaktır. A.B.D. Berlin Festivaline yurdumuzda "Çayhane" adıyla temsil edilen piyesten Daniel Mann'ın adapte ettiği ve Japonya'da Marlon Brando, Glenn Ford, Machiko Kyo ile birlikte çevirdiği "The Tea House of the August Moon" ve yeni bir rejisör olan Sidney Lumet'in çevirdiği "Twelve Angry Men-Oniki Kızgın Adam"ı ile katılmaktadır. Bu sonuncu film, Amerikan adalet sisteminde büyük rolü olan jürilerden birini meydana getiren jüri azalarının durumlarını teşrih etmektedir. Fransa, festivale yollamak üzere Jacques Becker'in "Les Aventures d'Arsène Lupin - Arsen Lupin'in Maceraları" ile Roger Vadim'in "Sait-on Jamais? - Bilinir mi?" sini seçmiştir. Vadim'in eseri, Venedik'te renkli ve CinemaScope olarak çevrilmiş bir macera filmidir. İtalyanlar, artık festivallere yollamayı âdet edindikleri "egzotik dokümanterler" den biri - "L'Ultimo Paradiso - Son Cennet" - başta olmak üzere Vittorio De Sica ve Antenello Lualdi'nin oynadığı "Padri e Figli - Babalar ve Çocuklar", Luigi Comencini'nin "La Finestra sul Lunapark - Lunapark Penceresi" ile festivale katılacaklardır. Ayrıca İngiltere de, Amerikalı rejisör Otto Preminger'in İngiliz stüdyolarında George Bernard Shaw'ın piyesinden adapte ederek çevirdiği "Saint Joan - Jeanne D'Arc" ın ilk oynatımını yapmak üzere dâvet edilmiştir.

İrili ufaklı birçok festivallerde irili ufaklı birçok memlekete tesadüf edip de Türkiye'nin adına raslamıyanlar üzülmesinler. Geçen yıldan beri Berlin Festivaline katılmak iyi bir âdet haline geldi. Bilindiği gibi geçen yıl, İstanbul Üniversitesi adına meydana getirilen "Hitit Güneşi" Berlin Festivalinde kısa filmlere verilen üç gümüş ayıdan birini kazanmıştı. Bu sene de Berlin'e yine aynı Üniversitenin hazırlattığı "Siyah Kalem" adlı bir sanat filmi gönderilmektedir. Bu film, Fatih devrinde yaşadığı sanılan Türk ressamlarından Mehmet Siyah Kalem'in resimlerini beyazperdeye aksettirmektedir.

Basın

Tenkitçilerin seçtikleri

İstanbulda çıkan Yeditepe sanat dergisi, geçen hafta çıkan son sayısında dört gündelik gazetenin film tenkidçisinin seçtikleri, 1956-1957 mevsiminin en iyi on yabancı filmini ilân etti. "Milliyet" ten Tuncan Okan, "Yeni Sabah" tan Halit Refiğ, "Tercüman" dan Semih Tuğrul, "Ulus"tan Adnan Ufuk'un seçimine göre yılın en iyi yabancı filmi Luchino Visconti'nin "Senso - Günahkâr Gönüller" adlı eseridir. Listedeki öbür dokuz filme bir göz gezdiriş, tenkidçilerin on filmi tesbit ederken hiç de büyük anlaşmazlıklarla karşılaşmadıklarını, bu işin bir seçmeden çok sıralamaktan ibaret olduğunu ortaya koyacaktır. Nitekim AKİS'in geçen sayısında yabancı filmlerin panoramasında, bir sürü filmden dişe dokunabilenlerin on beşi güç bulduğu meydana çıkmıştı. Bu durumda, seçimde hemen hemen en büyük mesele listenin en üstüne yerleştirilecek film oluyordu. "Senso" nun her bakımdan üstün bir şaheser oluşu burada da fazla münakaşaya yol açmadı. Hak, kayıtsız şartsız onundu.

"Günahkâr Gönüller"

Mevsimin en iyisi

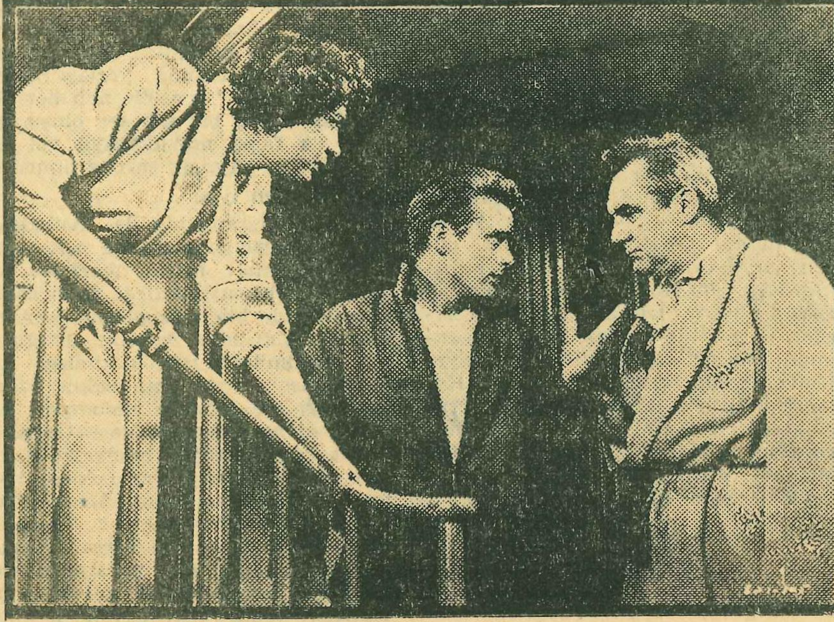
Mevsimin en iyisi

Senso" İstanbulda da Ankarada da seyirciler arasında pek popüler olamamıştı. Hattâ ticarî bir başarısızlık da sayılabilirdi. Bâzı sanat çevrelerinde bile küçümsenmiş, Arap melodramlarından farksız olduğu ileri sürülmüştü. Birçok kimseye göre "Senso", sinemanın sakız haline getirdiği bir mevzu ele alıyor, kocasını aldatan kadının ve vatanına ihanet eden subayın hikâyelerini biraz daha gösterişli bir şekilde işlemekten ileri gitmiyordu. Meseleyi bu kadar basite irca etmemek, "Ossessione - İhtiras" ile "La Terre Trema - Yer Sarsılıyor" un yaratıcısını bir hamlede harcamamak gerekti. İlk bakışta "Senso" nun mevzuu hakikaten gerek edebiyat, gerek sinema tarihinde çok işlenmişti. Fakat Visconti, sinema tarihinde belki de ilk defa olarak vatanseverlik ve aşk temalarını bu derece gerçek ve tabiî akışları içinde inceliyordu. Gene sinema tarihinde ilk olarak, tarihî hadiselerin ve cemiyet düzenindeki değişmelerin belli zümrelerden gelen insanlarda meydana getireceği psikolojik tezahürler bu derece doğrulukla veriliyordu. Kişiler arasındaki bağlantıların bu kadar açık ve kesin oluşuna, bu kadar sağlam ve bilimsel temellere dayanışına az rastlanmıştı. "Senso" akılcı bir filmdi. Aklın, düşüncenin kontrolunda olmıyan duyguların değerlendirmesini yaparken seyircileri duygularından avlamıya kalkışmıyor, onların mantıklarına, sağduyularına hitap ediyordu. Kontes Livia Serpieri'nin duygularındaki gelişmeler; vatanseverlikten bencilliğe, kıskançlığa ve ihanete giden ahlâk çöküntüsü Visconti'nin büyük zekâsının süzgecinden geçerek en çıplak halinde seyircilere ulaşıyordu.

Mizansen olarak da "Senso", mevzuuna en uygun şekilde anlatıyordu. Bu mevzuu başka bir şekil içinde düşünmek imkânsızdı. Filmin karanlık ve ağır gidişi, belli davranışların meydana getireceği yıkılışı yavaş yavaş hazırlıyordu. Dekorlar, renkler, kameranın kullanılışı, fon müziği Visconti'nin dehasıyla, mevzuunun ayrılmaz birer parçası haline gelmişti. "Senso", sinema tarihinin belli başlı en büyük eserlerinden biri olduğu gibi, yaratıcısı Visconti de Eisenstein gibi, Chaplin gibi bir avuç üstün sinema sanatçısından biriydi.

Diğer filmler

Listede ikinci olarak, Nicholas Ray'in "Rebel Without A Cause-Âsi Gençlik"i yer almıştı. Amerikan gençliğinin yetişmesindeki aksaklıkları gerçekçi bir gözle inceliyen Nic-

"Âsi Gençlik"

Hem iş, hem sanat

holas Ray'in şiirli üslûbu, James Dean'in sevimli şahsiyeti ve usta oyunu, filmin mevsimin en popüler eserlerinden biri olmasına yol açmıştı. "Âsi Gençlik", Amerikan sinemasının son yıllarda en başarılı eserlerinden biri olduğu gibi, Nicholas Ray de, İkinci Dünya Harbinden sonra yetişen Amerikan rejisörlerinin hemen hemen en şahsiyet sahibi olanı, en şuurlusuydu.

Federico Fellini'nin "La Strada - Sonsuz Sokaklar" ı, listede üçüncü yeri alıyordu. Biri yarı-hayvan, biri yarı-aptal, biri de yarı-deli üç cemiyet dışı insanın acıklı hikâyesini anlatan "La Strada" nın avarelik romantizmi, günlük meseleleri günlük hâdiseler çevresinde ele alıp işliyen İtalyan neo-realizminden oldukça geniş ayrılıklar gösteriyordu. Fellini'nin şiirli üslûbu, dünyanın birçok yerinde olduğu gibi Türkiye'de de tenkidçileri duygulandırmış; "La Strada", mevsim sonunda gösterildiği halde üzerinde en çok durulan filmlerden biri olmuştu.

John Huston'un büyük deniz destanı "Moby Dick - Deniz Ejderi" dördüncülüğe itilmişti. "Moby Dick" sürükleyici anlatılışı, plâstik değerleri ile göz doldurduğu halde, zihinde bir takım cevaplandırılmıyan sualler yarattığı, mükemmel bir şekilde verilen Kaptan Ahab'ın ihtirası ve isyanının sebepleri mistik perde gerisinde gizli kaldığı için, bütün haşmetine rağmen, "La Strada" nın gerisinde yer alıyordu. Fakat esrarı mühim bir kusur olarak kabul etmek istemiyenler için "Moby Dick" büyük bir sinema eseriydi.

Bu dördünden sonra listede yer alan filmler, değişik terazilere göre çeşitli şekilde ağır basacak eserlerdi. Alexander Mackendrick'in "Lady Killers - Kadın Katilleri", İngiliz komedilerinin en güzellerinden biriydi. Mizah dozu yerinde, iyi anlatılmış bir fanteziydi. Marcel Carné'nin "Thérèse Raquin - Kader Değişmez" inde, Fransız naturalist geleneğinin kuvvetli izleri farkediliyordu. Orson Welles'in "Confidential Report - Ölüm Raporu", eski filmlerinden farklı birşeyler getirmemekle birlikte çarpıcı tesirleri, sinema oyunları ile seyirciyi oyalamaktan geri kalmıyordu. Elia Kazan'ın "On the Waterfront - Rıhtımlar Üstünde", Helmut Kautner'in "Die Letzte Brücke - Son Köprü" ve Nicholas Ray'in "Johnny Guitar - Dişi Kartal" adlı eserleri listeyi tamamlıyordu.

Listeye giremiyenler

Listenin dışında kalan mühim filmlerin en başında, Mervyn LeRoy'un "I am a Fugitive From a Chain Gang - Ben Bir Pranga Kaçağıyım"ı geliyordu. Çevrilişinden bu yana 25 yıl geçmesine rağmen değerinden bir şey kaybetmiyen bu film, memleketimizde ilk defa gösterilmediği iç listeye girememişti. Listede yeri sallantıda olan "Johnny Guitar" yerine, John Ford'un "The Searche Çöl Arslanı", yahut gene Nicho Ray'in "The Lusty Men - Deh Meydanı" adlı eserleri konabilir Gerçekten bu üç eser, değerleri kusurları bakımından hemen hem aynı ayardaydı. "Johnny Guitar" şiirli havası, "Çöl Aslanı" nın pl tik güzelliğine, "Dehşet Meydanı" sosyal kaygılarına tercih edilmişt

Bunların dışında hakkı yenı film pek yoktu. Maamafih en iyi film arasına girecek değerde olma bile ya mevzu, ya da işlenişleri l kımından dikkati çeken ve sayılm gereken bazı filmler vardı. Ca Reed'in "A Kid for two Farthing Güreşçinin Sevgilisi", modern masal olarak yüzde yüz başarıya laşamamasına rağmen iyi derle toparlanmıştı. Ettore Giannini'ı neo-realist müzikli filmi "Carose Napolitano - Napoli Senfonisi" zayıf sinema tekniği, Vittorio De ca'nın "L'Oro di Napoli - Napoli M ceraları" nda tiyatro tesirlerinin ğır basması, bu filmlerde göze ç pan bazı değerleri gölgeliyordu.

Alfred Hitchcock'un "To Catch Thief - Kelepçeli Âşık", William W ler'in "The Desperate Hours - Ün siz Saatler", Robert Aldrichin "A tumn Leaves - Son Aşk" adlı film rinde sinema dilinin ustalıkla kul nılışı, mevzularının kısırlığını aff tirmek için kâfi sebepler değildi.

CinemaScope'un ve renklerin şarıyla kullanıldığı, George Cukor "Bhowani Junction - Hint Güneş görüntü düzenlemeleri, ışıklandır ve Maria Schell'in oyunuyla dikk çeken, Harald Braun'un "Sen Ber Oldukça"; Otto Preminger'in ero "Carmen Jones - Siyah Karmen" ve son bir gayretle Edward Dm ryk'in iki filmi "The Caine Mutin Denizde İsyan" ve "Broken Lanc Kanlı Ok", 1956-1957 mevsimi sivrilen filmlerini sona erdiriyord

Rejisörlerin seçimi

Yeditepe'nin aynı sayısında, Türk rejisörü bu mevsim en beğendikleri on yabancı filmi a ayrı listelerle bildiriyorlardı. Rejis lerin seçtikleri de hemen hemen t kidçilerinkinden farksızdı. Bu bir kir birliği neticesinden çok, göst len iyi filmlerin sayılı oluşunda Nitekim rejisörlerin filmleri sıra yışı, tenkidçilerle olduğu kadar k di aralarında da epey değişikti. Y nız bir "Kadın Katilleri" ni ya Lütfi Ö. Akad'ı hesaba katmaz Metin Erksan, Semih Evin, Çe Karamanbey, Ziya Metin ve Atıf maz'ın listelerinden en çok beğe len filmlerin "Âsi Gençlik", "Sens "Moby Dick", "La Strada" ve "S Köprü" olduğu anlaşılıyordu.

Galatasaray sinema derneği yapılan bir ankette gençler en ğendikleri film olarak "Âsi Gençli seçmişlerdi.

T İ Y A T R O

İngiltere

Shakespeare Festivali

Bahar mevsimi başlarında Fransa'nın Château-Thierry şehrinin belediye meclisi, kendine göre parlak bir proje tasarlamıştı ve günlerdir bu projenin heyecanıyla dolup taşıyordu. Château-Thierry Belediyesinin tasarladığı projenin esası şu idi: Kendi küçük Château-Thierry şehri ile ondan pek de büyük olmayan İngilizlerin meşhur Stratford-upon-Avon şehri arasında bir kültür anlaşması yaparak bu iki şehri sanat sahasında birleştirmek.. Bu proje üzerine derhal bir muhtıra hazırlandı ve bu muhtıra Manş ötesine gönderildi. Muhtıra çok iyimser bir diplomasinin ışığı altında, gayet samimî bir anlaşma ifadesiyle ve son derece ateşli, canlı bir tarzda kaleme alınmıştı. Bu suretle La Fontaine'in torunları Shakespeare'in torunlarına bir dostluk anlaşması, bir nevi edebî kardeşlik teklif ediyorlardı. Jean de la Fontaine'in torunları böyle güzel bir fikri ortaya attıkları için kendi kendilerini alkışladıkları bir sırada tekliflerinin cevabı geldi. Fakat bu cevapta beklenilen bulunmadığı için derin bir hayal kırıklığı yarattı. Shakespeare'in torunları verdikleri cevapta, pek sert bir lisan kullanmamakla beraber, şehirlerinin başka bir şehirle elbirliği yapmasını ve birleşmesini şiddetle reddediyorlardı. Cevapta aynı zamanda Stratford-Upon-Avon'ın tek ve başka hiçbir şehirle mukayese edilemiyecek bir değer taşıdığı yazılıydı.

Bu kat'i reddin mânasını anlayabilmek için bir Shakespeare Festivali esnasında Stratford'a ayak basmak kâfidir. Her yıl akisleri bütün dünyayı saran ve ilk defa David Carrick'ın teşebbüsüyle 1769 da başlayıp her sene biraz daha uzun müddet devam eden-ki bu sene sekiz ay devam edecektir- festival Stratford şehrinin tek geçim kavnağı, yegâne yaşama sebebidir. Stratford'lular festivallerini, onu kendilerinden çekip almak isteyen Londra'ya 1926 da çıkan ve tiyatroyu küller altında bırakan büyük yangına, uzun zamandanberi de Shakespeare'in Stratford'lu olmadığını, oranın güneşini bir gün dahi görmemiş bulunduğunu iddia eden bir fikre karşı inatla müdafaa etmiş, bu şartlar altında hastalıklı bir çocuk gibi ne büyük güçlükler, talihsizlikler altında yetiştirip büyütmüşlerdir. Bu sebeble, biri kalkıp da, istemiyerek de olsa Stratford'lulara şehirlerini kendileriyle paylaşmak, yahut onun hususiyetini elinden almak fikrini verdiği anda bütün Stratford yerinden oynamakta, bütün Stratford'lular pek çok güçlüklerle büyütülmüş bir çocuk ellerinden alınıverecekmiş gibi kıskançlık nöbetleri geçirmektedirler.

Ne Yapsak da ...

Önümüzdeki Perşembe günü Paris Radyosunun spikeri saat 20'de bir radyofonik piyesin anonsunu yapacak.. Yeriniz de sıkı durun, zira bu piyesin müellifi bir Türk hanımıdır. Adalet Ağaoğlunun hazırlayıp temsil edilmek üzere Paris Radyosuna gönderdiği bu radyofonik piyes, orada alâkayla karşılanmış ve vakit kaybetmeden programa alınmış, hatta müelliften daha başka eserlerini de göndermesi istenmiş.

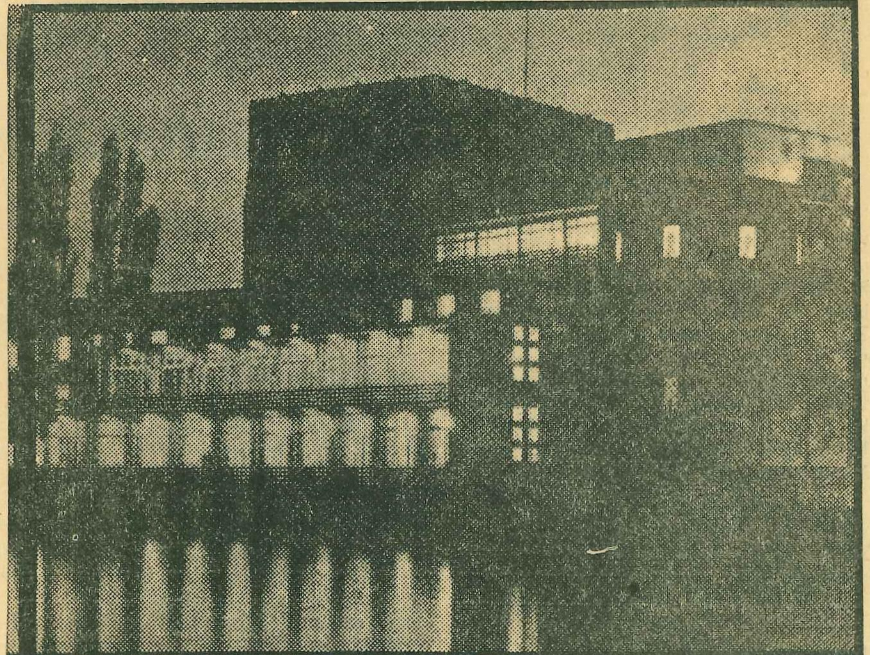
Sahnelerimizde olsun, radyoda olsun derli toplu bir telif eserin temsiline hasret çekerken, haricî sahada kazanılan bu muvaffakiyete sevinelim mi, üzülelim mi şaşırdık kaldık!.

Yoksa edebî heyet azalarını Paristen mi getirtsek, ne yapsak?..

1957 Festivali

1957 Shakespeare Festivali yine Stratford'da "Shakespeare Memorial Theatre" da Nisan ayının ikisinde başlamış bulunmaktadır. Bu yılki festival her senekine nazaran en uzun festival olacak ve tam 35 hafta devam edecektir. Festivalde Stratford Kumpanyası John Gielgud, Peggy Ashcroft, Alec Clunes, Robert Harris, Joan Miller ve Geoffrey Keen gibi sanatkârların iştirakıyla "As you Like it - Nasıl Hoşunuza Giderse" "King John", "Julius Caesar", "Cymbeline" ve "Tempest- Fırtına"yı oynayacaktır. Stratford Festivaline, geçen yılki festivale de katılarak pek çok alkışlanmış olan Mark Dignam, Patrick Wymark, Clive Reville gibi sanatkârların yanısıra festivale ilk defa Jane Wenham, Doreen Aris, Richard Johnson, Cyril Luckham ve Robin Lloyd gibi beş yeni sanatkâr daha katılmaktadır ve şimdi bütün dikkatler de bilhassa Festivale ilk defa iştirak eden bu sanatkârlar üzerine çevrilmiştir. 1955 Stratford Festivalinin "Laurence Olivier Festivali" olarak vasıflandırılmasına rağmen bu yılki festivalin ilk aylarında Laurence Olivier ve Vivien Leigh, başka bir Stratford kumpanyasıyla birlikte Paris Festivaline iştirak edeceklerdir. 1955 Stratford Festivalinde Peter Brook'un ilk defa cesaret edip de sahneye koyduğu "Titus Andronicus" Paris Festivalinde bu trup tarafından Mayıs ve Haziran aylarında temsil edilecek, bunu müteakip aynı eser gene Laurence Olivier ve Vivien Leigh'in iştirakiyle Viyana ve Belgradda sahneye konacaktır. 1955'in Laurence Olivier'sini hâlâ bir türlü unutmamış olan hayranları bu yılki Festivalde onu Stratford'da göremiyecekler ama, bunların bir kısmı belki çoktan Paris'in yolunu tutmuş bulunmaktadırlar.

Her sene binlerce tiyatro adamını ve tiyatro meraklısı seyirciyi kendine çeken Stratford-Upon-Avon şehrinin Shakespeare'in hatırasına gösterdiği büyük bağlılığın bu yıl sekiz ay sürecek olan festival müddetince biraz daha perçinleşeceğine şüphe yoktur.

Stradford - Upon - Avon'daki Shakespeare tiyatrosu

Hâtırayı yaşatıyor

A T Ç I L I K

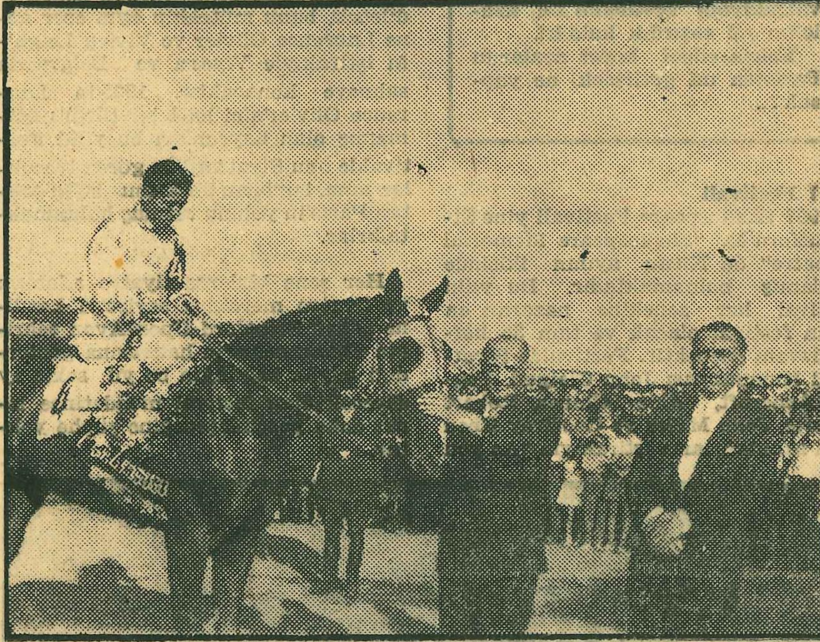
Yarışlar

Gazi koşusu

Önümüzdeki Pazar günü Ankara Şehir Hipodromunu ağzına kadar dolduracak olan seyirciler, heyecan ve mücadelenin en büyüğüne şahit olacaklar. Zira o gün senenin en ehemmiyetli yarışı, Gazi koşusu yapılacaktır. Üç yaşlı safkan ingilizlerin bu en büyük yarışı, şüphesiz büyük ehemmiyet taşımaktadır. Bir kere bu yarışa konan ikramiye 60 bin liradır. Bundan başka yarışa kaydedilen atların duhuliyeleri mecmuu da kazanan atın sahibine verilecektir ki bunun yekûnu da 10 bin lirayı geçmektedir. Ayrıca koşuyu kazanan atın yetiştiricisine de 3 bin lira tutarında bir yetiştiricilik primi ödenecektir.

metrelik bir mesafede yapılan mücadele galibi, yani senenin en iyi üç yaşlısını ortaya çıkarır.

Bu seneki Gazi Koşusuna katılacak üç yaşlıların sayısı 11'dir. Fakat hemen itiraf etmeli ki bu 11 tayın halihazırdaki durumları, koşunun ehemmiyeti ile mütenasip değildir. Yani bu 11 taydan hiç biri, bu en büyük koşunun arifesinde sıhhat ve form bakımından en iyi noktada bulunmuyorlar. Muhtelif klâsik koşularda, parlak galibiyetler kazanan bu üç yaşlılar bu yüzden en büyük koşularında galibiyetlerini iyi bir rekorla süslemek imkânına sahip olamıyacaklardır. Ama bu bir bakıma da mücadelenin büsbütün çetin olmasına yol açacaktır. Bazı atların formdan uzak olmaları bir kuvvet muvazenesinin teessüsüne sebep olmuştur. Ko-

Gazi Koşusunun geçen yılki galipleri

La Fleche, jokey Dinçer, Giraud ve Evliyazade

Fakat at sahiplerinin gözünü kamaştıran bu yüksek rakkamlar değildir. Yarışın asıl ehemmiyeti o senenin en muvaffakiyetli üç yaşlısını ortaya çıkarmasıdır. "Gazi Koşusu galibi" ünvanı o kadar kıymetli bir taçtır ki, pırıltısı at sahiplerinin gözünü hiç bir maddî mülâhazayı görmiyecek kadar kamaştırmaktadır.

Bizdeki Gazi Koşuları şartları ve mahiyeti itibariyle meşhur Epsom Derby'sine tekabül etmektedir. Yarışa girecek atların bu mühim koşuya doğduktan sonra ilk altı ay zarfında kaydedilmeleri gerekir. Yarış ise atlar üç yaşını tamamladıktan sonra yapılır. Bu zaman zarfında yarışa kayıtlı atlardan birçoğu muhtelif sebeplerle yarış hayatından ayrılmış olurlar. Geriye kalanlar arasında 2400

şuya katılan atların kazanma sanslarını aşağı yukarı müsavileştirmiştir. Bu hal koşuda takip edilecek tabyeye ve jokeylerin maharetine büyük kıymet kazandırmaktadır. İhtimal bu seneki Gazi Koşusundan sonra galibi alkışlamak için pistin çıkış kapısı önünde toplanacak binlerce meraklı, attan ziyade Jokeyini ve antrenörünü alkışlamaktan zevk duyacaktır.

Yarışta kuvvet muvazenesini ciddi surette bozabilecek tek at, Gazi Koşusunun geçen seneki galibi W. Giraud ahırının Prince of Asia'sı bir talihsizlik eseri olarak bu seneki yarışa iştirak etmemektedir. Diğer atlar ise şimdiye kadarki koşularında rakiplerine bariz bir üstünlük gösterememiş, aşağı yukarı aynı kudrete sa-

hip oldukları anlaşılmıştır. Buna ra
men Jokey Ekremin altında yarış
cak olan Polatlı koşusu galibi Em
yarışta kendisine yardım edecek F
lek ve Aksu gibi iki ahır arkadaşı
da sahip bulunduğu için ilk nazar
şanslı görülmektedir. Bilhassa bah
müşterekler zaviyesinden yarışla al
kadar olanların Emele daha çok şa
verecekleri ve favori olarak onu t
tacakları sanılmaktadır. Tay dener
koşusu galibi Leading Lady'nin Em
lin en kuvvetli rakibi olarak tutı
ması icap ederdi ama , bu süra
kısrak bir hafta evvel 30 bin lira i
ramiyeli Kısrak Koşusunda çok kö
bir yarış çıkarması dolayısiyle gözd
düşmüştür. Yalnız ahır arkadaşı C
eur de Lion'un geçen Pazar 2200 m
re mesafede yaptığı pek hakim ko
ve iyi derecesi Atakul ahırını Ga
Koşusunun out-sider'leri arasına so
muştur. Leading Lady, Kısrak K
şusunu da kazanmış olsaydı, şüph
siz Gazi Koşusunun favorisi olar
tutulacaktı. Buna rağmen Kısrak K
şusunun galibi Mirage'ın Gazi Koş
sunun favorileri arasında tutulm
güçtür. Mirage da ancak ikinci v
ya üçüncü bir ihtimal olarak düş
nülecektir. Kısrak Koşusunun ikin
si Toison d'Or da yarış meraklıla
na bir hayli tereddüt hazırlıyacakt
Bu çok kuvvetli kısrak, mevsim b
şında geçirdiği krizden sonra hen
düzelmiş ve eski yarışlarını her
yapmaya başlamamıştır. Fakat g
çen seneki yarışlarını hatırlıyan
bu kısrağı ihmal etmeye gene de
lay kolay yanaşamıyacaklardır.

Bu vaziyet karşısında Emele
yakın rakip olarak görünen at Ş
leventtir. Esasen yarışın Emel ve
Şehlevent tarafından kazanılm
beklenmektedir. Yalnız unutulman
sı gereken en mühim nokta, atlar
rasındaki kuvvet muvazenesi dola
siyle yarışta takip edilecek tabye
ve jokeyin maharetinin kat'iyyen
male tahammülü olmadığıdır. Em
bilindiği gibi süratli bir attır ve
zandığı yarışlarda yarışı önde gö
rerek muvaffakiyete ulaştığı kim
nin gözünden kaçmamıştır. Bu
beple Emelin yarış içindeki iki y
dımcısına rağmen bu kolaylığı bu
cağı şüphelidir. Eğer diğer rakipl
süratlerini yarışın başına değil
sonuna saklarlarsa Emelin kazan
şansı ciddî surette zayıflıyacak
Şehlevente gelince, yarışın ilk ar
rında Simsaroğlu ahırına men
taylar tarafından sıkı bir "nezar
altına alınacağı şüphesizdir. Şeh
ventin bu "nezaret"ten zarar gör
den ve tam zamanında sıyrılması
keyine bağlı bir husustur. Fikret
sebir bu mahareti gösteremezse, a
kuvveti muhtemelen kazanmaya
fi gelmiyecektir. Bu ihtimaller, o
sider'lerin ümididir. Diğer atların
fırsatı kollıyacakları şüphesizdir.
mel ve Şehleventin jokeylerinin e
rinde olan veya olmıyan sebepl
düşecekleri hatalardan istifade e
cek at ise hiç şüphesiz Coeur de
on'dur.

S P O R

Fenerbahçe

"Kara hafta"

İtalyanın dünyaca tanınmış "Calcio" adlı futbol gazetesinin, geçen hafta çıkan son sayısı, kapağı bakımından hayli enteresandı. Gazetenin fotografçısı, İtalyan millî takım kalecisini berbat bir gol yerken tesbit etmiş, gazetenin yazı işleri müdürü de bu fotografın altına büyük puntularla "Giornata Nera" yani "Kara hafta" yazmakta tereddüt etmemişti. Bütün İtalya üzgündü. "Çizme" nin herşeyi olarak bilinen Millî Futbol Takımı, Lizbonda Portekiz'e 3-0 yenilerek ümitleri kırmış, belki de Dünya Kupası finallerine iştirak hakkını kaybetmişti. Bu, İtalyanın "kara hafta" sıydı... İşte aynı hafta, İtalyan basını ve umumî efkârı bu "Kara hafta" ile meşgulken, Türk basını ve efkârı umumiyesi çok daha başka bir hafta ile alâkadardı. Fenerbahçe, ellinci kuruluş yıldönümünü kutluyordu. "Uzun zamandan beri" yapıldığı söylenen çalışmalar göz önüne seriliyor, "fevkalâde" olacağı bildirilen organizasyonlar açılıyor ve Türkiyenin en şerefli kulüplerinden biri yarım asırlık mazisini bu bayramla kutluyordu. Doğrusu aranırsa, Türkiyede de Calcio gibi bir gazete olaydı, Fenerbahçenin bu bayramına "kara hafta" adını vermek çok kolay olabilirdi. Ancak basın, her bakımdan nümune bir fiyasko olan bayramı hırpalayıcı tenkidlere hedef tutmuyor, milyonları peşinden sürükleyen sarılâcivert renklerin "Bir bayram" adı altında nasıl harcandığını, umumî efkâra duyuramıyordu. Bayram'ın açılışından, son dakikasına kadar geçen hadiseler bazan üzücü, bazan ziyadesiyle komikti. Açış konuşması için vaktinden iki saat geç olarak kürsüye gelen, basının umumî kâtip, idare heyetinin ikinci reis, takdim spikerinin reis dediği Akça "Çok muhterem sporseverler. Kulübümüzün bu mutlu gününe heyecanla şeref verdiğiniz için..." derken, bomboş tribünlerde gazozcu ve simitçiler, numaralı yerlerde de ertesi günkü maç için mecburen kombine bilet almış meraklılar bulunuyordu. Bu, ziyadesiyle acı bir manzaraydı. En ufak idman maçında Fenerbahçe için tribünleri doldurup taşıran taraftarlar, kulübün ellinci yıl bayramındaki açılış merasimine gelmiyorlardı. Buna rağmen Sarı-lâcivert, gene de hepsinin sevgilisiydi. Ancak kötü bir zihniyeti protesto etmek vazifeydi. Fenerbahçenin ellinci yıl bayramını, "milyonlarını" harcayarak kutlaması gereken idare heyeti, bu bayramdan azami kâr yolunu tutmuş, giriş ücretlerini tahammül edilemiyecek kadar yüksek yapmıştı. Gişelerden dönen taraftarlar hadsiz hesapsızdı. Üzülerek ağlayanlar vardı. Ancak törenler sırasında tribünde de ağlayanlar görülmekteydi. Bu, Fenerbahçenin ellinci yıl bayramı değil, idare heyetinin bir reklâm kampanyasıydı. Ellinci yıl hediyeleri cömertçe dağıtılıyor, âdeta eş, dost ve yakın tanıdık herkese veriliyordu. Bu eş ve dostun mikrofondan şişirilmesi çok daha garip bir vaziyetti. Spiker "herşeyini, hayatını, varlığını, vücudunu, bu kulüp için harcayan. Ondan bir an ayrılmayan ve ayrılmayı düşünmeyen büyük ve muvaffak idareci..." derken dinleyenler hakikî bir Fenerbahçelinin hediye alacağını sanıyorlar, fakat karşılarında geçen yıla kadar Emniyet ve Adalet kulüplerinde vazife alan, Fenerbahçenin unutulmaz Emniyet mağlûbiyetine kahkahalarla güldüğü bilinen bir zat çıkınca, gülmekle ağlamak arasında kalıyorlardı. Fenerbahçeye unutulmaz hizmetleri dokunanlar malûm "politik" sebeplerle afaroz edilmişlerdi. Hacı Bekirler, Ömer Sami Coşarlar, Rüştü Dağlaroğlular ve birçokları anılmıyor, M. Ali'si, Selâhattin'i, Cihat'ı, Erol'u, K. Halil'i ile mazinin büyük Fenerbahçelileri unutulmuş görünüyordu. "Türkiyedeki Basketbolun bânisi" olarak mükâfatlandırılan bir zata tribünden bağırılan komik isimler, "Genç, dinamik ve asil" denen bir diğeri için doğan umumi homurtu çirkin ve çirkin olduğu kadar acıydı. Bayrama, önce merhum Galip'in, sonra Atatürk'ün manevi huzurlarında yapılan tazim vakfeleriyle başlandığı bildiriliyor, bu büyük gaf, hoparlörlerden halka duyuruluyordu. Fenerbahçenin Ellinci Yıl Bayramı, bu kadar basit, bu kadar şekilsiz olamazdı. Sadece tertipçilerin keyfî istekleriyle tanzim edilen bir kaç perdelik komediydi bu... Senelerden beri Enternasyonal müsabaka hazırlamakta başarı gösteren bir kaç kişinin şahsî gayretleri ile Dolmabahçe pistine getirilen dünya rekortmeni Roszavolgyi kâfi değildi. Diğer tarafta İsraile maça giderken İstanbula uğrayan ve hususi surette bayram için geldiği bildirilen Toulouse takımı vardı.

Bayramı tertip edenler, yalnız bu gün için bir yabancı takım dahi getirebilmek başarısını gösterememişlerdi. Bayramı tertip edenler organizasyonculuktan bihaber olduklarını ispat etmişler, kaprislerine kurban giderek sarı-lâcivertin tarihine adı geçmişleri, en büyük bayramda mükâfatlandırmak cesaretini de gösterememişlerdi. Fenerbahçenin hakiki taraftarları üzgün ve kırıktır. Bu, Fenerbahçenin ellinci yıl bayramı değildir. Bir kaç insanın eğlenmesi, şerefli bir kulübün elli yıllık mazisini temsil edemiyecektir. Fenerbahçeliler hakiki "Ellinci Yıl" bayramlarını bekliyecekler, kutluyacaklar ve o zaman sevineceklerdir. İşte, baştan sona, milyonlarca sarı-lâcivertlinin kalpleri ve vücutlariyle katılacakları o bayram, hakiki ellinci yıl olacak, Fenerbahçenin nasıl sevineceği o zaman anlaşılacaktır. Kutlandığı sanılan "kara hafta" gibi değil!...

Atletizm

Rosa'yı seyrederken

Atletizm meraklıları bu hafta üç büyük dünya rekorunu elinde bulunduran şöhretli Macar yarı mukavemetçisi Istvan Rozsavolgyi'i seyrettiler. Beş kıtanın çeşitli pistlerinde insan üstü dereceler yapan büyük atlet 2.19 ile 1000, 5.02.2 ile 2000 ve 3.40.6 ile 1500 metre rekorlarını elinde bulunduruyordu. Ateş rengi saç-

Fenerbahçenin Ellinci Yıldönümünde şampiyon futbolcular

Boş tribünlere alışık değiller

Kapaktaki şampiyon

Hâmit Kaplan

İstanbulda yapılan Dünya Serbest Güreş Şampiyonasından önce millî takımımız Alpulluda uzun süren kampa çekilmişti. Kampta yapılan hazırlıklar sırasında en mühim meseleyi millî takımın seçilmesi teşkil ediyordu. Hemen her sıkletteki güreşçiler arasında kuvvet denkliği ve bunun doğurduğu bir rekabet vardı. Bir tek istisnasıyla: Ağır sıklet.. Bu sıklette millî formayı giyecek olan Hâmit Kaplan rakipsizdi. 23 yaşında, esmer tenli, uzun boylu ve heykel yapılı bu güreşçi sükûnetle kendini Dünya Şampiyonluğuna hazırlıyordu. Bu ünvan, doğrusu istenirse Hâmit Kaplanın hakkıydı. Federasyon erkânı ve antrenör Celâl Atik, bir talihsizlik olmazsa, Hâmit Kaplandan şampiyonluk bekliyorlardı.

Müsabakaların daha ilk turunda tahlihsizlik Hâmit Kaplanı buldu, ama heykel yapılı güreşçimiz buna rağmen kazanmaya ahtettiği şampiyonluğu kaçırmadı. Hâmit ilk karşılaşmada İtalyan ağır sıkletini tuşla yenerken dizindeki adalelerden bir lif koptu. Bu kaza bütün alâkalıları telâşa düşürdü. Ama Hamit Kaplan sakin ve neticeden emin görünüyordu. Nitekim arızasına rağmen en tehlikeli rakibi Bulgar Mehmedofu çok çetin bir mücadeleden sonra yenerek şampiyonluk yolunu kendisine açtı. Finallerde karşılaştığı Alman rakibi Mehmedof'tan daha çetin çıktı. Hâmit kendisine ıstırap veren dizine rağmen Alman güreşçisine boyun eğmedi. Mithatpaşa Stadını dolduran binlerce meraklının teşvik edici tezahüratı arasında Alman rakibi ile mücadele etti. Arızası netice alıcı bir oyuna gitmesine sebep olabileceği için, antrenör minder kenarından kendisini itidale davet ediyordu. Zira bir beraberlik dahi Hâmit Kaplanı şampiyonluğa götürüyordu. Bu sebeple temkini elden bırakmıyan ağır sıkletimiz Almanla yaptığı güreşi beraberlikle bitirerek, takımımıza bir şampiyonluk daha kazandırdı.

ları, zarif vücut yapısı ile 26 yaşındaki Yüzbaşı Rozsavolgyi "Atletizmden sonra müziği çok seviyorum. İngilizce ve Almanca öğreniyorum. Olimpiyatta uğradığım mağlûbiyete çok üzülüyorum." diyordu. Dünya atletizm

Gündüz Kılıç

Etten kopan tırnak

âleminde en iyi taktikçi olarak bilinen Rosa, bütün yarışlarını son 200 metrede kazanmayı isteyen bir şampiyondu. Üç şöhretli takım arkadaşı Sandor İharos, Laszlo Tabori ve Ferenc Mikes ile 4 x 1500 dünya rekorunu 15.14.8 ile tesis etmiş ve Türkiye'ye dörtlü dünya rekortmeni olarak gelmişti. Pazar günü koşacağı 1500 metre yarışından önce, Cumartesi günü seyircilerin gözü önünde yaptığı yirmi kilometreyi bulan idmanı atletizm meraklılarını hayrette bırakmıştı.

Rozsavolgyi, Türkiye pistlerinde koşan en büyük atletti. Bob Mathias kadar kudretli, Mc Donald Bailey kadar cazip, Gaston Reiff kadar "kurt" tu. Yarışı heyecanla takip ediliyor, son üç yüzde yaptığı insan üstü finiş hararetle alkışlanıyordu. Dört senelik atletizm mazisine rağmen Rosa, sporcu Türk halkının kalbini çabuk kazanmış ve unutulmıyacaklar sınıfına girmişti. Atletizm meraklıları onu, yeni dünya rekorları kırarken, büyük yarışlar kazanırken çok uzak mesafelerden hararetle alkışlıyacaklardır. Çünkü Rozsavolgyi "dünya şeref listelerinde Türk atletlerine rastlamayı canı gönülden istiyorum" diyen, eşsiz bir şampiyondur.

Galatasaray

Kılıç kın'a girdi

Türkiyenin en iyi futbolcularına sahip olmama rağmen başarıya ulaşamadım. Belki de hata bendedir. Galatasaraya hizmet edebilmek için, çekilmek lüzumunu hissediyorum. Allah sarı-kırmızı renkleri muvaffak kılsın." Bu sözleri, senelerin başarılı antrenörü Gündüz Kılıç söylüyordu. Galatasaray futbol takımını iki yıl üst üste şampiyon yapmıştı. Futbolcuların "Baba" sı ve hocasıydı. Şampiyonluk senelerinde omuzlarda taşınıyor, kupalar, mükâfatlar alıyor, takımında tesis ettiği disiplin ve arkadaşlık misal gösteriliyordu. Kılıç, başarıya ulaşan her insanın kaprislerine sahipti. Futbol takımının muvaffakiyeti hususunda kendine mahsus görüşleri ve inanışları vardı. Bunlardan cayamaz ve ayrılamazdı. Nasıl ki önce deri, sonra et, daha sonra kemik gelirse, Kılıc için önce Galatasaray ve başarı, daha sonra Kılıç geliyordu. En arkadaki Kılıç, ne kadar keskin olursa olsun, öndeki Galatasaray'ı kesemezdi. Bunu yaptığı an, arkadaki et ve başarı kesilecekti. Galatasarayın son başarısızlıklarındaki sebep neydi? Gündüz "Benim" diyordu. Acaba Kılıç üsttekileri kesmiş miydi? Belki de... Fakat bilinen bir nokta vardı: Galatasaray büyük bir antrenör kaybediyordu. Kılıç, ne kadar keskin olursa olsun, bu güne kadar kesecek yerleri bilmişti. Muvaffakiyetleri bunun deliliydi. Son başarısızlıklar onun yanlış hareketlerinden doğmuyordu. Sporun tatlı ve acı tarafları vardı. Bu da bunlardan biriydi. Mağlûbiyetler de şerefli neticeler olarak kabul edilmeliydi. Bunu öğrenen bir camiayı en keskin Kılıç'ın dahi kesip parçalaması imkânsızdı. Kaldı ki, Gündüz Kılıç, sarı kırmızı camianın başarısı uğruna kendini kesecek kadar rengine sadıktı. Baba "kın" ına girmiş ve bu kın sarı kırmızı renkli bir kuşağa asılmıştı. Baştan sona her Galatasaraylı fert biliyordu ki, lüzumu anında Kılıç gene kuşanılacak ve kesilmesi lâzım gelen yerleri kesecektir. O, bunları yapabilecek kudrette tanınan bir Kılıç'tı...

Kapak Baskısı : Rüzgârlı Matbaa Denizciler Cad. - ANKARA

Kapak Klişesi : Kenan Dinçman Klişe Fab.. - İSTANBUL